

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNE DEVAM EDEN 48-72 AYLIK
ÇOCUKLARIN ANNE VE BABALARININ EBEVEYN TUTUMLARI
İLE MEDYA ARACILIKLARININ İNCELENMESİ**

Gülden Erdoğan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

AĞUSTOS, 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren yirmi dört (24) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Gülden

Soyadı : Erdoğan

Bölümü : Çocuk Gelişimi ve Eğitimi

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Anne Ve Babalarının Ebeveyn Tutumları İle Medya Aracılıklarının İncelenmesi

İngilizce Adı : The Investigation Of Parental Attitudes Of The Parents Of 48-72 Month-Old Children Attending Pre-Scholl Education And Media Mediation

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazarın Adı Soyadı : Gül den Erdoğan

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Gülden Erdoğan tarafından hazırlanan “Okul ncesi Eēitimine Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Anne ve Babalarının Ebeveyn Tutumu ile Medya Aracılıklarının İncelenmesi”adlı tez çalışması aşığıdaki jüri tarafından oy birliēi ile Gazi Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eēitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Ayşe Belgin Aksoy

(Çocuk Gelişimi ve Eēitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Başkan: Prof. Dr. Neriman Aral

(Çocuk Gelişimi ve Eēitimi Ana Bilim Dalı, Ankara niversitesi)

ye: Dr. ēr. Üyesi Serap Demiriz

(Okul ncesi Eēitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

Tez Savunma Tarihi: 27.07.2022

Bu tezin Çocuk Gelişimi ve Eēitimi Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans Tezi olması için şartları yerine getirdiēini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eēitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans yıllarımın ilk anında itibaren bilgi, birikim ve deneyimleri ile bana destek olan ve gelişmeye katkı sağlayan, samimiyetini her zaman hissettiğim, beni motive eden ve bana güç veren değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Ayşe Belgin Aksoy’a teşekkürlerimi sunarım. Aldığım tüm eğitimler süresince emeği geçen, mesleki bilgileri ile katkı sağlayan, örnek aldığım tüm hocalarıma şükranlarımı sunarım.

Koşulsuz sevgi ve fedakarlıkları ile beni bu günlere ulaştıran canım annem Gül Ayaz’a ve canım babam Enver Ayaz’a; hayatımın her döneminde bana destek olan, varlıklarından güç aldığım canım kardeşlerim Eylem, Evren, Evrim, Gülşah, Elif ve Merve’ye teşekkür ederim.

Hayatıma girdiği günden beri bitmek bilmeyen sevgi ve sabrıyla yanımda olan en büyük desteğim sevgili hayat arkadaşım Volkan Erdoğan’a teşekkür ederim.

En özel teşekkürüm ise canım oğlum Eren Erdoğan’a... Yanımda olduğun ve bu zor süreçte anneni yalnız bırakmadığın için teşekkür ederim.

**OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİNE DEVAM EDEN 48-72
AYLIK ÇOCUKLARIN ANNE VE BABALARININ
EBEVEYN TUTUMLARI İLE MEDYA
ARACILIKLARININ İNCELENMESİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Gülden Erdoğan

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ağustos, 2022

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların anne ve babalarının ebeveyn tutumları ile medya aracılıkları arasındaki ilişki ile bunları etkileyebilecek bazı değişkenlerin incelenmesidir. Bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu Kayseri ili İncesu ilçesinde ikamet eden 455 ebeveyn oluşturmaktadır. Veriler ‘Demografik Bilgi Formu’, ‘Ebeveyn Tutum Ölçeği’ ve ‘Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği’ kullanılarak elde edilmiştir. Ebeveyn Tutum Ölçeği ile Erken Çocuk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği arasındaki ilişki Korelasyon Testi ile değerlendirilmiştir. Erken Çocukluk Medya Aracılık ve Ebeveyn Tutum Ölçeklerinin alt boyutlarının bağımsız değişkenlere göre analizleri Bağımsız Örneklem T Testi ve ANOVA Tek Yönlü Varyans Analizi ile değerlendirilmiştir. Bulgular incelendiğinde; “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin “Ebeveyn Tutum” ölçeği alt boyutlarından “Demokratik Tutum” alt boyutu pozitif yönlü orta düzeyde, “Otoriter Tutum” alt boyutu ile negatif yönlü orta düzeyde, “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutu ile pozitif yönlü düşük düzeyde, “İzin Verici Tutum” alt boyutu ile negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Ebeveyn Medya Aracılığı, Ebeveyn Tutumu, Çocuğun Medya Araçlarını Kullanımı.
Sayfa Adedi: 155
Danışman: Prof. Dr. Ayşe Belgin Aksoy

**THE INVESTIGATION OF PARENTAL
ATTITUDES OF THE PARENTS OF 48-72 MONTH-
OLD CHILDREN ATTENDING PRE-SCHOOL
EDUCATION AND MEDIA MEDIATION**

(M.S.Thesis)

Gülden Erdoğan

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

August, 2022

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between the parental attitudes of the parents of 48-72 month-old children attending pre-school education and media mediation and some variables that may affect them. This study is in the relational survey model, which is one of the quantitative research methods. The study group of the research of 455 parents residing in İncesu district of Kayseri province. The data were obtained using the “Demographic Information Form”, the “Parental Attitude Scale” and the “Early Childhood Parent Media Mediation Scale”. The relationship between the Parental Attitude Scale and the Early Childhood Parental Media Mediation Scale was evaluated with the Correlation Test. The analyzes of the sub-dimensions of Early Childhood Media Mediation and Parental Attitude Scales according to independent variables were evaluated with Independent Samples T-Test and ANOVA One-Way Analysis of Variance. When the findings are examined; there was a moderately positive difference between the “Parental Attitude” sub-dimension of the “Parental Media Mediation” scale and the “Democratic Attitude” sub-dimension, and a low-level significant positive difference between the “Overprotective Attitude” sub-dimension. In the “Parental Media Mediation” scale, there was a moderate negative difference with the “Authoritarian Attitude” sub-dimension, and a low-level significant difference with the “Permissive Attitude” sub-dimension.

Key Words: Preschool Term, Parent Media Mediation, Parental Attitude, Child's Use of Media Tools.

Page Number: 155

Supervisor: Prof. Ayşe Belgin Aksoy

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
Bölüm I	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı.....	4
Araştırmanın Önemi.....	6
Araştırmanın Varsayımları.....	10
Araştırmanın Sınırlılıkları	10
BÖLÜM II.....	12
KURAMSAL ÇERÇEVE	12
Ebeveyn.....	12
Ebeveynlik ile İlgili Kuramlar	14
Sosyal Öğrenme Kuramı	14
Sosyo Kültürel Gelişim Kuramı.....	16
Ebeveyn Tutumları	16

İzin Verici Ebeveyn Tutumu.....	17
Demokratik Ebeveyn Tutumu	18
Otoriter Ebeveyn Tutumu.....	19
Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu	21
Ebeveyn Tutumlarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri.....	23
Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler	26
Ebeveyn ve Medya	29
Medyaya Kavramsal Bakış	29
Ebeveynlerin Medya Kullanımına İlişkin Kuramsal Yaklaşım	31
Medya Aracılık Kuramı	31
Ebeveynlerin Medyaya Yaklaşımı ve Medya Aracılıkları	33
Ebeveynlerin Medya Kullanımının Çocuk Üzerindeki Etkileri	35
Medya Aracılığı ile Ebeveyn Tutumları İlişkisi	39
İlgili Araştırmalar	41
Ebeveyn Tutumu ile İlgili Yapılan Araştırmalar	41
Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Rolü İle İlgili Yapılan Araştırmalar	45
BÖLÜM III	48
YÖNTEM.....	48
Araştırmanın Modeli	48
Çalışma Grubu	48
Veri Toplama Araçları	50
Demografik Bilgi Formu	50
Ebeveyn Tutum Ölçeği	50
Erken Çocuk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği.....	52
Verilerin Toplanması.....	53
Verilerin Analizi.....	53
BÖLÜM IV	55
Bulgular ve Tartışma	55
BÖLÜM V	94

Sonuç ve Öneriler	94
Sonuç	94
Öneriler	98
KAYNAKLAR.....	99
EKLER	13131
EK 1. Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu.....	132
EK 2. Demografik Bilgi Formu.....	133
EK 3. Ebeveyn Tutum Ölçeği Kullanım İzni	135
EK 4. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Düzeyi Ölçeği Kullanım İzni	136
EK 5. Kayseri Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü İncesu İlçesi Araştırma İzni	137
EK 6. Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu Araştırma İzni	138
EK 7. Araştırmaya Katılan Okullar.....	138

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Ebeveyn Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları	49
Tablo 2. Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı.....	51
Tablo 3. Ebeveyn Tutum Ölçeği Alt Boyutlarından Elde Edilen Minimum, Maksimum, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	51
Tablo 4. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı.....	52
Tablo 5. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği ve Alt Boyutlarından Elde Edilen Minimum, Maksimum, Ortalama ve Standart Sapma Değerleri.....	53
Tablo 6. Ebeveyn Tutum Ölçeğine ve Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeğine Ait Normallik Testi Sonuçları.....	54
Tablo 7. Ebeveyn Tutum Ölçeği ile Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Korelasyon Testi Sonuçları.....	56
Tablo 8. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Cinsiyetlerine İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....	61
Tablo 9. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Yaşlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	62
Tablo 10. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Öğrenim Durumlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	64
Tablo 11. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Cinsiyetlerine İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....	66
Tablo 12. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Kardeş Sayılarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları	68

Tablo 13. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Doğum Sıralarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	70
Tablo 14. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Medya Araçlarını Kullanma Sürelerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	71
Tablo 15. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Medya Araçlarını Kullanma Sürelerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	73
Tablo 16. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Medya Araçlarını Kullanmalarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	74
Tablo 17. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Cinsiyetlerine İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....	76
Tablo 18. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Yaşlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	77
Tablo 19. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Öğrenim Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	79
Tablo 20. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Cinsiyetlerine İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları.....	81
Tablo 21. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Kardeş Sayısına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	83
Tablo 22. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Doğum Sıralarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	85
Tablo 23. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Medya Araçlarını Kullanma Sürelerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	87
Tablo 24. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Medya Araçlarını Kullanma Sürelerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	89
Tablo 25. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Medya Araçlarını Kullanma Durumlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	92

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölüm içerisinde araştırmanın; problem durumu, amacı, önemi, varsayımı ve sınırlılıkları yer almaktadır.

Problem Durumu

Bilgisayar, televizyon ve akıllı telefon gibi teknolojik araçlar günümüz toplumunun vazgeçilmez parçaları haline gelmiştir. Yetişkinlerin yanında çocuklar da teknolojinin gelişmesinden ve yaygın kullanımından etkilenmektedirler (United Nations International Children's Emergency Fund [UNİCEF], 2017). Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine bakıldığında; Türkiye’de ailelerin % 92.0 ının evlerinde internet erişimi imkanı bulunduğu ve bireylerin internet kullanımının ise % 82.6 olduğu görülmektedir (TÜİK, 2021). Yapılan çeşitli araştırmalarda akıllı telefon, tablet ve bilgisayarların başka olmak üzere çocukların çevrelerinin teknolojik araçlarla çevrelendiği ve kısa sürede çevrelerinde yer alan bu teknolojik aletleri kullanmayı öğrendikleri görülmüştür (Ateş ve Durmuşoğlu Saltalı, 2019; Uyanık Aktulun ve Elmas, 2019). Çocuklar günümüz dünyasında doğdukları andan itibaren teknolojik araçlar ile iletişim kurmaktadırlar, bu çocuklar kendilerinden önceki kuşaklarla kıyaslandıkları zaman teknoloji araçlarındaki çeşitlilik bakımından daha geniş bir yelpazeye sahip oldukları görülmektedir (Marsh vd., 2016; McPake ve Plowman, 2013). Erken çocukluk dönemi olarak tanımlanan sıfır-altı yaş aralığında yer alan çocuklar, zaman içerisinde medya araçları ile daha erken yaşlarda tanışmakta ve daha fazla vakit geçirmektedirler (Brooks-Gunn ve Donahue, 2008; Chaudron vd., 2015; Dinleyici vd., 2016; Holloway, Green ve Livingtone, 2013; Rideout, 2013). Bu dönem içerisinde yer alan çocuklar, özellikle masaüstü bilgisayarların yerine geçen tabletler ve akıllı telefonlar

aracılığıyla dijital medya araçlarına daha kolay erişim sağlamaktadır (Strader, 2011).

Erken çocukluk dönemindeki çocukların gelişimleri ve büyümeleri muazzam olduğu için bu dönem içerisinde yer alan çocukların medya araçlarını kullanımlarını anlamak önemli bir yere sahiptir (Aksoy, 2018). Bu dönem içerisindeki çocuklar dünyayı keşfedebilmek için çeşitli yolları deneyimleyebilirler. Çocukların bu deneyimleri arasında teknoloji ve medya araçları da yer almaktadır ancak bu dönem içerisinde çocuklar bilişsel ve işlevsel olarak gelişimlerini tam olarak tamamlayamadıkları için deneyimledikleri bu araçların ortaya çıkartabileceği risklere karşı oldukça savunmasızdırlar (Timisi, 2011). Erken çocuklukta dijital hayatın getirmiş olduğu risk faktörlerine karşı direnç kazanabilmek ve onların medya araçlarını güvenli bir şekilde kullanımını sağlayabilmek için en etkili yöntem ebeveynleri bilgilendirmektir (d'Haenens vd., 2013; Van den Bulck ve Van den Bergh, 2000).

Bandura' nın (1977) sosyal bilişsel kuramına göre öğrenmenin gerçekleşmesi için deneyimlemeye ihtiyaç duyulmamaktadır. Gözlem ve davranışların sonuçlarının açıklanması öğrenme için yeterli görülmektedir. Öğrenme, gözlem yoluyla gerçekleşmektedir. Başka bir deyişle, ebeveynler ve yakın çevreyi oluşturan kardeşler ile akranlar çocuk için rol modelleri oluşturmaktadır. Pek çok konuda olduğu gibi çocuklar medya ve teknoloji kullanımında da çevrelerini model alırlar. Bu kuram bağlamında, ebeveynlerin kişisel medya ve teknoloji kullanım süresi ve kullanım şeklinin çocuklarının medya alışkanlarını ve ebeveynlerin sergilediği medya aracılık rollerini etkileyeceği düşünülmektedir (Vural Şenel, 2020). Araştırmalar (Lauricella vd., 2011) çocukların ebeveynlerinin dijital medya aracı kullanımını model aldığını göstermektedir. Ebeveynler çocuklarının dijital medya aracı kullanımında önemli bir rol oynadığından, ebeveynlerin olumlu model olmaları çocuğun medya kullanmanın olumlu yanlarına ulaşmasına katkı sağlayacaktır (Wu vd., 2014).

Vygotsky (1979) sosyo-kültürel gelişim kuramında çocuğun gelişiminde etkileşim içerisinde bulunduğu kişilerin gelişiminin çeşitli alanlarını arttırma potansiyellerinden dolayı bu kişilerin ve çocuğun bilişsel gelişiminin desteklenmesinde yetişkin rolünün çocuğun hayatında oldukça önemli bir yere sahip olduğunu vurgulamaktadır. Ebeveynler çocuklarının dijital medya aracı kullanımında önemli bir rol oynadığından, ebeveynlerin olumlu rol model oluşturmaları, çocuğun medya kullanmanın olumlu yanlarına ulaşmasına katkı sağlayacaktır (Wu vd., 2014). Ebeveynler, çocuklar için oldukça karmaşık kodlara sahip olan medya içeriklerinde onlara rehberlik edebilir ve bu rehberlikleri sırasında çocukların ulaştıkları bilgileri gelişimlerine uygun bir şekilde içselleştirmelerine yardımcı

olabilir; problem çözme bağımsız düşünme becerilerine katkı sağlayarak geliştirebilirler (Vural Şenel, 2020). Sosyo-kültürel gelişim kuramına göre; çocukların gelişmesi için, kendilerinden daha bilgili bireylere erişimleri gerekmektedir. Bu nedenle, yetişkin rehberliği ve akran işbirliği, gelişimin kilit unsurları olarak görülmektedir. Bu kuram, çocuğun bağımsız bırakılmaması gerektiğini savunmaktadır. Sosyo-kültürel gelişim kuramına göre bağımsızlık, bilişsel gelişimin yavaşlamasına neden olmaktadır. Gelişimin uygun olarak devam etmesi için, çocuğun yaşı artıkça karmaşık hale gelen olay ve olguları tanıyabilmesi için yetişkinin ya da o konuda daha bilgili olan herhangi bir kişinin yardımına ihtiyaç vardır (Vural Şenel, 2020).

Ebeveynler rehberlik görevi üstlenip çocuklarının medya ile ilgili davranışlarını düzenleme ve olası risklere karşı onları koruma isteğindedirler (Livingstone ve Helsper, 2008). Gelişen teknoloji ve yaygınlaşan medya araçları ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri ebeveynlik davranışlarını etkilemektedir. Kağıtçıbaşı, Üskül ve Uzun (2007) küreselleşme ve medya araçlarının yaşam tarzlarında ve çocuk yetiştirme tutumlarında değişimlere neden olduğunu ifade etmiştir. Dijital ebeveynlik, ebeveynlerin çocukların medya araçlarını kullanımlarına yönelik ortaya koydukları davranışlar olarak tanımlanmaktadır (İnan Kaya, Mutlu Bayraktar ve Yılmaz, 2018). Dönmez, Odabaşı, Yaman ve Yurdakul (2013) ise dijital ebeveynliğe ait rolleri farkında olma, etik, dijital okuryazarlık ve yenilikçilik olarak ifade etmektedir. Dijital okuryazarlık; teknolojiyi kullanabilmeye ek olarak karşılaşılan sorunları çözebilmeyi, olumsuzlukların farkında olmayı ve yenilikleri takip edebilen birey olma özelliklerini de barındırmaktadır. Dijital okuryazar bireyler dijital içerikleri kullanmakta ve bu içeriklerin olumsuz yönerlini fark etmektedirler bu sebeple bu ebeveynler kaygı duygusuyla çocuklarını risklerden korumak için harekete geçmektedirler (Goodwin, 2018). Ancak araştırmalar ülkemizde ebeveynlerin teknoloji konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıklarını (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü [OECD], 2016) ve bu nedenle teknoloji ve medyanın neden olabileceği risklerin hafife alındığını göstermektedir (Chaudron vd., 2015).

Avrupa Birliği Çocuk Çevrimiçi Projesi raporuna göre Türkiye'deki çocuklar medya risklerine karşı ebeveynlerinin kendilerine koyduğu kısıtlamalarla korunmaktadır (Helsper vd., 2013). Baskın şekilde kullanılan kısıtlayıcı yaklaşımın çocuklarda zayıf benlik kontrolüne ve sonraki süreçte öz- düzenleme becerilerinde daha fazla destek duymasına neden olduğu bilinmektedir. Öğretici bir yaklaşım ise, deneyimin arkasından gelen bir konuşma çocukların eleştirel düşünme becerilerini arttırmada ve medya içeriği hakkında

daha şüpheli olmalarını sağlamaktır (Mendoza, 2009; Nathanson, 2001). Etkili ebeveynliğin çocuğun gelişimini tümüyle desteklediği, olumsuz veya yetersiz ebeveynliğin ise gelişimi sekteye uğrattığı bilinmektedir (Karraker ve Coleman, 2006). Benzer şekilde, dijital medya aracı kullanımında etkili medya aracılık stratejisi kullanan ebeveynlerin çocuklarının medya içeriğinin zararlarından korunması (Bilgin Ülken, 2011; Collier vd., 2016; Desmond, Singer ve Singer, 1990; Nathanson, 1999) ve içerikten faydalanması açısından (Nathanson, 2001) çocuğunu desteklediği ortaya konmuştur.

Şu an dünyanın hemen hemen yer yerini etkisi altına almış olduğu pandemi ve bu probleme karşı alınan en kapsamlı önlem olarak evde daha fazla geçirme durumlarından dolayı her yaş grubundaki bireyler gibi çocuklarda medya araçları ile daha fazla zaman harcamaktadırlar. Güzen (2021), covid-19 pandemisinden önce ve pandemide dört altı yaş çocuklarının ebeveyn rehberlik stratejileri ve dijital oyun bağımlılık eğilimlerindeki farklılıkları incelediği araştırmasında; pandemiden öncesine göre bu yaş aralığındaki çocukların dijital oyun bağımlılık eğilimlerinin artış gösterdiğini belirtmiştir. Ayrıca araştırmaya dahil olan ebeveynlerin dijital dünyaya serbest rehberlik ya da yönlendiren stratejilerini benimsediklerinde çocuklarının bu bağımlılık eğilimlerinde artış olduğunu ortaya koymuştur.

Erken çocukluk döneminde yer alan çocukların medya kullanımında ebeveynlerin tutumları çocukların ileriki yaşamlarında karşı karşıya kaldıkları risklerin etkilerini görme ve medyaya dair benimseyecekleri tutumlar açısından oldukça önemli bir yere sahiptir. Hem Bandura' nın sosyal bilişsel kuramı hem de Vygotsky' nin sosyo- kültürel gelişim kuramı göz önünde bulundurulduğu zaman ebeveynlerin, çocuklarının medya ile ilişkilerindeki kritik rolü görülebilmektedir. Ebeveynlerin benimsemiş oldukları ebeveynlik tutumları da medya aracılıklarını etkilemektedir. Bu düşünceden hareketle araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların anne ve babalarının ebeveynlik tutumlarıyla medya aracılıklarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların anne ve babalarının ebeveyn tutumları ile medya aracılıkları arasındaki ilişki ile bunları etkileyebilecek bazı değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır.

1. Okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocuğu olan anne ve babaların ebeveyn tutumları (otoriter, demokratik, aşırı koruyucu ve izin verici alt boyutları) ile medya aracılıkları (aktif, kısıtlayıcı alt boyutları) arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
2. Okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 aylık çocuğu olan anne ve babaların ebeveyn tutumları
 - 2.1. Cinsiyet
 - 2.2. Yaş
 - 2.3. Öğrenim durumu
 - 2.4. Çocuğun cinsiyeti
 - 2.5. Kardeş sayısı
 - 2.6. Çocuğun doğum sırası
 - 2.7. Ebeveynin medya karşısında geçirdiği süre
 - 2.8. Çocuğun medya karşısında geçirdiği süre
 - 2.9. Çocuğun en çok kullandığı medya aracına göre farklılık göstermekte midir?
3. Okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocuğu olan anne ve babaların medya aracılıkları;
 - 3.1. Cinsiyet
 - 3.2. Yaş
 - 3.3. Öğrenim durumu
 - 3.4. Çocuğun cinsiyeti
 - 3.5. Kardeş sayısı
 - 3.6. Çocuğun doğum sırası
 - 3.7. Ebeveynin medya karşısında geçirdiği süre
 - 3.8. Çocuğun medya karşısında geçirdiği süre

3.9. Çocuğun en çok kullandığı medya aracına göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Önemi

Medya ve teknoloji her yaştan birey için hayatın kaçınılmaz bir parçası haline dönüşmektedir. Teknolojinin insanlara sağlamış olduğu faydalar dikkate alındığında ilerleyen zamanlarda da teknolojinin gitgide daha fazla kullanılmaya devam edeceği öngörülmektedir. Kullanım amacı ve şekline göre medyanın olumlu özelliklerinden faydalanan yetişkinler ve ergenler bulunduğu gibi, taşımış olduğu riskleriyle karşı karşıya kalan farklı yaş grubundaki bireylerde bulunmaktadır. Günümüzde ergen ve yetişkinleri tehdit eden risklerle, zaman ilerledikçe kullanım olgunluğuna ulaşmamış çocuklarında karşı karşıya kalması kaçınılmazdır. Bu riskler, yetişkinlerin çocuklarının medya kullanımlarını gelişimlerine uygun bir şekilde düzenleme yolunu araştırmalarına yönlendirmektedir (Vural Şenel, 2020).

Erken çocukluk döneminde çocukların dijital medya araçlarına güvenli bir şekilde erişebilmesinde yetişkinler oldukça önemli role sahiptir. Medya araçlarını çocuklarıyla tanıştıranlar ve çocuklarının medya kullanımı üzerinde kontrolü sağlayabilecekler ebeveynlerdir (Lauricella, Wartella ve Rideout, 2015; Nikken ve Schols, 2015). Ev ortamında yer alan dijital araçlar çocukların bu araçlar ile hem erişime hem de etkileşime olanak sağlamaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (2021) verilerine göre çocuklarda bilişim teknolojileri kullanım oranları: internet kullanımı 82.7; akıllı telefon %64.4, televizyon %97.7, bilgisayar (masaüstü veya dizüstü) %55.6, tablet ise % 57.2 şeklinde belirtilmektedir. Ebeveynlerin evlerinde bulunabilecek medya araçlarını seçme ve çocuklarını tanıştıracakları medya araçlarına karar verme yetkisinin olmasının yanı sıra dijital araçlara yönelik göstermiş oldukları tutumları da çocuklar açısından oldukça önemlidir (Vural Şenel, 2020). Ebeveynlerin çocukların öğrenme deneyimlerini arttırmak ve karşılaşılabilecekleri olası riskleri azaltmak için günlük hayatlarıyla dijital araçlar arasında bir denge kurması gerekmektedir (Wu vd., 2014). Ebeveyn tutumlarının çocukların dijital medya araçlarını kullanımı üzerindeki etkilerini gösteren araştırmalar ebeveynlerin dijital medyaya yaklaşımlarının farklılaştığını ortaya çıkarmaktadır. Yedi ülkede sekiz yaşından küçük çocukların ebeveynleriyle yapılan bir araştırmada ebeveynlerin dijital araçlara yükledikleri anlam, beklenti ve tutumlarının çocuklarının dijital medya alışkanlıklarını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Chaudron vd., 2015).

Donohue ve Paciga (2017) medya ve erken çocuklukla ilgili yapılan çalışmaların analizlerinin, çocukların teknolojik alet ve dijital medya aracı kullanırken ebeveynlerinin, öğretmenlerinin veya diğer yetişkinlerin yanında olduğunu bildirdiğini ifade etmektedirler. Ancak bir yetişkinin fiziksel varlığı her zaman aktif olduğu anlamına gelmemektedir. Yetişkinler çoğu zaman, cihazı kurarak ya da çocuğu aktivite hakkında bilgilendirerek çocuğun yanında olmaktadır. Bu durum çocukların risklerden yeterince korunması ve bazı gelişimsel fırsatlar açısından olumsuz bulunmaktadır. Medya içeriğinin çocuklar üzerindeki olumlu etkisinin ortaya çıkması için donanımlı rehber göreviyle ebeveynlerine ihtiyaç duyulmaktadır (Neumann, 2015). Ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımını doğru yönetmesi ve medya ile çocuk arasında doğru aracılık stratejileri geliştirmeleri çocukların risklerden korunup yararlarla ulaşması için kritik öneme sahiptir. Çocuklar üzerinde medyanın pozitif etkilerini ortaya çıkarma negatif etkilerini azaltma amacıyla tercih edilen ebeveyn davranış ve stratejileri ‘medya aracılığı’ olarak tanımlanmaktadır (Clark, 2011).

Politikacılar, sağlık uzmanları, bilim adamları, eğitimciler ve ebeveynler gün geçtikçe yaygınlaşan dijital medya araçlarının erken çocukluk döneminde gelişimi sürmekte olan çocuklar üzerindeki olası risklerinden endişe duymakta ve risk faktörlerini ortadan kaldırmak için bazı önlemler almaktadırlar. Çocuklar için oluşabilecek olası riskleri azaltmak ve medya araçlarından azami yarar sağlamak için bu araçların doğru kullanımının anlaşılması önem taşımaktadır (Vural Şenel, 2020). Dijital medya araçlarının doğru kullanımı sağlandığında bu araçların kullanım amaçları da daha olumlu bir yöne çevrilmiş olacaktır (UNICEF, 2017).

Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin (ÇHS,1989) 17. Maddesi: “Taraflar devletler, kitle iletişim araçlarının önemini kabul ederek çocuğun; özellikle toplumsal, ruhsal ve ahlâki esenliği ile bedensel ve zihinsel sağlığını geliştirmeye yönelik çeşitli ulusal ve uluslararası kaynaklardan bilgi ve belge edinmesini sağlarlar”. Bu madde ile taraflar olan devletlerin çocukların iletişim araçlarından doğru, güvenilir ve yaşlarına uygun bilgiler alarak, bu araçlardan olumlu şekilde yararlanması için önlem almalarının önemine dikkat çekilmektedir (Banko, İlhan ve Şallı, 2017). Devletlerin medya araçlarından en fazla yarar sağlanacak şekilde düzenlemeler yapma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu amaçla Amerikan Pediatri Akademisi bildiriler (AAP, 2010, 2011) yayınlamakta, özellikle küçük çocukların iki yaşından önceki medya aracı kullanımını engelleme adına adımlar atmaktadırlar. İki yaşından büyük çocuklar için; ebeveynlerin doğru rol model olmasının ve çocukların dijital medya araçları ile geçirdikleri sürenin kontrol altında olmasının önemini vurgulamaktadır (AAP, 2016; Chaudron vd.,

2015; d’Haenens, Vandonink ve Donoso, 2013; Lauricella, Gola, 2011; Ocak, 2013; Wu vd., 2014).

Ebeveynler hayat tarzındaki değişikliklerden dolayı çocuklarının eğitiminde hizmet satın alma yöneliminde olsalar bile, aile çocuk için önemini yitirmemektedir (Şen, 2017). Erken çocuklukta dijital dünyanın getirdiğı risk faktörlerine karşı direnç kazanmak ve çocukların medya araçlarını güvenli kullanımını düzenlemek için en etkili yol ebeveynlerden geçmektedir (Van den Bulck ve Van den Bergh, 2000; D’Haenens vd., 2013). Ailenin önemi sosyo-kültürel gelişim kuramında da vurgulanmaktadır (Vygotsky, 1978). Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ailenin önemli bir özelliğidir (Vural Şenel, 2020). Ebeveynlik süreci birçok faktörden etkilenmekte ve bu faktörlere aracılık ederek gelişimi devam eden çocuğı etkilemektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Günümüz çocuklarının dijital teknoloji konusundaki bilgileri çoğı zaman ebeveynlerinin bilgisini aşmaktadır (Rideout, 2013). Ebeveynler için çocuk büyütmek, teknolojinin hızla değişmesi ve bunun günlük hayatımızda yer eden etkilerinden dolayı karmaşık bir hal almıştır. Yurt dışında yürütölen araştırmalar (Livingstone vd., 2015; Tomczyk ve Wasiński, 2017), ebeveynlerin çocuklarına medya konusunda etkili bir şekilde nasıl rehberlik edecekleriyle ilgili yönlendirmeye gereksinim duyduklarını göstermektedir. Türkiye’de yapılan güncel bir çalışma ise ebeveynlerin dijital ebeveynlik stratejileri, çevrim-içi riskler ve fırsatlar ile ilgili daha ayrıntılı bilgiye ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur (İnan Kaya vd., 2018). Çocukların gelişiminden sorumlu olan ebeveynlerin medya kullanımıyla ilgili birçok endişesi bulunmaktadır. Bu endişe çoğı zaman teknolojik cihazların yaygınlaştığı dijital çağda doğan çocuklar ile bu cihazları kullanmaya yetişkinlik yaşlarında başlamış olan ebeveynleri arasındaki bilgi farkından kaynaklanmaktadır (Vural Şenel, 2020).

Günümüzde çocuklar farklı teknolojik aletlerle de ilgilenirken geçmişte daha çok televizyon ile ilgilenmiş oldukları için ebeveyn medya aracılığı ile ilgili yürütölmüş çalışmaların çoğı televizyon üzerine yoğunlaşmıştır (Clark, 2011). Güngör (2014), okul öncesi dönemdeki çocukların televizyon izleme alışkanlıkları ile ebeveynlerin birbirleriyle tutumlarının ilişkisini inceleme amacıyla yapmış olduğı araştırmasında; ebeveynlerin hepsinin evinde ya da yakın çevresindeki kişilerin evlerinde bilgisayar ve televizyonun olduğunu, ebeveynlerin tamamına yakınının televizyonda yer alan program seçimlerine çocukları ile beraber karar verdikleri, çocukların çoğunlukla bir günde 2 saat ve üzerinde televizyon seyrettikleri, anne babaların yaklaşık yarısı çocuklarının televizyon izlediklerinde verdikleri tepkileri göz ardı ettiklerini ve bunlarında hayatın gerçekleri şeklinde yorumlandığı, anne babaların yaklaşık

olarak yarısının şiddet içerikli görüntülerle karşılaştığında kanalun değiştirildiği, ebeveynlerin çocukları televizyonun etkisinden uzaklaştırabilmek için çeşitli aktivitelere yönlendirmeye çalıştığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Ancak bu çalışmada televizyona aile ortamında en sık kullanıldığı ifade edilen farklı teknolojik aletlerde dahil edilmiştir (Connell, Lauricella ve Wartella, 2015; Kirkorian, Wartella ve Anderson, 2008; Nevski ve Siibak, 2016). Bu açıdan çalışma, mevcut çalışmalara yeni medya araçlarını dahil ederek medya araçlarına farklı bir bakış kazandırmaktadır. Ayrıca, ilkokul dönemi çocukları (7-13 yaş) ve ergenlere (13-19 yaş) ebeveynlerin yaptığı aracılık ile ilgili pek çok araştırma yürütülmüş (Bartau-Rojas, Aierbe-Barandiaran ve Oregui- González, 2018; Gentile, Nathanson, Rasmussen, Reimer ve Walsh, 2012; Helsper vd., 2013; Hwang vd., 2017; Lee, 2013; Livingstone ve Duerager, 2012; Ruh Linder ve Werner, 2012) ve bu çalışmalar, ilkokula devam eden çocuklar ve ergenler için ebeveyn aracılığının önemli olduğunu ortaya koymuştur. Ancak erken çocukluk dönemindeki çocukların ebeveynlerinin etkisine çok daha fazla maruz kaldığı bilinmektedir ancak bu dönem içerisinde yer alan çocuklara çalışmada yer verilmemiştir.

Ebeveyn medya aracılığı ile ilgili yapılan çalışmaların büyük kısmı Amerika ve Avrupa’da yürütülmüştür (Vural Şenel, 2020). Kültürel öğelerin ebeveynlerin aracılık rolleri ve ebeveynlik türlerini belirlemede önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir (Kirwil, 2009). Bu sebeple ülkemizde bu konuyla ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Anne ve babaların çocuklarını medya konusunda doğru yönlendirmeleri sayesinde ortaya çıkacak olumlu sonuçları tespit edebilmek için bu araştırma oldukça önem taşımaktadır. Amerikan Ulusal Erken Çocukluk Derneği (NAEYC)’nin paylaştığı raporunda, medya ve teknoloji doğru bir şekilde kullanıldığında çocukları etkileyebileceği ve bu sayede geliştirebileceği sonucuna yer verilmektedir (NAEYC, 2012).

Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ailenin önemli bir özelliğidir. Ebeveynlik süreci birçok faktörden etkilenmekte ve bu faktörlere aracılık ederek gelişimi devam eden çocuğu etkilemektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). “Dijital yerliler” (Prensky, 2001) olarak bilinen günümüz çocuklarının dijital teknoloji konusundaki bilgileri çoğu zaman ebeveynlerinin bilgisini aşmaktadır (Rideout, 2013). 21. yüzyıl yeni bir çocukluk anlayışı ile gelenekselin dışında eğitim anlayışını gerektirmektedir (Onur, 2012). Yurt dışında yürütülen araştırmalar (Livingstone vd., 2015; Tomczyk ve Wasiński, 2017), ebeveynlerin çocuklarına medya konusunda etkili bir şekilde nasıl rehberlik edecekleriyle ilgili yönlendirmeye gereksinim duyduklarını göstermektedir. Türkiye’de yapılan güncel bir çalışma ise ebeveynlerin dijital

ebeveynlik stratejileri, çevrim-içi riskler ve fırsatlar ile ilgili daha ayrıntılı bilgiye ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuştur (İnan Kaya vd., 2018). Çocukların gelişiminden sorumlu olan ebeveynlerin medya kullanımıyla ilgili birçok endişesi bulunmaktadır. Bu endişe çoğu zaman teknolojik cihazların yaygınlaştığı dijital çağda doğan çocuklar ile bu cihazları kullanmaya yetişkinlik yaşlarında başlamış olan ebeveynleri arasındaki bilgi farkından kaynaklanmaktadır. Ebeveynlerin medya kullanımında çocuklarına nasıl rehberlik edeceklerini bilmemelerinden kaynaklanan endişeleri göz önünde bulundurulduğunda bu çalışma ebeveynlerin tutumlarının medya aracılıkları üzerindeki etkisini ortaya koyma açısından önemli bir yere sahiptir. Vural Şenel (2020), yapmış olduğu çalışmada ebeveynlerin medya aracılıkları ile medya ve teknolojiye yönelik tutumlarının ilişkisini incelemiştir. Yıldırım (2021), okul öncesi dönemdeki çocukların medya araçlarını kullanımlarında annelerin medya aracılık rolleri ve bilinçli farkındalıklarını incelemiştir. Ülkemizde ebeveyn tutumları ve medya aracılıkları ile ilgili ayrı ayrı çalışmalar mevcuttur. Bu çalışma, okul öncesi eğitime devam eden 48-72 ay aralığında çocuğu olan anne ve babaların ebeveyn tutumlarıyla medya aracıkları arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışma özelliği taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışmanın ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarının medya aracılıkları açısından ebeveynlerin doğru tutum belirlemeleri, ebeveynlerin çocukları için uygun kontrol ve denetimin nasıl olabileceği konusunda yol göstermesi, ebeveyn tutumları ve medya aracılıklarına dikkat çekerek bu konularla ilgili yeni çalışmalar yapılması sayesinde alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Varsayımları

Araştırmada;

1. Ebeveyn Tutum Ölçeği' nin ebeveynlerin ebeveynlik tutumlarını tespit etmede uygun bir araç olduğu varsayılmıştır.
2. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeğini'nin ebeveynlerin medya aracılıklarını tespit etmede uygun bir araç olduğu varsayılmıştır.
3. Kullanılan ölçeklerin tarafsız ve objektif cevaplandığı varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Aşağıda bu araştırmanın sınırlılıkları belirtilmiştir;

1. Araştırma, 2021-2022 ğretim yılında Kayseri ili İncesu İlçesinde Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı; bağımsız anaokulları ve ilkokul bünyesindeki anasınıflarına devam eden 48-72 ay aralığında çocuğu olan anne ve babalarla sınırlıdır.
2. Araştırma sürecinde kullanılan veriler; kişisel bilgi formu, ebeveyn tutumu ve erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeklerine verilmiş olan yanıtlar ile sınırlıdır.
3. Araştırma sonuçları, araştırmaya katılan anne ve babalar ile sınırlıdır, diğer annelere ve babalara genellenemez.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE

Ebeveyn

Toplumun en küçük parçası olarak tanımlanan aile, Türk toplumlarında evlilikle başlayıp zamanla kişilerin eklenmesiyle genişleyen, aile içerisinde yer alan bireylerin çeşitli roller üstlendiği, birbirleri ile etkileşim içerisinde olan, çoğunlukla aynı ortamda yaşamını sürdüren, her bir bireyin bir diğerinin ihtiyaçlarına karşılık verdiği en temel birimdir (Özgüven,2001). Ebeveynlik kavramı yalnızca biyolojik anne-baba olma durumunu barındırmamaktadır. Ebeveynlik hem biyolojik hem de sosyal bir süreçtir (Özkan Kunduracı, 2021). Ebeveynlik; anne ve baba için kendisinden öte bir ilişki kurabilme, farklı bir insan olmayı, sevginin ve anlayışının varlığını görebilmeyi, gelenek, görenek, kültür ve inanları aktarabilmeyi, saygı duyabilmeyi, kabullenebilmeyi içerisinde barındıran çok farklı bir ilişkidir (Heinowitz, 1995).

Hoghugh ve Long'a (2004) göre ebeveynlik rolü, çocukların hayatta kalmalarını, bakımlarını, sağlıklı bir şekilde gelişebilmelerini ve refahlarını sağlayan çeşitli amaçlı faaliyetleri içermektedir. Anne ve babalar çocuklarının refah düzeylerini arttırabilmek için çocuklarının gelişim süreçlerine göre kademeli olarak değişen ve birbirleriyle ilişkisi olan sorumluluklar yüklenmektedirler. Ebeveynlerin sorumluluklarını başarılı bir şekilde yerine getirmesi çocuklarının uyumunu, ruh sağlıklarını ve refahlarını yaşamları boyunca etkilemektedir (Honhugh ve Long'dan aktaran Sanders ve Turner, 2018, s. 3-5). Bu anlamda ebeveynlik bireyin gelişiminde ve tutum geliştirmesinde oldukça önemli bir yeri teşkil etmektedir. Ebeveynlik sorumluluğunu üstenen yetişkinler aynı zamanda bir insan şekillendiricisi görevini de üstlenmiş olmaktadırlar. Çocukların; hem duygusal hemde mantıklı tutum sergileyen bireyler olabilmeleri, en iyi şekilde yetişebilmeleri için psikolojik

olarak sağlıklı anne ve babalara sahip olmaları oldukça önemlidir. İnsanların tutumlarını dış etkenler belirlemektedir. İnsanların varoluşlarında ilk olarak maruz kaldıkları dış etken aile yani ebeveynleridir. Psikolojik açıdan ebeveynler ile çocuk arasındaki sağlıklı kurulan ilişki çocukların da sağlıklı bir kişilik gelişimi göstermelerinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Ebeveynlerin çocukları ile kurdukları ilişkiler, bireyin ileriki hayatında alacağı kararlara dahi etki edecek kadar önemli bir yere sahiptir. Bu ilişki en başta anne ve babaların çocuklarına karşı tutumları ile doğrudan bağlantılıdır (Doğru, 2017). Anne ve babaların tutumları, çocuklarının üzerinde uyguladıkları kontrol şekilleri çocuklarının sosyalleşmeleri konusunda temel örnek oluşturmaktadır. Bu anlamda anne ve babaların, çocuklarının nasıl sosyalleşmeleri gerektiği ve bunun kontrolünü sağlamadı rolleri oldukça önemlidir.

Ebeveynlere temel olarak tanımlanan özellikler öğretmeleri, etkilemeleri ve kontrol etmeleri şeklinde sınıflandırılmaktadır. Anne ve baba olabilmenin diğer unsurları ise talepkarlık/kontrol ve duyarlılık olarak belirtilmektedir. Talepkarlık unsuru; çocukların sorumluluğunun farkında, disiplinli davranışlar sergileyen, olgun ve ebeveynleri tarafından belirlenmiş olan kuralların dışına çıktıklarında uyarılmaları şeklinde tanımlanmaktadır. Duyarlılık kavramı; bireysel ihtiyaçlarına ve isteklerini sağduyulu ve yeterli bir şekilde destekleyen tutum sergilenmesiyle kişilik gelişimlerinde çocuklarına katkı sağlama şeklinde tanımlanmaktadır (Yeaniacun, 2018).

Anne ve babalar günlük hayatta karşılaştıkları olaylarda özellikle erken çocukluk döneminde, çocuklarının gözlem ve taklit yolları ile keşfetmesi, araştırıp etkileşim içine girmesi için gereken zengin çevreyi oluşturmalarıdır (Gürşimşek, 2002). Günümüzde çocukların erken çocukluk dönemi içerisinde ebeveynleri ile kurmuş oldukları ilişkilerin yetişkinlik dönemlerinde üstleneceği rollerin belirlenmesinde oldukça önemli bir yere sahip olduğu görülmeye başlanmıştır. Çağdaş toplumlarda; kendini düzgün ifade edebilen, kendisine güven duyabilen, özdenetimleri yüksek, sorunlara üretken ve yaratıcı bakış açısı ile bakabilen, aldığı sorumluluklarını üstlenebilen, paylaşabilen, yardımsever, iş birliği gibi sosyal ve duygusal anlamda ytkinlik gösterebilen, çevresindeki kişilerle olumlu ve yapıcı ilişkiler kurabilen kişilere ihtiyaç duyulmaktadır (Çağdaş, 2002). Anne ve babaların çocuklarına karşı okul öncesi dönemden itibaren doğru davranışlar ve tutumlar ile karşılıklı iletişimlerinin olması bu durumların sağlanmasıyla gerçekleşmektedir.

Çocukların ailelerindeki konumlarını ebeveynleriyle olan etkileşimleri belirlemektedir. Çocukların sosyal anlamda ilk tecrübelerini kazandıkları ortam aileleridir. Aileler, çocuklarının grup içerisinde dengeli kişilik oluşturabilmeleri için çocuklarına güven

duygusunu aşlamakta, sosyal ortamlarda çocuğun kabul görebilme ihtiyacına duyulan ortamı oluşturmaktadır. Çocukların ebeveynleri ile ilişkileri hayatlarının ileriki dönemlerinde kuracakları ilişkilerinin temelini oluşturmaktadır. Toplumsal etkileşimin kuvvetli olduğu, sevgi ve güven ihtiyacının yeterince karşılandığı, dengeli ve duygusal aile ortamlarında büyüyen çocuklar kendi gelişimleri açısından ihtiyaç duyduğu deneyimleri kazanabilmektedir (Yavuzer, 2009).

Ebeveynlik ile İlgili Kuramlar

Ebeveynlerin çocukların hayatındaki önemli yerini görebilmek ve çocuklarının medya kullanımına etkilerine daha ayrıntılı bir şekilde bakabilmek için bu konuya kuramsal açıdan yaklaşmak konunun daha ayrıntılı bir şekilde anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Bu açıdan Sosyal Öğrenme Kuramı ve Sosyo Kültürel Gelişim Kuramı aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmaktadır.

Sosyal Öğrenme Kuramı

Çocuklarla sosyal öğrenme araştırmalarını Albert Bandura gerçekleştirmiştir. Bandura, çocukların sergiledikleri davranışlarına sosyal davranışlar ile değer yargılar olarak iki biçimde ulaştıklarını fark etmiştir. Çocuklarda öğrenmenin gerçekleşebilmesi için doğrudan ya da özel eğitimin olması gerektiğini belirtmiştir. Ödül ve cezayla beraber çocuğun çevreyle kurduğu ilişkileri onun istenilen seviyede şekillenmesini sağlamaktadır (Eryılmaz, 2016). Buna ek olarak çocukların yetişkin davranışlarını rol model alarak oyunlarında yer verdikleri görülmektedir. Gerçekleştirilen deneysel çalışmalarda; sosyal modellerin gözlemleyerek veya gözlemlemeyerek modele uygun davranışlarla uyarana karşı uyumlu tepkiler sergilediği gözlemlenmiştir. Rol modellerin, davranış kalıplarını yönlendirdiği ve davranış kalıplarına etkisinin fazla olduğu görülmektedir (Kan, 2014). Bandura göre kimlik oluşumu ve sosyalleşme süreçlerinde modellemenin temel olarak sosyal öğrenmede etkili olmaktadır. Sosyal öğrenme kuramında öğrenmenin gerçekleşmesinin yollarından gözlemsel öğrenme ve taklitle gündelik ilişkilerde davranış değişiklikleri meydana getirmektedir. Birey sosyal öğrenme içerisinde, bilişsel kapasiteye sahip olan, yaşadığı deneyimlerden etkilenen ve bu sebeple gelecekte yaşamış olduğu bu deneyimleri nasıl sergileyeceğine karar veren varlık şeklinde tanımlanmaktadır. Bu kuram içerisinde birey; pozitif düşünen, kendisini örgütleyen, kendisini ve çevresini aktif bir şekilde etkileyen organizma olarak da

açıklanmaktadır. Albert Bandura, öğrenmenin yalnızca pekiştirme yolu ile değil, çevreyle etkileşimin sonucu olarak davranışların öğrenilebileceğini ve bu öğrenme sürecinde bilişin oldukça etkili bir yere sahip olduğunu savunmaktadır (Bandura,1969). John Dewey, bireyin çevresiyle kurduğu sosyal etkileşimlerinin bir sonucu olarak kendisine ait düşüncelerini oluşturabildiğini savunmakta ve buna ek olarak bireylerin diğer insanlardan öğrenebildiğini belirtmektedir (Williams, 2017). Vygotsky, gelişimi; sosyal ortamlarda meydana gelen etkileşimlerin sonuçları şeklinde tanımlamaktadır (Mishra, 2013).

Julian Rotter, sosyal öğrenme terimini kullanan ilk kişidir. Rotter, pekiştireç ve uyaranların bireylerin hem kişilik oluşumlarında hem de davranışlarında etkili olduğunu savunmaktadır (Mearns, 2004). Sosyal Öğrenme kuramı 3 temel varsayım üzerinde durmaktadır (Nabavi, 2012).

1. Gözlem yapılarak davranışlar öğrenilmektedir.
2. Öğrenme sonucunda davranışlardaa değişiklikler meydana gelmeyeabilir.
3. Ödül ve ceza öğrenme süreçlerinde etkili olmaktadır.

Erken çocukluk döneminde dijital medya araçlarının kullanımı ve bu konuda ebeveynin öneminin Bandura'nın (1977) sosyal bilişsel kuramına göre ele alınması bu konuyu hem daha doğru hem de daha detaylı bir şekilde anlamlandırılmasına katkı sağlamaktadır. Gözlem aracılığıyla meydana gelen öğrenmeler "Sosyal Öğrenme" olarak tanımlanmaktadır (Oruç, Özyürek ve Tecim, 2011). Sosyal bilişsel kuram, öğrenmenin ortaya çıkabilmesinin deneyimlerle mümkün olduğunu ileri sürmektedir. Öğrenme için gözlem ve davranışların sonuçlarının açıklanmasının yeterli olduğu belirtilmektedir. Öğrenmenin gözlem aracılığıyla gerçekleştiğine vurgu yapmaktadır. Çocuğun ebeveynleri ve yakın çevreyi oluşturan kardeşler ile akranları onun için rol modellerini oluşturmaktadır.

Sosyal öğrenmenin gerçekleşmesi açısından kuram içerisinde oldukça önemli bir yere sahip olan taklit ile öğrenme davranışına etkisinden dolayı televizyon önemli bir kitle iletişim aracı olarak ele alınmaktadır (Şentürk ve Turgut, 2011). Davranış oluşumlarında çocukların izlemiş oldukları çizgi filmlerin büyük bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Çizgi filmlerin hepsinde olumlu veya olumsuz mesajlar yer almaktadır. Çizgi filmler günümüzde çocukları eğlendirmekte birlikte eğittikleri de göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır (Oruç, Tecim ve Özyürek, 2011).

Sosyo Kültürel Gelişim Kuramı

Vygotsky (1978) sosyo kültürel gelişim kuramında, ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocuğun üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. Vygotsky, çocuğun bilişsel gelişiminin desteklemesinde yetişkinlerin rolünün önemi üzerinde durmaktadır. Çocukların gelişmesi için, kendilerinden daha bilgili bireylere erişim sağlamaları gerekmektedir. Bu nedenle, yetişkin rehberliği ve akran işbirliği, gelişimin kilit unsurları olarak görülmektedir. Bu kuram, çocuğun bağımsız bırakılmaması gerektiğini savunmaktadır. Sosyo-kültürel gelişim kuramına göre bağımsızlık, bilişsel gelişimin yavaşlamasına neden olmaktadır. Çocuğun gelişiminin uygun olarak devam etmesi için yaşı ilerledikçe karmaşık hale gelen olay ve olguları tanıyabilmesi için yetişkinlerin veya o konuda daha bilgili olan herhangi bir bireyin yardımına ihtiyaç duymaktadır (Vural Şenel, 2020).

Bu kuram ebeveyn aracılığıyla kültürel, sosyal ve kişilerarası bağlamları ön plana çıkarmasının yanısıra öğrenme ve öğretme için de bir çerçeve sunmaktadır (Bodrova ve Leong, 2010). Vygotsky (1978), çocukların çevrelerinden ayrı olarak değil, toplum içerisinde geliştiklerine dikkat çekmektedir. Gelişim dönemin açısından daha ileri düzeyde olan tarafın çocuğun performans seviyesini sosyal etkileşim aracılığıyla yükselttiğini savunmaktadır. Çocukların etkileşim olmadan sergilediği, kendiliğinden performansı ile etkileşim sonucu gözlenen performans arasındaki fark ‘yakınsak gelişim alanı’ olarak tanımlanmaktadır. Çocukların deneyim ve tecrübeleri ne kadar artırılırsa yakınsak gelişim alanına yaklaşması o kadar mümkün olmaktadır.

Vygotsky yaklaşımını benimseyenler, yeteneklerin, öğrenmeyi mümkün kılan bazı stratejilerin oluşturduğu ‘zihin araçları’ ile geliştiği fikrini savunmaktadır. Çocuklar zihin araçları sayesinde dikkat, hatırlama ve düşünme işlevlerini daha kolay gerçekleştirmektedir. Bu süreç bilginin doğrudan öğretilmesinden daha karışık bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Öğrenenin bilgiyi içselleştirmesi ve zihin araçlarını bağımsız ve yaratıcı şekilde kullanması hedeflenmektedir (Bodrova ve Leong, 2010). Vygotsky (1978), yetişkinlerin, çocuklarının etkinliklerini kontrol ederken, içselleştirmeleri için de desteklemelerini tavsiye etmektedir.

Ebeveyn Tutumları

Ebeveynlerin çocuklarına karşı benimsemiş oldukları tutumlar ebeveynleri belirli ebeveynlik tutumları altında bir araya getirmektedir. Ebeveynlik tutumlarını daha ayrıntılı bir şekilde görebilmek için ebeveynlik tutumlarından izin verici, demokratik, otoriter ve aşırı

koruyucu ebeveyn tutumları aşağıda ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır (Demir ve Şendil, 2008).

İzin Verici Ebeveyn Tutumu

İzin verici tutum, anne ve babaların çocuklarını aşırı kabul edici bir yaklaşımda yetiştirdikleri, çocuk üzerinde kontrollerinin düşük olduğu bir tutum şeklidir (Ünlü,2020). Aşırı özgürlükçü ebeveynler, karar verme mekanizmalarında çocuklarına müdahalede bulunurlar. Segilenen bu tutum ihmal boyutlarına ulaşabilecek düzeyde hoşgörüye yol açmaktadır (Alabay, 2017). Bu anne ve baba tutumunda, çocuklara karşı hoşgörü ve ilgi gösterilmesiyle birlikte kontrol ya da sınırlama eksikliğinden kaynaklanan tutarsız disiplin yaklaşımı sergilendiği görülmektedir. Ayrıca bu tutumu benimseyen ebeveynler çocuğun istenmeyen davranışlarını da görmezden gelmektedir. Bu tutum içerisinde cezaya kesinlikle yer verilmemektedir (Sak vd., 2015). Bu ebeveyn tutumunda; çocukların her istedikleri yerine getirilmeye çalışılmakta, duygu, düşünce, davranış ve arzuları kabul edilmekte ve karar alma süreçlerine müdahalede bulunulmamaktadır. Bu ebeveynlerin çocuklarından beklentileri düşüktür, çocuklarına karşı kontrol mekanizmalarına bulunmamaktadır. Ebeveynler çocuklarından kendi denetimlerini kendilerinin yapmalarını beklemektedirler. Ebeveynler, çocuklarına belirli kurallar koyup uymalarını değil küçük yaşlardan başlayarak kendi sorumluluklarını almalarını beklemektedirler. Bu nedenle de çocuklarının davranış veya tutumlarında herhangi bir yaptırımları bulunmamaktadır. Bu ebeveyn tutumu her ne kadar kabul edici özellikleri barındırıyor olsa da kontrol etme ve sınır koyma mekanizmalarının olmaması sebebiyle çocuklar ileriki yaşlarında stres ile başa çıkmalarında, sorumluluk bilinci geliştirmelerinde ve kendilerini denetlemelerinde problemler yaşayabilmektedirler (Cevheri, 2018, s.7). Çocukların ileriki yaşlarında toplum kurallarına uyum sağlayamama ya da topluma adapte olma konusunda problem yaşamalarına da yol açmaktadır (Kaya, 2020).

İzin verici ebeveyn tutumunda demokratik tutuma benzer bir şekilde ailede oldukça sıcak bir ilgi ve kabul vardır fakat çocuklara yeterli sınırlamalar getirme veya onları kontrol etme açılarından zayıf kalınmaktadır. Baumrind (1989), Darling ve Steinberg (1993) ve Spera (2005) gibi araştırmaların yaptıkları çalışmalarda izin verici tutum içerisinde yetişen çocukların duygularını kontrol etme, kendini düzenleme, stres ile başa çıkma ve sorumluluk alma gibi konularda problemler yaşadıklarını gözlemlemişlerdir (Sümer, Gündoğdu Aktürk ve Helvacı, 2010). Çocuğun davranışlarına karşılık herhangi bir tepki verilmemesi, ebeveynlerinin kendisine karşı ilgisiz oldukları düşüncesini taşımasına sebep olabilmektedir.

Bu tutum içerisinde büyütülen çocuklar, içerisinde yer aldıkları her ortamda aynı konforu bulamayacakları için huzursuzluklar ve tedirginlikler yaşamaktadırlar (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016).

Baumrind (1971; akt. Ünlü, 2020) çalışmasında bu tutumun boyutlarını üçe gruba ayırmaktadır. Birinci grupta; aşırı rahat davranan ve çocuklarından oldukça yüksek performans bekleyen anne ve babalar yer almaktadır. İkinci grupta; talebi az olan ve disiplin açısından sıkı olmayan anne ve babalar yer almaktadır. Üçüncü grupta ise; ihmalkar ve ilgisiz anne babalar yer almaktadır. Bu tutum ile yetişen çocuklarda dürtü kontrolü zayıf, olumsuz bensiz algısı ve düşük akademik başarı sahibi olarak görülmektedir (Demir ve Şendil, 2008).

Demokratik Ebeveyn Tutumu

Demokratik ebeveyn tutumu; çocuğa karşı koşulsuz ve karşılıksız sevginin ve saygının gösterildiği, maddi ve manevi ihtiyaçlarına hassasiyet gösterilerek çocuğun yaşına uygun eşitlikçi davranışlar sergilenen ebeveyn tutumudur. Çocukların yaşlarına uygun bir şekilde karar verme yetkisinin sunulması, onun görüşlerine değer biçilmesi, tutarlı, kararlı ve güveni aşılayan bir tutumun seğılendiğı türdür (Yeniadun, 2018, s.20). Bu ebeveyn tutumunun esnek ve sıcak olması, çocuğun sosyal-duygusal, zihinsel ve ahlaki gelişiminde en faydalı tutum olarak kabul edilmektedir (Dursun, 2010).

Demokratik tavırların benimsenmiş olduğu aileler içerisinde; çocuklara küçük yaşlarından itibaren belirlenmiş olan çerçeveler içerisinde özgürlük sunulmaktadır, kendisi ile ilgili konularda kararlar verebilme fırsatı verilmektedir, onların özgür birer kişilik oluşturmalarına; aktif, dışadönğk, lider ve girişimci özelliklere sahip olmalarına, çevresinde yer alan insanlarla etkili bağlantı kurabilmelerine olanak tanıyan bireyler yetişmesine fırsat vermektedir (Yavuzer, 2008). Demokratik tutum, ebeveynlerin paylaşımcı ve eşit davranışlar sergiledikleri bir tutumdur. Ebeveynlerin çocuğun varlığına ve isteklerine saygı duyması temeline dayanmaktadır. Demokratik tutum içerisinde anne ve baba, çocuğa karşı sevgi ve bağımsızlık çerçevesinde bir ortam sunarak çocuğu evin bir ferdi olarak görmekte ve alınacak kararlarda çocuğa da söz hakkı verilmektedir. Demokratik tutumun vazgeçilmez özelliklerinden biri çocuğun yaşı kaç olursa olsun bir birey olduğu gerçeğinin kabul edilmesidir (İnan Kızıltepe vd., 2013). Bu tutumu gösteren ebeveyn çocuğun kendine özel, biricik ve tek olduğunu kabul etmekte, çocuğun kendini gerçekleştirmesine izin vermektedir (Kulaksızozğlu, 2011, s.118). Demokratik tutumu benimseyen ailelerin ortamında, ebeveynlerin iletişimi sıcak ve ilgili bir şekilde kurulmaktadır. Karşılıklı sevgi ve saygı

göstererek çocuğa karşı sabırlı ve duyarlı davranılmakta ve çocuklar dinlenmektedir. Aile içerisinde alınacak olan kararlarda çocukların fikirleri değer görmektedir. Genel anlamda çocuğun duyguları yerine davranışlarına sınır konulmakta, eleştiriler çocuğun kişiliğine yönelik değil işe yönelik yapılmaktadır. Ebeveynleri çocuklarına güven duymakta ve onları desteklemektedir. Bu tutumu benimseyen aile içinde büyüyen çocukların genellikle sosyal becerilere sahip, yardımsever, çevreye karşı duyarlı, sorumluluk ve özgüven sahibi bireyler oldukları görülmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016; Taner Derman ve Başal 2013). Demokratik ebeveyn tutumunda, aile içerisindeki sağlıklı iletişim ortamında çocuğun özerklik geliştirmesine yardımcı olunmaktadır. Ebeveynler çocuklarına rehberlik etmektedirler. Bu ortamda yetişen çocukların anne ve babalarının değerlerini içselleştirerek çevrelerine karşı uyum gösterdikleri ve olumlu gelişim sergilediklerini ayrıca sosyal-duygusal gelişimlerinde duygularını düzenleme konusunda daha iyi oldukları gözlemlenmektedir (Sak vd., 2015). Benzer şekilde demokratik anne baba tutumu benimsenerek yetiştirilen çocukların kendisine ve çevresine saygılı, sınırlarını bilen, özgüven sahibi, hoşgörülü, empati düzeyi yüksek, arkadaşlık ilişkileri güçlü topluma karşı uyumlu bir birey olarak yetiştikleri belirtilmektedir (Bolattekin, 2014). Baumrind (1967; akt. Ünlü, 2020), demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarını sözel olarak kendini ifade edebilmesini desteklediklerini ve çocuklarının davranışlarını sorun odaklı ve mantıklı bir şekilde dergilemelerine yönlendirdiklerini ifade etmektedir. Demokratik tutum ile çocuklarını büyüten ebeveynler, çocuklarının sergiledikleri davranışlarını destekledikleri gibi gelecekte sergileyecekleri davranışlar için de belli bir çerçeve oluşturabilmektedirler (Dursun, 2010).

Otoriter Ebeveyn Tutumu

Baskıcı otoriter tutum şeklinde ifade edilen ebeveyn tutumunu benimseyen anne ve babalar çocuklarının istek ya da arzularını, gelişim düzeylerini ve kişilik özelliklerini göz önünde bulundurmazlar, çocuklarının kendi isteklerine ve arzularına göre davranmalarını istemektedirler. Kendi arzularına ve isteklere uygun bir şekilde davranmayan çocuklarına cezacı ve azarlayıcı bir yol izlemeyi tercih etmektedirler. Otoriter tutum, çocukların düşüncelerini tartışmalarına ve paylaşımlarına izin verilmeden ebeveynler tarafından belirlenen emirlerin ve kuralların geçerli olduğu ebeveyn tutum şeklidir. Bu ebeveynler, çocuklarının kusursuz davranışlar sergilemesini beklemekte ayrıca mükemmeliyetçilik düşüncesiyle beklenmeyen davranışlarda bulunan çocuklarını cezalandırmaktadırlar (Ünlü,2020). Çocuklarının mutlak emirlere uymasını ve tartışmasız olarak yerine

getirmesini talep etmektedirler (Alabay, 2017). Çocuğun kendi öze benlik gelişiminin etkilenmesine, özellikle erkek çocuklarının saldırgan davranışlarının artmasına ve kişiliklerine duyulan saygısının düşmesine sebep olan bir ebeveyn tutumudur (Yeniay, 2018, s.20). Zorlukla denetleme ya da sevgiden mahrumiyet ile denetleme düşüncesinin baskın olduğu bu ebeveyn yapısında, çocuklar sergilemiş oldukları davranışların sonuçları verilecek tepkiden emin olamamakta bu nedenle de çocukların kaygı düzeylerinin yüksek olmasına, aşırı isyankar ya da aşırı itaatlar tavırlar sergilemesine yol açmaktadır. “Otoriter” aile yapısına sahip anne ve babalar çoğunlukla çocuklarının itaatkar davranmasını, emirleri yerine getirmesini, çocukla aralarında mesafe olmasını, kendi değer yargılarının ön planda olmasını, bir karar anında çocukların hakları olmasını istemediklerini veya çocukların bakış açısını önemsenmemesi gerektiğini düşünmektedirler (Temel, 2018, s.37-38).

Otoriter tutum ile çocuğunu büyüten aileler çocuklarına karşı katı kurallar koyar ve bu kurallara uyulmadığı takdirde ceza eşlik eder. Anne ve babanın çocuk üzerinde kontrolü fazladır. Bu tip ailelerde yetişen çocuklar, korkak, otoriteye boyun eğen, otorite kalktığında başkaldırcı ve saldırganlaşan kişiler olabilirler (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Bu tutumu benimsemiş ailelerde yetişen çocuklarda; sevgi eksikliği ve sık uygulanan cezalar sebebiyle benlik algısında olumsuzluk, özgüven eksikliği, pasif kişilik biçimi, çekingenlik, erkek çocuklarda yüksek seviyelerde saldırgan davranışlar gibi olumsuz davranışlar geliştiği araştırmalar sonucu belirlenmektedir. Ebeveynlerinin kendini sevmediğine yönelik düşünceler geliştirmesi nedeniyle çocukların akademik başarısızlık yaşadıkları ve okulda saldırgan davranışlar sergileme eğiliminde oldukları ifade edilmektedir (Taner Derman ve Başal, 2013). Araştırmalarda içten ve samimi davranışları barındırmayan otoriter tutumda çocukların, kişiliğini ve yeteneklerini geliştirme imkanının azaldığı, kişiliklerinin olumsuz etkilendiği ve kaygı seviyelerinin arttığı belirtilmektedir (Ulusoy, Demir ve Baran, 2005). Danesh (1978; akt. Ünlü, 2020), otoriter tutumu benimsemiş olan kişiler tarafından, karşılaştıkları olayları ve olguları farklı iki grupta (siyah- beyaz, zengin-fakir vb.) görme ve bu şekilde değerlendirme eğilimlerinin olduklarını, değerlendirme süreçlerinde ara değerlerin veya farklılıkların gözardı edildiğini ifade etmektedir. Otoriter tutumu benimseyenler duygusal olarak katı bir şekilde davranmakta ve esnek bir şekilde düşünememektedirler (Kulaksızoğlu, 2011). Ebeveynlerin disiplin anlayışlarının katı olduğu otoriter tutum ile büyüyen çocuklarda özsaygılarının düşük, kaygı seviyelerinin yüksek ve uyum problemlerinin yaşanma olasılıklarının yüksek olduğu görülmektedir (Sak vd., 2015).

Bu tutum çocuklara karşı sınırlayıcı, baskılayıcı ve ebeveynlerin belirlemiş olduğu kurallarına koşulsuz bir şekilde uymaya zorlayan bir tutum şeklidir. Otoriter ya da baskıcı ve sıkı tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarına bazı değiştirilemez ve kesin kurallar koyarlar; çocuklarını kendilerinin meydana getirdiği bu kalıpların içerisinde kalmaya zorlamaktadırlar. Çocukları karar verdikleri kalıbın dışına çıktığında çocuğa hemen uyarıda bulunurlar hatta bu uyarı içerisinde fiziksel cezaları bile içerebilmektedir (Santrock, 2016; Yörükoğlu, 2004). Bu tutumda çocuk ebeveynlerinin kendini eleştirmesinden korkmakta ve her adımında yanlış yapma korkusu taşıyabilmektedirler. Çocuktan anne ve babasının istediği yerde durması beklenmekte, anne ve babasına saygı duyması gerektiği sürekli aşılانmaktadır. Ebeveynlerin çocuğa karşı takındıkları tavır soğuk ve yargılayıcı olmaktadır (Bolattekin, 2014). Otoriter ailelerde ebeveynlerin çocukları ile iletişimleri oldukça zayıftır. Karşılaşılan problemlere konuşularak değil; cezalandırılma, onu istek ya da ihtiyaçlarından mahrum bırakarak çözüme ulaştırılmaktadır. Baskıcı tutum benimsenerek yetiştirilen çocuklar çoğunlukla mutsuz ve kaygılı bir duygu durumu içerisinde bulunmaktadır (Armer, 2003; Neal, Frick ve Harbury, 2001).

Aşırı Koruyucu Ebeveyn Tutumu

Çocuğunu koruma ve himaye etme isteği ebeveynlik içerisinde normal bir davranıştır fakat çocuğun kendini gerçekleştirmesinin önünde engel olan şekilde aşırı korumacı davranmak bu tutumu benimseyen ebeveynlerin ortak özelliğidir. Aşırı koruyucu bir tutumla yetiştirilen çocuklar aile içerisinde sürekli korumaya muhtaçmış algısı taşımaktadırlar. Anne ve babanın sürekli müdahaleci davranması sebebiyle çocuğun yaşı büyüse bile kendi kararlarını vermek için yeterli değildir. Bu örüntüye sahip ailelerde çocuk için her türlü fedakarlığı yapmak zorunlu görülüp çocuğun da bu fedakarlıklara karşı her zaman şükran duyması beklenmektedir (Kulaksızoğlu, 2011, s.120).

Anne ve babalar çocuklarını kontrol etme ve tehlikelere karşı koruyabilme isteğindedirler. Ancak bu istekleri zaman zaman aşırıya kaçılarak çocukların hareket alanlarını kısıtlayabilmekte ve sağlıklı bir şekilde büyüüp gelişmesini engelleyebilmektedir. Geleneksel Türk ailesi içerisinde yer alan çocukların ürkek, çekingen, itaatkar, bağımlı oldukları görülmektedir ve bunları destekleyen anne ve baba davranışlarının, tutumları ebeveynlerden ve aile büyüklerinden kaynaklandığı görülmektedir. Araştırmalarda; Türkiye’de annelerin aşırı koruyucu özelliğinin babalarinkinden fazla olduğu, bu durumun

annelere toplumun biçtiği rolde kültürün beklentilerinden kaynaklandığı belirtilmektedir (Çağdaş ve Seçer, 2010).

Tek çocuk olan, mutsuz bir aile ortamında büyüyen, ilgi ve sevgi görmeyen, pişmanlık duygusuna sahip bireylerin aşırı koruma eğilimi gösterme durumlarıyla daha fazla karşılaşmaktadır (Çağdaş, 2002, s.146-147). Ebeveynler çocuklarına karşı aşırı sevgi ve ilgi göstermekte ancak onlara sunmuş olduklarının karşılığını görmeyi istemektedirler. Bu ebeveynler çocuklarının her açıdan mükemmel olmalarını ve her konuda başarılı olmalarını beklemektedirler. Çocuklar kendilerinden bu kadar yüksek beklentiler içerisinde olan ebeveynlerinden dolayı sahip olduğu yeteneklerini ortaya çıkarmakta bile zorluklar yaşamakta, karar verirken güçlükler çekmekte, sürekli onaylanma beklentisi içerisine girmekte, toplum içerisinde ve arkadaş ortamlarında çekingen davranışlar göstermektedir (Yörükoğlu, 1990, s.147-149).

Ebeveynlerin, çocuklarını kontrol altında tutma eğilimlerinin aşırı olması ve onun bütün bakımlarının üstlenilmesi çocuğun aşırı korunması şeklinde anlamlandırılmaktadır. Aşırı koruma altındaki çocuk; aşırı bağımlı, özgüveni olmayan, kırıklık ve duygusal yoksunluk yaşayan biri olabilmektedir. Bütün bunların sonucunda çocuğu koruma duygusu onun hayatı boyunca sürdürülebilmekte ve yetişkinlik döneminde enne ve babasının davranışlarını eşinin sergilemesini isteyebilmektedir (Yavuzer, 2015). Bu tutum içerisinde yer alan çocukların karakterleri tam anlamıyla gelişim gösterememektedir. Çocukların kendilerine olan güvenleri gelişmemesinden kaynaklı olarak çocuk yetişkinlik döneminde alması gereken sorumluluklarında sürekli aileye bırakmakta, mantıksız kavgalar çıkaran, bağımlı, kendi öz ihtiyaçlarına sahip çıkamayan ve çok çabuk mutsuz olan birey haline gelebilmektedir (Kaya, 2020, s.13). Bu ebeveynler çocuklarına karşı sürekli kaygı ve korku duyguları ile yaklaşmaktadırlar. Bu ebeveynler çocuklarının yerine her konuda karar vermeleri sebebiyle onlarla ilgili problemlere mantıklı tepkiler verememektedirler. Çocuklarının ihtiyaçlarını hepsini kendileri karşılarlar, yemek yeme ihtiyaçlarını bile kendileri giderirler, özgür bir şekilde davranmalarına izin vermezler, onların yardımsız bir şekilde yapabilecekleri işlerini bile çocuklarının yapmasına imkan tanımazlar. Bu ebeveynler taşımış oldukları korkularından kaynaklı olarak çocuklarının dışarıda oynamalarına ve bağımsız davranışlar sergilemelerine engel olmaktadır. Bütün bunların sonucunda çocuklarının acı, endişe, kaygı gibi duyguları yaşamalarına fırsat vermezler, çocuklarının hayatın gerçeklerini yaşamalarına olanak tanımayarak onları gerçek hayattan soyutlamaktadırlar. Bu yapılanların sonucunda aşırı korunan çocuklar, hayatta karşılaşılabilecekleri durumlara hazırlıksız olurlar

ve her şeyi etrafında yer alan kişilerden beklemeğe başlamaktadırlar. Çocuklar büyüyüp yetişkin bireyler oldukları zaman bağımlı, kararsız, kendi sorumluluklarını alamayan, duygusal, sosyal ve psikolojik anlamda çeşitli sorunlar yaşayan bireyler haline gelmektedirler (Çağdaş ve Seçer, 2010; Poyraz, 2007; Şanlı, 2007). Ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumu çocuk üzerinde birçok olumsuz etki oluşturarak onların duygusal ve sosyal gelişimlerinde gecikmelere sebep olabilmektedir. Ebeveynlerin çocuğa karşı aşırı kontrolcü davranışlar sergilemesi çocukta zayıf sorumluluk duygusu, güvensizlik, bağımlılık, asosyallik benzeri özellikler ya da başkalarının haklarını gözetmeme, inatçılık, aşırı otorite benzeri özellikler geliştirmelerine yol açabilmektedir (Kandır ve Alpan, 2008). Bu tutumla yetiştirilen çocuklar, girişimci ve özgüveni olmayan, korkak, utangaç, sosyal ilişkilerinde pasif, sürekli destek bekleyen bir pozisyonda yer alan ve bazı becerilerinin yavaş geliştiği, iç görü kazanamadığı, olgunlaşamayan çocuklar olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Demir ve Şendil, 2008). Bu tutuma sahip anne ve babalar çocuklarına ihtiyaç duyduklarından daha fazla ilgi göstererek çocuklarının tüm ihtiyaçlarını karşılamakta, çocuklarının gereksinim duymadıkları olaylara bile müdahale etmekte, çocuklarının yapmaları gereken görev ve sorumlulukları çocukları üzülmesin, yorulmasın ya da zorlanmasın gibi düşüncelerle kendileri yerine getirmektedirler. Başal (2012), aşırı koruyucu anne ve baba yaklaşımlarının çocukların okul fobisi yaşamalarına neden olduğunu ifade etmiştir (Taner Derman ve Başal, 2013). Bu tutum ile büyüyen çocuk yaşadığı olaylara seyirci kalmakta, karar verirken güçlük çekmekte, amaçlarına ulaşmakta çevresinden destek beklemekte ayrıca sorunları kendisinin yerine başka birisinin çözmesini alışkanlık haline getirmektedir (Alisinanoğlu, 2003). Bu çocuklar hayatlarındaki olaylardan kendileri yerine başkalarını sorumlu tutmaktadırlar. Bu bağımlılıklarını ilerde sürdürebilmekte ve eşinden de bekleyebilmektedirler (Yavuzer, 2004).

Ebeveyn Tutumlarının Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Çocukların, okula başlamadan önce öğrendikleri, okuldaki akademik başarılarında, davranış geliştirip sosyalleşmelerinde ve ikili ilişkiler kurabilmelerinde başarılı olmaları için model ve rehber olarak belirledikleri kişiler aileleridir (Kılıç, 2010). Çocuklar sosyal anlamda ilk ilişkilerini aile üyeleriyle kurmaktadır. Aile ortamında toplumsal ve kültürel tutumları, davranışları öğrenmektedirler. Aile, çocukların gelecek yıllarındaki yaşam biçimlerinin belirlenmesinde temel bir yere sahip olma açısından da oldukça etkili bir kurumdur (Özbey, 2010). Anne ve babayla birlikte ailede yer alan herkesin çocuğun zihinsel, duygusal, bedensel ve sosyal gelişimi üzerinde etkisi bulunmaktadır (Erkan ve Durmuşoğlu, 2006).

Önceki yıllarla kıyaslandığında artık ebeveynlerin ebeveynliği içgüdüsel bir olgu olarak görmedikleri, çocuklarının ihtiyaçlarının yerine getirilmesinde bakım ve eğitime daha çok ilgi gösterdikleri fark edilmektedir (Kılıç, 2010).

Aile içerisinde yer alan bireylerin çocukların gelişiminde oldukça fazla rolleri olmakla birlikte bu roller kuşaklar ve kültürler arasında farklılıklar göstermektedir. Aile bireylerinin çocuklarına sunacakları sevgi, ilgi ve bakım ihtiyaçları gibi hizmetlerle çocuklarının birey olmalarını sağlayacak güvenli bir ortam sunan ailelerin ileriki zamanlarda kendisine güvenen bağımsız bireyler yetiştirebilmek için en önemli sorumlulukları, çocuklarına küçük yaşlarından itibaren güven duygusu ve sorumluluk bilinci kazandırmaktır (Brooks, 2012; Güngör, 2010). Anne babaların bireysel özellikleri ve değerleri çocuklarına göstermiş oldukları davranışları ve tutumları, çocukları için hayatlarının ilk senelerinde yapmış oluşturdıkları günlük yaşam tecrübe kazanma deneyimleri çocuklarının sosyal açıdan nitelikli davranışlar edinmesine ve bu davranışları göstermesine etkiye bulunmaktadır. Kişiler arası kurulan iletişiminin güçlenebilmesinde, sosyal becerilerin kazanılması ve uygulanması etkilidir. Erken çocukluk döneminde model alarak öğrenme daha yoğun olduğu için bu dönem içerisinde çocuğun yakınında yer alan kişilerin yaptığı davranışlarını örnek alabileceği en yakınındaki kişiler en yoğun ilişki kurduğu ebeveynleridir. Bu sebeple çocuklar sosyal anlamda ilk nitelikli becerilerini ebeveynlerinden gözlemledikleriyle edinmektedir (Alisinanoğlu ve Özbey, 2011; Göktaş, 2015; Gürsoy ve Coşkun, 2006).

Motivasyon azlığı çocukların sosyal uyumlarını engelleyen etmenlerden biridir; motivasyon azlığının sebebi genellikle en içinde ve dışında edinilen ilk sosyal tecrübelerin azlığından ortaya çıkmaktadır ancak sosyal uyum davranışlarının gösterebilmesi için güçlü motivasyon kaynaklarına sahip olmaları gerekmektedir. Sosyal davranış becerilerinde yeterliği olan ebeveynlere sahip çocuklar, evlerinin dışında güçlü motivasyon kaynaklarına sahip olsalar da başarılı düzeyde sosyal uyum davranışları gösterememektedirler. Bu sebeple çocukların sosyal becerileri öğrenmeleri için anne ve babalarının rehberliklerine ve yardımlarına ihtiyaçları vardır (Yavuzer, 2019b).

Anne ve babaların öğrenim düzeylerinin çocuklarının sosyal becerilerine etkisinin incelendiği araştırmalarda; yüksek öğrenim düzeyindeki ebeveynlere sahip çocukların sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu, davranış problemlerinin ise daha az olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır (Adam Karduz, 2009; Cousins, Power ve Olvera- Ezzell, 1993; Çetintaş, 2015; Fox, Platz ve Bentley, 1995; Şehirli, 2007). Karaca, Gündüz ve Aral'ın (2011) çocukların okul öncesi dönemlerindeki sosyal davranışlarını inceleyen

alışmalarında lisans ve lisansüstü eğitimi düzeyindeki ebeveynlerin çocuklarının ilişkisel saldırganlık davranışlarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır, bu durumla paralelik göstermeyen araştırmalarda ise anne ve babaların eğitim durumları ve sosyal becerileri arasında oldukça düşük bir ilişkiye rastlanmış veya anlamlı hiçbir ilişki tespit edilememiştir (Alisinanoğlu ve Kesicioğlu, 2010; Fletcher, Steinberg, Darling ve Dornbusch, 1995; Günindi, 2008; Kızılışık Kartal, 2014; Pettit, Harrist, Bates ve Dodge, 1991; Tarkoın, 2014; nsal, 2010).

Anne ve babaların sosyoekonomik seviyelerinin çocuklarının sosyal davranış problemleri üzerindeki etkisi araştırılmış ve sosyoekonomik açıdan zayıf grupta yer alan ebeveynlerin çocuklarının daha zengin ve st düzeydeki ebeveynlerinkine göre hem psikolojik açıdan hemde yanlış davranış açısından problemli tutumları daha fazla sergiledikleri bulgusuna ulaşılmıştır (Connor, 2002; McLoyd, 1998; M.Holland, L. Holland & Gimpel, 2003).

Anne ve babalar; çocuklarına rehberlik ederek, tavsiyeler vererek ya da diğer insanlara karşı davranışlarıyla iyi bir model olarak, çocuklarının akran ile etkileşim becerilerini hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkileyebilmektedirler. Çocukları için kullandıkları cümlelerinde olumsuz ifadeler yerine (“Yapma” veya “Hayır, sen yapamazsın” şeklinde değil de “Lütfen...” veya “Niçin denemiyorsun...”) pozitif ya da daha kibar sözcükleri kullanan anne ve babalar, sosyal beceri açısından daha başarılı çocuklara sahiptirler (Berk, 2012).

Çocukların zekaları henüz annelerinin karınlarındayken; annelerinin alışkanlıklarından ve yaşantılarından etkilenmektedir. Annelerin gebelik sürecinde doktor önerisinin dışında kullanmış olduğu ilaçları, sigara ve alkol kullanımı, röntgen ışınlarına mazuriyeti, annelerin heyecan, korku gibi duygusal açıdan aşır etkiler yaşaması, rahim içerisinde çocukların yeterli düzeyde oksijen alamamaları gibi etkenler, çocukların merkezi sinir sistemlerine ve zihinsel gelişimlerine olumsuz etkide bulunmaktadır (Uur, 2005). Annelerin doğumlarından sonraki dönemlerinde geçirdikleri depresyonlarıyla çocuklarının bilişsel gelişim gerilikleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada; annelerin eğitim düzeyleri, anne babaların arasındaki problemleri, babaların psikiyatrik yklerileri, sosyo ekonomik düzeyleri gibi etkenlerin çocukların zeka düzeyleri üzerinde etkisinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır (ukur, 1994). Duygusal anlamda anne ve babalarının ihmaline uğrayan çocuklarda fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimlerinde gerilemeler ortaya çıkabilmektedir (Yıldız, 1999).

Anne ve babaların çocuklarının eğitimine verdikleri önem, çocuklarının zeka gelişimlerini doğrudan etkilemektedir. Araştırmalarda; düşük zeka seviyesi olarak düşük düzeyde yer alan çocukların anne ve babaları incelendiğinde bu anne ve babaların eğitimlerine yeterince önem vermedikleri görülmüştür (Liebert, Robert, Wicks & Robert Kail, 1986).

Aile yapısı çocukların zeka gelişimlerini etkilemektedir. Örneğin; geniş aileye sahip olan kalabalık ortamlarda büyüyen ve kalabalık ailenin bireylerinin karakterleri sosyal açıdan düşük düzeyde olsa ise çocukların kendilerini bireysel olarak geliştirmeleri için daha az zamana ihtiyaç duymaktadırlar (Armstrong, 2009; Kaptan, 1998).

Ailelerin çocukları için sağladıkları oyun imkanları da çocukların zeka gelişimlerinde etkilidir. Bu nedenle altı yaşa kadar çocuklara sunulan oyun fırsatları bilişsel gelişimlerini desteklemektedirler. Ayrıca çocukların oyun oynadıkları sırada oyunun aşamaları bilişsel gelişimleriyle paralellik gösteren aşamalar oldukları için çocuklar oyun esnasında gözlemlenirken bilişsel gelişimlerinin düzeyi belirlenebilir, bilişsel süreçlerindeki aksaklıkların farkına varılabilir (Çukur, 1994)

Ebeveyn Tutumlarını Etkileyen Faktörler

Ebeveynlerin beklentilerine uygun çocuğa sahip olmamaları, çocuğun cinsiyeti, çocuk sayısı, çocuğun sahip olduğu özellikleri, ebeveynlerin kendi çocukluklarında anne ve babaları ile olan tecrübeleri tutumlarını etkilemektedir. Ebeveyn tutumlarını etkileyen faktörlerin arasında ebeveynin eğitim seviyesi ve yaşı, içinde bulunduğu sosyoekonomik ve sosyokültürel ortamlar, ebeveynlerin anne ve baba olmaya dair hazırbulunuşlukları, eşler arasındaki iletişim ve evlilik ilişkilerindeki tatminleri alabilmektedir (Aydoğdu ve Dilekmen, 2016). Anne ve babaların davranışlarını dolayısı ile de çocuklarının davranışlarını etkileyebilen çeşitli sebepler bulunmaktadır. Bunlar; (Temel, 2018)

Kültürel Değerler

Aile yapısı çevreye etki etmesiyle birlikte çevreden de etkilenmektedir. Her kültürün ebeveynlere yüklenen sorumluluk, davranış ve tutumlarına şekil verici bir etkiye olduğu görülmektedir (Özyürek ve Şahin, 2005). Doğu toplumuna bakıldığında anne ve baba tutumlarının daha sert, batı toplumlarına doğru tutumlarda yumuşamalar görülmektedir. Türkiye’de ise ebeveyn tutumlarında annelerin ev içerisinde çocukları ile ilgilendikleri ve babaların da çalışma sorumluluğu aldıkları görülmektedir (Yılmaz,2009).

Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi

Eğitim düzeylerindeki yükseliş edinilen bilgi birikiminde artış oluşturmakta ve bununla birlikte de bilgilerde çeşitlenmeler ortaya çıkarmaktadır. Bu durumda bireyin dünyaya

bakışında değişikliklere katkı sağlamaktadır. Bu yüzden eğitim durumu anne ve babaların tutumlarının etkisi olan etmenlerden biri olarak ele alınmaktadır. Alan yazında eğitim seviyeleri etkenine göre değişiklik gösteren tutumların da bu bilgiyi desteklediği görülmektedir (Güngör, 2014; Özyürek ve Şahin, 2005). İlköğretim mezunu annelerin daha yüksek öğrenim mezunu olanlara oranla çocuklarına karşı olumsuz tutum sergiledikleri bulgusuna ulaşan araştırmalar alan yazında yer almaktadır (Demiriz ve Öğretir, 2007). Ebeveynlerin eğitim düzeyleri arttıkça demokratik tutum düzeylerinin arttığı ve eğitim seviyelerinde azalma meydana geldikçe çocuklarına karşı daha otoriter tutumlar sergileme eğilimlerinin arttığı yapılan çalışmalarda görülmektedir (Şahin ve Özyürek, 2008).

Ebeveynlerin Yetiştirilme Tarzı

Sosyal öğrenme kuramına göre ebeveynlerin kendi ailelerinin tutum ve davranışlarını gözlemleyerek öğrenmiş oldukları görülmektedir. Ebeveynlerin geçmişte kendi ebeveynleri ile yaşadığı duygusal sorunların ve bunların hem kendileri hem de çocukları üzerinde etkileri olduğunu ortaya koyan birçok çalışma bulunmaktadır (Bowlby, 2008, s. 129). Goleman (1998) ebeveynlerin kendi anne ve babalarından görmüş olduklarını kendi çocuklarına da uyguladığını gözlemlemiştir. Bu nedenle, eylemlere ve tutumlara ebeveynlerin nasıl yetiştirildiğinin de etkisi bulunmaktadır. Ebeveynlerin benimsedikleri tutumlarını etkileyen etmenlerin başında yetiştirilme tarzları ve psikolojik durumları gelmektedir (Sak vd., 2015).

Ebeveynler Arasındaki İlişki

Cowan ve Cowan (1988), eşlerin karşılıklı karar verdiği rol sorumluluklarının (kimin neyi yaptığı) ve iletişimlerinin açık olmasının evlilik içi etkileşimin kalitesini etkilediğini belirtmiştir. Eşlerin deneyimlediği desteğin kalitesi aile uyumunda önemli bir rol oynamaktadır (Heinicke, 2002, s.367). Aile içerisinde evlilik uyumunun kurulması, ebeveynliğe geçiş sürecini desteklemektedir (Yavuzer, 2021, s. 24). Anne ve babalar arasında yaşanan sorunlar veya ilişkilerdeki rastgele çıkmaz durumlar onların davranışlarına ve tutumlarına da yansımaktadır (Yılmaz, 2009). Bu sebeple anne ve baba arasındaki ilişki ebeveyn tutumlarını etkileyen etmenlerden biri olarak ele alınmaktadır.

Ebeveynlerin Sosyo – Ekonomik Düzeyi

Bronstein ve Zlotnik (2008 akt. Ünlü, 2020), yüksek sosyoekonomik seviyedeki ailelerde çocuklara sıcak davranıldığını fakat bir o kadar da çocuklarının hayatlarına hakim olduklarını, orta sosyoekonomik seviyedeki ailelerin çocuk merkezli ve eşitlikçi olduğunu, alt sosyoekonomik seviyedeki ailelerin ise ebeveyn merkezli bir anlayışa sahip, itaat ve emir odaklı olduklarını araştırmalarında ifade etmektedirler (Dursun, 2010). September, Rich ve

Roman (2016) yaptıkları çalışmada, yüksek sosyoekonomik düzeyli ailelerin ebeveynlik davranışlarını, düşük sosyoekonomik düzeydeki ailelere göre daha yetkin bulduklarını belirlemişlerdir. Yüksek sosyoekonomik düzeydeki ailelerin ebeveynlik davranışları, izin verici, demokratik ve daha çocuk merkezliken düşük sosyoekonomik düzeydekilerin daha otoriter, baskıcı ve ebeveyn odaklı olduğunu tespit etmişlerdir (September, Rich ve Roman, 2016).

Ebeveynlerde Annenin Çalışması

Birçok araştırmaya göre annenin çalışması çocuk üzerinde nötr ya da olumlu bir etkiye sahiptir. Annenin çalışmasının çocuğun akademik başarısındaki etkileri kesin olmamakla birlikte annesi çalışan çocukların toplumsal cinsiyet rolleri üzerindeki algıları daha eşitlikçi olduğu gözlemlenmektedir (Bee ve Boyd, 2009).

Çocuğun Doğum Sırası ve Cinsiyeti

Kowalski, Wyer, Masselos, & De Lacey (2004) yaptıkları araştırmada anne ve babaların genellikle ilk çocuklarının daha olgun davranmalarını beklediklerini ve ilk çocuklara karşı çocuk odaklı veya daha duyarlı davranabildiklerini ifade etmektedirler. İlk doğan çocukların daha çok cezalandırıldıkları ve daha başarı yönelimli oldukları görülmektedir (Bee ve Boyd, 2009).

Doğum sırasının çocukların kendilerine sergilenen tutumları derinden şekillendirme etkisinin olduğu görülmektedir. Genellikle birinci çocukların daha fazla sevildiği ve birinci sırada doğmuş olmanın getirmiş olduğu şımartılmayla büyütülmüş olduğu görülmektedir. Diğer taraftan çocukların cinsiyetlerinin de bu açıdan öneme sahip olduğu söylenebilmektedir. Bu sebeple çocukların cinsiyetleri ve doğum sıraları anne ve babalarının tutumlarını etkileyebilen etmenlerdir biri olarak ele alınmaktadır. Yapılan bir araştırmada anne ve babaların kendi istedikleri cinsiyetteki çocuklarına daha pozitif eylemler ve tutumlar ile yaklaştıkları görülmüştür (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Ebeveynlerin kız ve erkek çocuk arasındaki iletişimlerdeki farklılıklar annelerde de babalarda da görülebilmektedir. Bazı çalışmalar ebeveynlerin okul çağındaki çocuklardaki çevreye uyum beklentilerinin cinsiyete göre farklılaştığını belirtmektedir. Örneğin annelerin kız ve erkek çocuklarından beklentileri farklılaşmaktadır. Pomerantz ve Ruble (1998 akt. Ünlü, 2020) araştırmalarında, annelerin her iki cinsiyetteki çocuğa da aynı tip yol göstericiliği yaparken erkek çocuklarına kız çocuklarına oranla daha fazla özerklik tanıma eğiliminde oldukları görülmektedir. Bununla birlikte akademik başarısızlık durumlarında kız çocukları daha fazla sorumluluk almaktadırlar (Bee ve Boyd, 2009).

Rothbaum ve Weisz (1994'den aktaran Ünlü, 2020), cinsiyetin aile yapısında ve ebeveynlik ilişkilerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu belirtmektedirler. Baumrind (1966 akt. Ünlü, 2020), çocukların cinsiyetlerine göre ebeveyn tutumlarının çok farklılaşmadığını belirtmiştir (Dursun, 2010).

Kağıtçıbaşı (1981'den aktaran Ünlü,2020), araştırmasında kız ve erkek çocuklarına verilen değerin farklı olduğunu ve erkek çocukların ekonomik değerinin ailelerce önemsendiği bulgusunu ifade etmektedir. Bu araştırma göre çocuğun aile içindeki yerinin sosyoekonomik düzeye ve yaşanılan çevrenin gelişmişlik düzeyine işaret ettiği belirtmektedir (Kulaksızoğlu, 2011).

Sonuç olarak her kültür kendi içerisinde kendi özel çocuk yetiştirme tutumlarına sahiptir. Çocuk yetiştirme tutumları toplumlar arası ve kültürler arasında farklılık gösterdiği gibi aileden aileye de farklılıklar göstermektedir (Kulaksızoğlu, 2011). Anne ve babaların ebeveyn tutumlarını etkileyebilen çok farklı etmenler bulunmaktadır. Bu etmenler içinde aile yaşantısını sağlıklı bir iletişim ve olumlu yönde sürdürebilmek anne ve babaların gayesi olmalıdır. Önemli olan faktör ebeveynlerin çocuğu en güvenli ve iyi şekilde yetişmesi için vazgeçmeden mücadele etmeleridir (Ünlü,2020).

Ebeveyn ve Medya

Ebeveynlerin medya ile ilişkisini daha ayrıntılı görebilmek için medyaya kavramsal bakış, medya aracılık kuramı, ebeveynlerin medyaya yaklaşımı ve medya aracılıkları, ebeveynlerin medya kullanımının çocuk üzerindeki etkileri başlıkları ayrıntılı bir şekilde açıklanmaktadır.

Medyaya Kavramsal Bakış

İnsanların hayatlarındaki yerini her geçen gün güçlendirerek büyük bir endüstri haline gelen "Medya" terimi; televizyon, sinema, video, radyo, fotoğraf, reklam, dergi ve gazeteler, bilgisayaroyunları, müzik ve internet gibi tüm modern iletişim medyasını içermektedir ve bunların birçoğu "kitle" medyası olarak adlandırılmaktadır (Buckingham, 2003, s.1). İnsanlar bu içerikleri çeşitli toplumsal ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek için kullanmaktadırlar.

Geleneksel literatürde "dördüncü kuvvet" olarak söz edilen medyanın her geçen gün artan önemiyle artık "birinci kuvvet" olduğu söylenebilmektedir. Sahip olduğu güç ile kitleleri harekete geçiren, öne çıkmasını istediği konuyu gündemde baş sıraya getiren, insanların

zihinlerinde adeta sanal bir dünya yaratan medya gittikçe güçlenen bir silah olarak ortaya çıkmaktadır (Gezgin, 2012, s.15). Hem bireysel hem de aile içi ilişkilerde kitle iletişim araçlarından meydana gelen medyanın bu güçlü etkisine tanık olunmaktadır. Kitle iletişim araçları yaşama dâhil olduğu tarihten itibaren hem yaşayışı hem de diğer insanlarla olan ilişkileri yönlendirerek toplumsal hayatı derinden etkilemektedir (Karaca, 2016, s.643).

“Yeni medya” kavramı bugün en temel hâliyle dijital teknolojileri ifade etmektedir fakat içinde pek çok ögeyi barındırmakta, tesirleri büyük olan bir başlık olarak ele alınması gerekmektedir. Dijital teknolojiler, bu bütünün sadece bir bölümünü ifade etmektedir. Bununla birlikte yeni medyanın netleşmiş bir tanımının bulunmadığı; var olan tanımların ise daha çok kavramın içerdiği teknolojik ögeler, endüstriyel, sosyal ve kültürel tesirler kapsamında şekillendiği bilinmektedir. İletişim ortamları ile bilgisayar teknolojisi gibi iki alanı birleştiren yeni medya; çoklu ortam, eğlence ve elektronik ticaret imkânlarını kapsayan baş döndürücü bir kültür ve teknoloji endüstrisidir (Yücel, 2012, s.76). Günümüzde modern iletişim teknolojilerinin ekonomik, toplumsal, politik, kültürel ve psikolojik etkileri genel anlamda “yeni medya” kavramı içerisinde yer alan internet, dijital oyunlar, sosyal medya ortam ve uygulamaları üzerinde tartışılmaktadır. Nitekim “yeni medya” isimlendirilmesini “yeni” bir durum değildir (Binark, 2014, s.16). Kitle iletişim araçlarının tarihsel ve toplumsal gelişimine bakıldığında her bir aracın kendisinden öncekilerle kıyaslanarak getirdiği yeniliklerin öne çıkarıldığı görülmektedir. Yeni iletişim teknolojileri genellikle çok yakın ilişki içerisinde bulunduğu teknolojinin zemininden beslenirken bir takım yeni üretim, tüketim ve kullanım pratikleri de sunmaktadır (Binark, 2016, s.132).

Yeni medya ortamlarındaki iletişim süreci bir ekosistem şeklinde nitelendirilmektedir: Geleneksel ve yeni medya ortamlarının iç içe olduğu günümüz hayatında yeni bir toplumsal eko-sistemin deneyimlendiği söylenebilmektedir. Ülkemizde de yeni medya ortamları günlük hayata oldukça etkili bir şekilde dâhil olmakta, çevrim içi ve çevrim dışı ayrımı ortadan kalkmakta, yeni nesil sosyal medya uygulamalarını, dijital oyunlarını, akıllı telefonlarını günlük yaşamlarının bir parçası olarak görerek kullanmaktadırlar (Binark, 2015, s.10). Bununla birlikte yeni medyada genç neslin daha etkin olduğu rahatlıkla söylenilebilir hatta bu konuyla ilgili genç kuşağa “dijital yerli”, dijital teknolojiyi sonradan keşfedip adapte olmaya çalışan yaşlı kuşağa ise “dijital göçmen” denilmektedir. Dijital yerlilerin akıllı cep telefonlarını konuşma yerine kamera, okuma ve yazma ekranı olarak kullanıldığı gözlemlenmektedir. Yeni neslin “yeni medya”dünyası, dijital kültürlenmesi onlar için dışarda zaman geçirmek şeklinde algılanmaktadır (Binark, 2016, s. 135).

Ebeveynlerin Medya Kullanımına İlişkin Kuramsal Yaklaşım

Medya Aracılık Kuramı

Medya aracılık kuramında Clark (2011) ebeveynlerin medya araçlarının çocukların üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için çocuklarıyla kurabilecekleri iletişim hakkında görüşlerini ifade etmektedir. Bu kuram sosyolog Hochschild'in (1979; 1989) ebeveyn duygularının ebeveynlik davranışları üzerindeki etkisi ile ilgili yaptığı çalışmalar ile Vygotsky'nin (1978) sosyo-kültürel gelişim kuramına dayandırılmaktadır. Her iki bakış açısında da ebeveyn aracılığının meydana geldiği sosyal ve kişiler arası bağlamlar ön plana çıkarılmaktadır.

Aracılık kavramı 'yönlendirmek', 'rehberlik etmek', 'müdahale etmek' anlamlarında kullanılmaktadır. Televizyon ve çocukla ilgili yapılan araştırmalarda 'aracılık/mediation' terimi 'tartışma' anlamında (Desmond, Hirsch, Singer ve Singer, 1987), 'birlikte izleme' anlamında (Haefner ve Wartella, 1987) ve 'kural koyma' anlamında (Abelman, 1990) kullanılmaktadır. Medya araçlarının çocuklar üzerindeki pozitif etkilerini gösterip negatiflerini azaltma girişiminde tercih edilen ebeveyn davranış ve stratejileri "medya aracılığı" olarak tanımlanmaktadır. Bir diğer açıklama ise medyanın çocuklara pozitif etkilerinin ortaya çıkarılıp negatif etkilerinin azaltılması amacıyla kullanılan ebeveyn davranış ve stratejileridir. Ebeveyn medya aracılık kuramı, sosyo- psikolojik medya etkileri ve bilgiyi işleme kuramlarının temelini oluşturan karma iletişim kuramına dayandırılmaktadır (Clark, 2011).

Literatürde ebeveyn aracılığı'nın tanımlanması ve modellerinde farklı fikirler ortaya çıkmakta, fikir birliği eksikliği söz konusu olsa da araştırmaların çoğu; ebeveynlerin içeriği kontrol etmek, denetlemek veya yorumlamak için kullandığı stratejiler ile aynı üç aracılık modelini ortaya çıkarmaktadır (Warren, 2001'den akt. Mendoza, 2009, s.30). Mendoza, ebeveyn aracılığının Nathanson (2002) tarafından bu üç aracılık modeli kısıtlayıcı, aktif ve birlikte izleme olarak kategorileştirildiğini belirtmektedirler (Mendoza, 2009, s.30).

1. Kısıtlayıcı Aracılık (Rule making / Restrictive Mediation)

Kısıtlayıcı aracılık, ebeveynlerin çocuklarının medya platformlarında eriştikleri içerik türüne veya geçirdikleri sürelerle sınırlama ve düzenleme koymalarıdır. Çocukların medya tüketimine ilişkin ailelerin belli kurallar belirlemesi olarak da tanımlanabilmektedir (Mendoza, 2009, s.30). Çocukların televizyon izleme faaliyetleri için, daha küçük çocuklu

ve medyanın olumsuz etkilerinden korkan ebeveynlerde, kısıtlayıcı aracılığın baskın ebeveyn stratejisi olduğu gözlemlenmektedir (Valkenburg, Krcmar, Peeters, Marseille, 1999'dan akt. Schaan ve Melzer, 2015, s.61). Kısıtlayıcı aracılık, aracılık stratejilerinin diğerlerine göre anne-baba ve çocuk çatışmalarına daha fazla yol açmaktadır (Van den Bulck ve Van den Bergh, 2000).

2. Aktif Aracılık (Active / Instructive Mediation)

Aktif aracılık ebeveynlerin çocuklarıyla medya ve medya içerikleri hakkında sohbet etmelerini, ekrandaki çeşitli programlar ve reklamlar ile ilgili yorumlarda bulunmalarını, televizyonda karşılaşılan davranışlara eleştirel olarak yaklaşılmasıyla birlikte (Mendoza, 2009, s.30) dijital oyunlarla ilgili bilgi sağlamalarını, aynı zamanda gerçeklik ile kurgu arasındaki farkla ilgili açıklamalarını da içermektedir (Schaan ve Melzer, 2015, s.61). Aktif aracılık ayrıca ebeveynlerin çocuklara internete erişimleri ve kullanımları hususunda rehberlik etmelerini, çevrimiçi ortamda nasıl davranmaları gerektiğini öğrenmelerine yardımcı olmalarını ve yaşlarına uygun web sitelerini tavsiye etme çabalarını ifade etmektedir (Lee ve Chae, 2007'den akt. Sasson & Mesch, 2017, s.7).

3. Birlikte İzleme (Co-viewing / Co-use)

Birlikte izleme, medyanın içeriği ya da kullanımı ile ilgili tartışmadan "çocuklarla televizyon izleme basit eylemi" anlamına gelmektedir (Mendoza, 2009). Birlikte izleme modelinde ebeveynler çocukların medya tüketimine karışmadan ve herhangi bir yorumda bulunmadan onlara eşlik etmektedirler. Ebeveynler çocukları ile açık tartışmalara girmemektedirler ve eleştirel düşünce biçimini kazandırmaya yönelik bir çaba göstermemektedirler. Birlikte izleme aktif aracılıktan bu yönüyle ayrılmaktadır. Bu modelin kullanımı kasıtlı (örn., ebeveynler televizyon izlerken çocuklarından kendilerine katılmalarını istediğinde) ve pasif şekilde (örn., ebeveynler herhangi bir medya aracı ile vakit geçirirken çocukları yanlarına geldiğinde ya da tam tersi) olabilmektedir (Schaan & Melzer, 2015, s.62). Birlikte izleme, televizyona karşı olumlu tutum ve artan öğrenmeyle ilişkilendirilmiş olsa bile yapılan son araştırmalar birlikte izlemenin bazı olumsuz etkilerinin olduğuna işaret etmektedir (Eastin, Greenberg ve Hofschire, 2006, s.490).

Ebeveyn medya aracılığı stratejilerinin, teknolojiye gelişmelerle ve medya araçları ile çocukların temasının artışıyla birlikte geliştiği görülmektedir (Clark, 2011). Hwang ve diğerleri (2017), aktif ve kısıtlayıcı aracılığın kullanılan medya aracına göre farklılaştığını öne sürmektedirler. Tablet ve akıllı telefonlar gibi küçük ve taşınabilir araçların birlikte

kullanım için çok uygun olmadığını belirtmektedirler. Connell, Lauricella ve Wartella (2015)'nın sıfır-sekiz yaş aralığındaki çocukların anne ve babaları, medyanın çeşidine göre çocuklarının medya kullanımlarına yönelik sorunlarında; ebeveynlerin kitap ve televizyon medyasını birlikte kullanma davranışlarını daha fazla, video oyunlarında birlikte kullanma davranışlarını ise daha az sergilediklerini; yaşı daha genç olan anne ve babaların çocukları ile birlikte izleme deneyimlerini daha fazla gerçekleştirdiklerini; babaların da sürece dahil olduklarında çocuklarıyla video oyunları oynadıkları bu yol ile de medya kullanımlarını birlikte tecrübe ettiklerini göstermektedir. Bundan farklı olarak Merdin (2017), ebeveynlerin bilgisayar gibi daha karmaşık medya araçlarını kullanırken çocuklarına rehberlik etme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ancak televizyon benzeri daha geleneksel medya araçlarıyla zaman geçirirken yalnız bırakma eğiliminde olduklarını belirtmektedir. Amerika'da yürütülen başka bir çalışmada ise (Liebeskind, 2013), ebeveynlerin çocukların akıllı telefon kullanımına genelde aracılık etmedikleri, tablet ve internet için birlikte kullanma ile öğretici aracılığı en fazla tercih ettikleri bulgularına dikkat çekilmiştir. Bu bulgular, ebeveynlerin kültüre ve çocukların interneti, akıllı telefonları ve tabletleri nasıl kullandıklarına bağlı olarak ebeveynlerin farklı aracılık yaptığını göstermektedir (Vural Şenel, 2020).

Ebeveynlerin Medyaya Yaklaşımı ve Medya Aracılıkları

Ebeveynlerin çocuklarının dijital medya araçlarını kullanmalarına dair tutum ve yaklaşımları, onların medya okuryazarlığı becerileri ile doğrudan ilgilidir. Dijital medyanın etkin ve yetkin kullanabilme becerisine sahip olan ebeveynler çocuklarının çevrimiçi ortamda karşılaşabilecekleri zararlı içeriklerin farkındalığı ile bu konudaki rollerini yerine getirmekte ve çocuklarına karşı daha az kısıtlayıcı bir yaklaşımda bulunmaktadır (Byrne ve diğerleri, 2016, s.69). Dolayısı ile çocuklarının medyanın yararlı tarafından faydalanmalarına öncülük ederek, onların öğrenme imkanlarını da arttırmaktadırlar. Öte yandan anne-babanın medya okuryazarlığı bilincinin olmaması, onların çocuklarının medya etkileşimine karşı kısıtlayıcı bir tutum içerisine girmelerine sebebiyet vermektedir. Ebeveynler bu tutumla medyanın çocuğa zarar vermesini engellemiş olsalar da aynı zamanda ona yarar sağlayacak öğrenme olanaklarının da önüne ket vurmuş olacaktırlar (Livingstone ve diğerleri, 2017'den akt. İnan, 2021, s.88). İşte bu doğrultuda dijital medya çağında olduğu dikkate alındığında çağın sunduğu olanaklardan yararlanmak öncelik olmalıdır (Kırmusaoğlu, 2021). Aksi halde oluşabilecek riskleri düşünerek çocukları medyadan

yoksun bırakmanın tek seçenek olduğunu düşünen ebeveynler farkında olmadan çocuklarının gelecekteki yaşamlarına dair hazırbulunuşlukları konusunda problem yaşamalarına neden olmaktadır (Kırmusaoğlu, 2021).

Blum-Ross ve Livingstone'a göre genel olarak, özellikle dijital ve çevrimiçi medya kullanımı ile ilişkili riskler şunları içermektedir:

- Davranış riskleri: zorbalık, 'cinsel mesajlaşma' ya da kişisel bilgilerin kötüye kullanılması.
- İçerik riskleri: Pornografik, şiddet içeren, ırkçı, yanlış ya da yanıltıcı içerik.
- Temas riskleri: 'yabancı tehlike', taciz, taciz ya da kimliğe bürünme.
- Ticari riskler: Reklam, aşırı ya da gizli pazarlama, uygulamalar içinde satın alma ya da dolandırıcılık (Blum-Ross ve Livingstone, 2016, s.9).

Blum-Ross ve Livingstone'a göre hareketsiz olma, sürekli ekrana bakma veya yanlış duruştan kaynaklanan fiziksel sağlık riskleriyle birlikte belirtilen bu riskler, ebeveynler ve toplum tarafından daha fazla önemsenmektedir. Risklerin zararlar aynı şey olmadığını bilinmesi önemlidir. Zararlar aksine çocuğa ve koşullara bağlı olarak (ebeveyn arabuluculuğu da dahil) risklere maruz kalmanın neden olabileceği sonuçları ifade etmektedir. Örneğin; şiddet içerikleri dijital oyunlar oynamak saldırganlığın artmasına neden olabilir ancak her durumda bu sonuç gerçekleşmemektedir. Bir diğer örnekte; yüksek düzeyde sosyal medyaya maruz kalma mutlaka veya kaçınılmaz olarak düşük benlik saygısına veya zayıf vücut imajına yol açmamaktadır (Kırmusaoğlu, 2021). Fakat duruma bağlı olarak birbirleriyle ilişkilendirilebilmektedirler. Daha az göze çarpan ama aslında önemli olan nokta dijital medyanın çocuklar için olumlu sonuçları destekleyebileceğini kabul etmektir (BlumRoss ve Livingstone, 2016, s.9). Bu noktada ebeveynlerin medya aracılığının çocuk üzerindeki etkisi oldukça önemlidir.

Ebeveyn aracılığı; ebeveynlerin ya da çocukların bakımından sorumlu olan kişilerin çocuklarının medya kullanım şeklini ve kullanımlarından kaynaklanacak sonuçları etkilemek için kullandıkları stratejileri ifade etmektedir (Livingstone vd., 2017:4). Ebeveyn aracılığı araştırmalarına olan ilgi, çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri merkezli, deregülasyonun yürürlükte olduğu ve çocuk televizyon standartlarının düşük olduğu 1980'lerde artmaktadır. Arabuluculuk araştırması 1990'larda, özellikle hükümet, medya endüstrisindeki gençlik medyası müdahalesinin sorumluluğunu ebeveynlere ve eğitimcilere taşıdığından, ebeveynlere ev içerisinde etkileşim kurulan medyaya dair artan bir vurgu yapılması ile de devam etmektedir (Livingstone, 2002). Medya içeriğinin çocuklar üzerindeki olumlu etkisinin ortaya çıkması için donanımlı rehberler olan ebeveynlerine

ihtiyaç duyulmaktadır (Neumann, 2015). Ebeveynlerin çocuklarının medya kullanımını doğru yönetmesi ve medya ile çocuk arasında doğru aracılık stratejileri geliştirmeleri çocukların risklerden korunup yararlarla ulaşması için kritik öneme sahiptir. Küçük yaştaki çocukların dijital evrene ve medyanın tüm alanlarına ulaşımında ebeveynler başrolde yer almaktadır. Ebeveyn aracılık davranışlarını etkileyen etmenlerden biri, çocukların medya kullanımında tercih ettiği medya aracının türüdür (Şen vd., 2020).

Gün geçtikçe daha karmaşıklaşan ve çeşitliliği artan dijital cihazlar ebeveynlerin kendilerini sürekli güncel tutmalarını zorunlu kılmaktadır. Yeni medyayı benimsemek zorunda kalan ebeveynler zararlı içeriklerle donatılmış medya iletileriyle başa çıkmalarına yardımcı olacak aracılık tekniklerini uygulamak durumunda kalmaktadırlar (Eastin, Greenberg ve Hofschire, 2006, s.486). Livingstone (2007)'ye göre ticari medyanın yapısal formu ve içeriği, büyümekte ve gelişmekte olan çocuk için bilişsel beceriler, hayal gücü, inançlar, motor kontroller ve saldırganlık üzerindeki olası etkiler açısından çok fazla zorluk oluşturmaktadır. Ebeveynler bu zorlukların farkındadırlar, çoğu durumda çocuklar ve medya platformları arasında aracılık stratejisi kullanmaya çalışmaktadırlar (Livingstone, 2007, s.937).

Dijital teknoloji kullanımı konusunda yapılan araştırmalarda ebeveynlerin yaklaşımını iki boyutta gözlemlemek gerektiği belirtilmektedir (Kırmusaoğlu, 2021). Bu boyutlar ebeveynlerin çocukların teknolojinin risk oluşturan tehlikelerinden çocukları koruma ve zihinsel, duygusal, sosyal gelişimleri doğrultusunda dijital olanaklardan yararlanmalarını sağlamaları noktasında tereddüt yaşamalarına sebep olmaktadır. Byrne ve diğerleri bunu “kısıtlayıcı” ve “kolaylaştırıcı” yaklaşımlar olarak adlandırmaktadırlar (2016, s.69). Birinci boyut daha çok güvenlikle ilişkilidir fakat aynı zamanda çocukların internet kullanımı genellikle kısıtlandığı için daha az çevrimiçi fırsat sunmaktadır. İkincisi, çocukların çevrimiçi fırsatlarını ve dijital becerilerini desteklemekte fakat riskleri azaltmada daha az etkili olduğu görülmektedir (Byrne ve diğerleri, 2016, s.69).

Ebeveynlerin Medya Kullanımının Çocuk Üzerindeki Etkileri

3-6 yaş aralığı içerisinde yer alan okul öncesi dönem çocuklarının gelişimlerinin en hızlı ve kişilik özelliklerinin bu dönemde temellerinin atıldığı bilinmektedir (Kırmusaoğlu, 2021). Çocuklar bu dönem süresinde ailelerine bağımlıdır, kişisel kimlik ve değerlerin şekillendiği bu dönem boyunca anne-baba faktörünün etkileriyle bulunduğu ortama uyum sağlamaktadır. Çocuklar için bir rehber olan ebeveynlerin yaptırımları, davranışları, ilişkileri, korkuları, olaylara gösterdikleri tepkileri çocuklarının üzerinde olumlu veya olumsuz denilebilecek

etkiler bırakabilmektedir (Oktay, 2011'den akt. Saltuk ve Erciyes, 2020, s.109). Ebeveyn ile çocuğun sağlıklı iletişim kurması çocuğun özgüven oluşturmasını, sağlıklı kişilik geliştirmesini ve ailesini onu her koşulda koruyan, kabullenen kişiler olarak benimsemesini beslemesi ağıısından önemli bir yere sahip olmaktadır. İyi bir iletişimin meydana gelebilmesi için anne ve babaların çocuklarını fiziksel, sosyal, psikolojik ve bilişsel olarak iyi tanımaları gerekmektedir. Böylelikle anne ve babalar çocuklarının herhangi bir konuda, nasıl ve ne kadar rehberliğe ihtiyaç duyduklarının bilincinde hareket edebilmektedirler (zel ve Zelyurt, 2016, s.12).

Toplum içerisinde medya, en büyük ve önemli glerden biri olarak ele alınmaktadır. Bu gücün temelinde, medyanın insanların ihtiyaı olan bilgilendirme, haber verme ve eğlendirme özelliklerini taşıması yer almaktadır. Dolayısı ile barındırdığı bu özellikler toplumun her kesimi tarafından medyanın kullanımını da arttırmaktadır (Akbiyık ve Karadz, 2014; Balcı ve Gergin, 2008; Kuzu, 2011; Tufan Yeniıktı, 2014; Vural ve Bat, 2010). Toplumun kesimlerden anne ve babalarda medya araçlarını oldukça sık kullanmaktadırlar. Günümüzde özellikle annelerin iş hayatına dahil olmaları ile işlerinin devamlılığı için çocuklarının bakımlarında ve eğitimlerinde medya araçlarını kullanmayı tercih etmektedirler. Ayrıca anne ve babaların bebeklik dneminlerinde çocuklarının ağlamamaları, uslu durmaları veya yemek yemeleri için medya araçlarına sıklıkla başvurmaktadırlar (Atay elebi ve nc, 2015; akıral, 2016; Strasburger ve Wilson, 2002). Erken ocukluk döneminde çocuklarının davranışlarının yönetimlerini, dışarıdaki tehlikeli durumlara karşı evde kalmalarını sağlayabilmek için medya araçlarından yararlanmaktadırlar (Bulut zek, 2016). Araştırma sonuçlarında; annelerin medya araçlarını sıklıkla kullandıkları, kullanma amaçlarının çocuklarının eğitimi, işlerini yapabilecekleri zaman yaratmaları veya kendi gelişimlerini gerçekleştirebilmeleri için olduğu sonuçlarına ulaşılmaktadır (Aral ve Kadan, 2018; imke vd., 2018; Djafavora ve Trafimenko, 2017; Doub vd., 2016; Gürçayır Teke, 2014; Kandır ve Alpan, 2008; Kaya, 2018; Lopez, 2009; Masullo Chen, 2013).

Günümüzde çoğu çocuğun gelişim dönemleri gözlemlendiğinde motor becerilerini daha yeni kazanmaya başlamış olan 2 yaşındaki çocukların bile çeşitli medya araçlarında ilgisini çekebilecek temel uygulamalara erişim sağlayabildiği ve kullanabildiği görülmektedir (Tagın, 2019, s.175). Çocukların mobil araçların içine doğduğu bugünün dünyasında ebeveynlerin sorumlulukları artmaktadır. Mobil araçların kullanımında çocuğu medya üzerinde etkin, sorgulayıcı, temkinli olmaları bağlamında yönlendirmeleri ve onlara

rehberlik etmeleri ebeveynlerin sorumluluklarının parçası haline gelmektedir. Çocukların dijital ortamlarla etkileşimlerinin kalitesi; ebeveynleri ile ilişkilerinden, ailelerinin örnek davranışlarından ve rehberliklerinden doğrudan etkilenmektedir. Çocuklar ebeveynlerinin sadece genetik özelliklerini kopyalamamaktadır. Çocuklar ebeveynlerinin dilini, davranışlarını, yaşam tarzını ve kültürel temellerini de bir ayna gibi yansıtmaktadırlar (Kırmusaoğlu, 2021). Genellikle anne babalar kitap okuyorsa çocuk da kitap okumakta, sürekli geç saatlere kadar televizyon izliyorlarsa o da televizyon seyretmekte, dijital oyun oynuyorlarsa o da bu faaliyeti gerçekleştirmek isteyebilmektedir. Çocukların bu yaş aralıklarında dışarı çıkıp bahçe oyunları oynamaları, ev ortamında dinlenme unsurunun da dahil olduğu kişisel ihtiyaçlarını karşılayıp gelişimlerini destekleyecek birikimler yapmaları önem taşımaktadır (Bilici, 2019, s.36). Dolayısı ile ebeveynlerin, çocuklarının medya kullanımındaki rolü bu dönemdeki en kritik konulardan biridir. Duygulu'ya göre; çocukları olası medya tehlikelerinden koruyacak en önemli faktörler; rehberlik eden, dikkatli, yönlendirici, ilgili ve sevecen ebeveynler ve bilinçli eğitimcilerdir (Duygulu, 2018, s.649). Ebeveynler çeşitli kitle iletişim araçlarının (televizyon, bilgisayar, tablet, telefon vb) kullanımlarının hangi yaşta, nasıl, ne sıklıkta olması gerektiğini ve ne çeşit uygulama ve oyunların çocuklarına katkı sağlayabileceğini araştırmalı, bu araçları çocuğun temel gelişim dönemlerine yarar sağlayacak şekilde kullanmasına rehber olmalıdırlar (Saltuk ve Erciyes, 2020, s.119). Çocuğun televizyon izlemesi, mobil araçlar üzerinden internet kullanması, dijital oyun oynama alışkanlığı, ebeveyn rehberliği ve eğitimi ile düzenlenebilmektedir. Ayrıca çocukların kitle iletişim araçları ile geçirdiği süreler, kullandıkları uygulama ve programlarda seçici olma becerileri, internet ortamında gördüğü popüler kişileri taklit etme durumları, ebeveynlerin okul öncesi yaşta doğru yönlendirmeleriyle kontrol altına alınabilmektedir. Ebeveynlerin bu tutumu aynı zamanda çocukların okul döneminde alacakları medya okuryazarlık eğitimine ön hazırlık oluşturabilecek ve bu alanda başarılı olmasını sağlayabilecektir (Karaboğa, 2019, s.2056).

Öztürk bu bağlamda ebeveynlerde bulunması gereken özellikleri şu maddelerle sıralamaktadır (Öztürk, 2020, s.178);

- Ebeveynlerin çocuklarına gerçek hayatta etik (ahlaki) değerler çerçevesinde yaşandığı gibi sanal ortamlarda da aynı değerleri dikkate almalarının gerekliliği açıklanmalıdır.
- Dijital ortamlarda yapılan paylaşımların bir anlamda o ortamlara “dijital ayakizi” oluşturduğunun bilincinde olmalı, çocuklarına ait paylaşımlar konusunda daha dikkatli olmalıdırlar.

- Çocukları ile dijital ortamlarda kitle iletişim araçları aracılığıyla iletişim kurabilmeli ve bu ortamlarda çocuklarının yanında yer almalıdırlar.
 - Dijital araç kullanımı temel insan haklarından. Ebeveyn çocuğuna onun güvenliğini de göz önünde bulundurarak dijital araç erişimini sağlamalıdır.
 - Dijital ortamlarda yapılan çeşitli alışverişlerde kişisel bilgilerin korunması konusuna dikkat etmeli, dijital bütçe oluşturmalıdırlar.
 - Dijital ortamlardaki hak ve sorumluluklarının farkında olmalı, gerektiğinde hukuki yollarla hakkını arayabilecek bilinçte olmalıdırlar.
 - Dijital ortamlarda kişisel güvenliklerini ve gizlilik sağlayabilmelidirler.
 - Dijital ortamlardan gelebilecek her türlü zarara, fiziksel ya da psikolojik sağlık problemlerine karşı kendini ve çocuklarını koruyabilmelidirler (Öztürk, 2020, s.178).
- Aydeniz, ebeveynler tarafından takibinin ve denetiminin mutlaka yapılması gereken taşınabilir mobil araçların kullanımı için dört temel ilkenin (ihtiyaç eksenli kullanım, denetimli serbestlik, israfa varmayan bir sınır içinde kalmak, güvenlik ilkelerine uyum) benimsenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu ilkeleri açıklayan bazı maddeler aşağıda yer almaktadır:
- Ebeveynler çocukları ile birlikte kitle iletişim araçlarının kullanımına dair kuralları kararlaştırmalı ve sınırların ne olması gerektiğine birlikte karar verilmelidirler.
 - Mobil araçlara olumsuz içeriklerden koruyucu programlar ve çocukların internet kullanım takibi için geliştirilen takip-koruma yazılımları yüklenmelidir.
 - Aile içerisinde medyanın kullanılmaması gereken zamanlar belirlenmeli, çocuklarla bu zaman dilimlerinde mobil araçlarla etkileşimde olunmaması konusunda anlaşmaya varılmalıdır.
 - İnternet üzerinden yapılan her çeşit iletişim veya paylaşımın takip edilebileceği ve her zaman izlenebilme imkanının olduğu çocuklara hatırlatılmalıdır.
 - Çeşitli oyunlar, videolar, resimler bu araçları cazip hale getirirse de her içerik çocuklara uygun olmayabilmektedir. Bu doğrultuda mobil araçların neden denetimli ve sınırlı kullanılması gerektiği anlatılmalıdır.
 - Kişisel bilgilerini sadece doğrudan tanıyor olduğu kişilerle veya aile üyeleriyle paylaşmasının doğru olduğunu ve başka kişilere bu konuda bilgi verilmemesi gerektiği anlatılmalıdır.

- Dijital araçlar üzerinden rahatsız bir içerikle, korktukları bir mesaj ya da ileti, bilinmeyen çağrılarla karşılaştıklarında bunu ebeveynleriyle paylaşmalarının önemi çocuklarla konuşulmalıdır.

- Şiddet ve cinsellik içerikli videolar, kişilerin izinsiz çekilmiş özel anlarına dair görüntüler konusunda çocuklarla konuşulmalı, kişilerin özel görüntülerinin onların izni olmaksızın kayda alınmasının özel hayatlarını ihlal etmek olduğu, bunları kaydedip başkalarıyla paylaşmanın ahlaken yanlış, kanunen de suç olduğu anlatılmalıdır.

– Ebeveyn çocuğun kitle iletişim araçları yolu ile tehdit veya rahatsız edilmesi durumunda aile Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvuruda bulunması gerektiğini bilmelidir (Aydeniz, 2012, s.53-54).

Medya Aracılığı ile Ebeveyn Tutumları İlişkisi

Çocuklar tıpkı farklı konularda olduğu gibi teknoloji ve medya kullanımında da çevrelerini model almaktadırlar. Çocuklarının dijital medya aracı kullanımlarında ebeveynler önemli bir rol oynadığından, ebeveynlerin olumlu model olmaları çocuğun medya kullanmanın olumlu yanlarına ulaşmasına katkı sağlamaktadır (Wu vd., 2014). Araştırmalar (Lauricella vd., 2011) ebeveynlerin, çocuklarının dijital medya aracı kullanımında model olduklarını ortaya koymaktadır. Ebeveynlerin medya aracılık rolleri ve olumlu rol model olmaları doğru birleştirdiklerinde çocuklarına medya kullanımının olumlu yanlarına ulaşmasına katkı sağlamaktadır (Wu vd., 2014).

Medya araçları, ebeveyn-çocuk arasındaki etkileşim için bilgi erişimi, haberleşme, geri bildirim ve görüntülü konuşma gibi imkanlar sunduğu gibi çeşitli potansiyel riskleri de beraberinde getirmektedir. Ebeveyn kontrolünde olan bu dengenin sağlanabilmesi için medyanın ailenin hayatındaki rolü değerlendirilmektedir. Ebeveyn aracılık teorisi, ebeveynlerin medyanın çocuklarının yaşamları üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için farklı iletişim stratejileri kullandıklarını ileri sürmektedir. Ayrıca ebeveynler ve çocukları arasında medya kullanımları esnasında gerçekleşen kişilerarası etkileşimlerin, çocukların sosyalleşme süreci üzerinde etkisi olduğu savunulmaktadır. Bu kurama göre; ebeveynlerin kişisel medya ve teknoloji kullanım süresi ve kullanım şeklinin çocuklarının medya alışkanlarını, ebeveynlerin sergilediği medya aracılık rollerini etkileyeceği düşünülmektedir. Çocuk için karışık kodlar içeren medya içeriğini, çocuğu iyi tanıyan ve medyanın çocuk üzerindeki risklerinin farkına varan ebeveynleri tarafından kolaylaştırılması gerekmektedir. Bu sayede bilgiyi içselleştiren çocuklar, bağımsız düşünebilir ve problemlerini kendileri çözebilir düzeye ulaşabilmektedirler (Vural Şenel,2020).

Nathanson (2013) ve Lee (2013) kısıtlayıcı ebeveynlik rolünde ebeveynlerin koyduğu kurallara ve düzenlemelere karşı çocukların karşı gelme ve inat etme davranışı gösterdiğini ifade etmektedir. Van Petegem ve arkadaşları (2019), ebeveynlerin çocuğun dijital oyun davranışlarını kısıtlamalarında aşırı kontrolcü bir şekilde davrandıkları zaman, çocuklarıyla çatışma yaşama ihtimallerinin arttığını bildirmektedirler. Kısıtlayıcı tutumda, aşırıya kaçıldığında ebeveyn-çocuk çatışması hakkında rapor veren birçok çalışma bulunmaktadır (Beyens ve Beullens, 2017; Evans vd., 2011; Van den Bulck ve Van den Bergh, 2000).

Uzun zamandır büyük ölçüde ticari bağlamlarda çocukların televizyon izlemesine odaklanan ebeveyn aracılığı üzerine yapılan araştırmalar, çocuğun medya ile olan etkileşimini genellikle “çocukların medyaya maruz kalması” olarak görmekte, televizyon maruziyetini azaltarak ya da çocukların eleştirel medya okuryazarlığını artırarak olumsuz etkilerini hafifletmek için ebeveyn aracılığı stratejilerini ön plana çıkarmaktadır (Livingstone vd., 2017, s.3). Ebeveyn arabuluculuğu modelinin eleştirildiği nokta; ebeveynlerin daha olumlu aile hedeflerine ulaşmak için yaptıkları müdahaleler yerine medyanın potansiyel olumsuz etkilerine verdikleri tepkilere odaklanmasıdır (Clark, 2011).

Ebeveynlerin aktif aracılık rolünü üstlenmeleri, çocukların medya içerikleri hakkında bilinçlenmelerini sağlayarak eleştirel düşünme becerilerini güçlendirmeleri ve kendilerini olumsuz medya etkilerinden korumalarını sağlamada umut verici sonuçlar doğurmaktadır (Mendoza, 2009, s.30). Nikken ve Jansz, dijital oyunların çocuklarında yaratabileceği olumsuz etkilerinden endişelenen ebeveynlerin, çocuklarıyla medya kullanımı hakkında konuşma olasılıklarının çok daha yüksek olduğunu ifade etmektedirler (Nikken ve Jansz, 2003).

Yapılan araştırmalarda olumlu sonuçlarla karşılaşıldığı için “aktif aracılık” en umut verici model olarak görülmektedir. Aktif aracılık sayesinde; medyadan daha fazla eğitici bilgiler öğrenme, artan sosyal davranış, bedensel faaliyetlerde artış ile birlikte pozitif vücut görünümü, haberlere karşı daha fazla şüphecilik, politik sosyalleşmeye daha fazla katılım sağlanırken; saldırganlıkta, reklamlardan etkilenme durumunda, şiddet ve cinsel içeriklerin olumsuz etkilerinde azalma sağlanmış olduğu görülse de bu modelin etkililiği medya içeriğinin doğasına ve ailelerin çocukları ile kurduğu ilişkiye bağlı olabilmektedir (Mendoza, 2009, s.31).

İlgili Araştırmalar

Ebeveyn Tutumları İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Aunola ve Nurmi (2005), ebeveynlerin ebeveyn stillerinin çocuklarının problem davranışları ile ilişkisini “Johns Hopkins Depresyon Ölçeği” ve “Güçlü Yönler ve Zorluklar Anketi” araçlarını kullanarak okul öncesi eğitimi alan 5-6 yaşındaki 196 çocuğun anne ve babasıyla yapmış oldukları çalışmalarında; annelerin psikolojik kontrol davranışlarını sergilemelerinin çocuklarının problem davranışlarını arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Güenalp ve Karadağı (2007), 5-6 yaş okul öncesi dönemde yer alan 100 çocuk ve velileriyle “Öğrenci Özgüven Gözlem Formu” ve “Ana-baba Tutumlarını Belirleme Anketi” araçlarını kullanarak özgüven gelişimi ile ebeveyn tutumları ilişkisini incelediği araştırmasında; demokratik tutumu ile çocukların özgüven gelişiminin pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bulgusunu elde etmiştir.

Paulussen- Hoogetboom ve arkadaşları (2008), 3 yaşında 196 çocuk ve annelei ile “Çocuk Davranış Anketi”, “Nijmegen Ebeveynlik Anketi”, “Ebeveynlik Boyutları Envanteri” ve “Çocuk Davranış Kontrol Listesi” araçlarını kullanarak çocukların erken çocukluk döneminlerinde görmüş oldukları ebeveynlik stilleriyle problem davranışları ve olumsuz duygular taşıma durumları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında otoriter annelerin çocuklarının daha utangaç ve içe kapanık bir mizah sergiledikleri bulgusuna ulaşmışlardır.

Aytemiz (2010), “Aile Bilgi Formu”, “Ebeveyn Tutum Ölçeği”, “Çocuklar için Kısa Mizaç Ölçeği” ve “Beş Faktör Kişilik Envanteri” araçlarını kullanarak 205 anneden çocuğun cinsiyet değişkenine göre; ebeveynlerin kişilikleri, çocukların mizaçları ve ebeveynlerin tutumlarının ilişkisini incelemek için veri toplamıştır. Araştırmada, anneleri kişilik özellikleriyle benimsedikleri ebeveyn tutumları arasındaki ilişkilerin bazılarında çocukların bazı mizaç özelliklerinin şekillendirici etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır.

Moilanen ve arkadaşları (2010) yapmış oldukları araştırmal kapsamında, iki dört yaş çocuklarının ebeveyn davranışlarını ve önleyici kontrol gelişimlerini boylamsal anlamda incelemiştir. Araştırmada “Çocuk Davranış Ölçeği” ve ebeveynlerin katı ve destekleyici ebeveyn tutumları ise gözlemlerle kaydedilip kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda 731 çocuk ve ebeveynleri yer almaktadır. Araştırma sonucunda, çocukların önleyici kontrol becerileriyle anne babalarının katı davranışları arasında negatif yönlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Önleyici kontrol becerilerinin hızlı gelişimiyle anne ve babaların destekleyici davranışları arasında ise pozitif yönde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır.

Valcke ve arkadaşlarının (2010) yapmış oldukları araştırmada; aile içerisinde anne ve babaların internet kullanımı üzerindeki rolleri ve ebeveynlerin sergiledikleri tutum ve davranışları müsamahakar, otoriter, demokratik ve ihmalkar olarak gruplandırarak ele almışlardır. Araştırmada İnternet Ebeveynlik Stili Ölçeği (IPSI)’ne dayandırılarak “Ebeveyn sıcaklığı” ve “Ebeveyn kontrolü” ölçülmüştür. Tutumlar içerisinde en fazla tercih edileninin %59,4 oranla otoriter tutum olduğu görülmüştür. Ebeveynlerin cinsiyeti, yaşı ve eğitim durumu değişkenlere göre anne baba tarzlarında farklılıklara rastlanmıştır. Bu farklılıkların internet tutumuna, internetteki tecrübeye ve internet kullanım seviyesine göre ortaya çıktığı görülmüştür. Ebeveynlerin davranış stilleri ve tutumları çocukların çocukların interneti kullanım düzeylerinde oldukça etkilidir. Ebeveynlerin müsamahakar tutum benimsediklerinde çocuklarının internet kullanımının daha fazla olduğu; otoriter tutumu benimsediklerinde internet kullanımında azalma olduğu görülmüştür. Anne babaların internet stilleri, internet davranışları, öğrenim durumları gibi değişkenlerin çocukların internet kullanımını önemli seviyede yordadığı görülmektedir.

Şahin Zeteroğlu (2014), resmi anaokullarına devam eden 150 kız ve erkek toplamda 300 çocuk ve annesiyle ebeveyn tutumları ile grup içi etkinlik düzeyleri ve çoklu zeka alanları ilişkisini “Anne- Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği”, “Teele Çoklu Zeka Envanteri” ve “Çocuklar İçin Sınıf İçi Etkinlik Ölçeği” araçlarını kullanarak incelemiştir. Araştırmada; anne tutumlarının genellikle çocukların grup içi etkinlik düzeylerini ve çoklu zeka alanlarını etkilemediğini fakat sosyoekonomik düzeylerin annelerin kız ya da erkek çocuklarına karşı sergilediği tutumlarını etkilediği bulgusu elde edilmiştir. Ortaya çıkan bu durumun çocukların farklı cinsiyetlerde olmasının grup içi etkinlik düzeylerine ve çoklu zeka puanlarına etkisinin olduğuna ulaşılmıştır.

Bedge (2015), “Problem Çözme Becerileri Ölçeği”, “Öğretmen Tutum Envanteri” ve “Ebeveyn Tutum Ölçeği” araçlarını kullanarak 120 çocuk ve bu çocukların hem öğretmenleri hem de ebeveynleriyle bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın sonucunda; tutumların annelerin yaşlarından, babaların tutumlarının da genellikle babanın öğrenim durumundan etkilendiği, doğum sırası birinci ve sonuncu çocukların problem çözme becerilerinin ortancaya göre daha düşük olduğuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerde otoriter tutumun artmasıyla çocukların problemle ilgili soru sorma becerilerinde ve nesneleri bildiklerinden farklı bir şekilde kullanma becerilerinin arttığı; demokratik tutumlarının artmasıyla çocukların gerçekleştirdikleri bazı eylemlerin sonuçlarını genel anlamda problem çözme ve tahmin etme becerilerinde azalma olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sop (2016), “Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)”, “Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği (OÖDSTÖ)”, “Okul Öncesi Öz Düzenleme Ölçeği (OÖDÖ)” ve “Metrolitan Okula Hazır Bulunuşluk Testi Altıncı Versiyonu (MRT6)” araçlarını kullanarak 140 çocuk, ebeveynleri ve öğretmenleriyle ebeveyn tutumlarının çocukların davranış problemleri, okul hazır bulunuşlukları ile öz düzenleme becerilerinin ilişkisini incelemiştir. Çocukların öz düzenleme becerilerinin, çocukların okula hazır bulunuşlukları ile davranış problemlerinin aracı etkisinin olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Alt boyutlarda doğrudan ve dolaylı ilişkiler incelendiğinde, çocukların öz düzenleme becerilerinden dürtü kontrol veya dikkat becerilerinin, çocukların endişeli ya da ağlamaklı davranışları ile okula hazır bulunuşluklarının kısmi aracı etkisine sahip olduğu görülmüştür. Araştırmanın sonuçları göre; çocukların endişeli veya ağlamaklı olmalarının dikkat ya da dürtü kontrol becerilerini negatif etkilediği, çocukların dikkat ya da dürtü kontrol becerilerinin de okula hazır bulunuşluklarını pozitif etkilemektedir.

Yalçın (2016), okul öncesi dönemde yer alan çocukların okula uyumları ile anne baba tutumlarının ilişkisini nitel ve nicel boyutları ile incelemiştir. Araştırmasının nicel kısmında, okul öncesi eğitime devam eden 380 çocuk, bu çocukların ebeveynleri ve öğretmenleri yer almaktadır. Araştırmanın nitel bölümünde, okula uyum problemi yaşayan 9 çocuk, ebeveyn ve öğretmenleri yer almaktadır. “Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeği”, “Ebeveyn Tutum Ölçeği”, “Yarı-Yapılandırılmış Öğretmen Görüşme Formu” ve “Yarı-Yapılandırılmış Ebeveyn Görüşme Formu” araştırmada veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırmada ebeveynlerin aşırı koruyucu ve demokratik tutum puan ortalamalarının; izin verici ve demokratik tutumlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Görücü ve Karakuş (2014), okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60-72 aylık 249 kız ve 251 erkek yani 500 çocuk ve annelerinden “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “Wally Sosyal Problem Çözme Testi” araçlarını kullanarak anne tutumlarının bu dönem içerisinde yer alan çocukların sosyal problem çözme becerisine etkisini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda, aşırı koruyucu tutumu benimsemiş olan annelerin çocuklarının sosyal problem çözme becerilerinin düşük olduğu tespit edilmiştir.

Eke (2018), “Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)”, “Bir Aile Çiz Testi”, “Aile Değerlendirme Ölçeği” ve “4-6 Yaş Sosyal Davranış Ölçeği” araçlarını kullanarak hem sosyal davranış ölçeği geliştirmiş hemde çocukların sosyal davranışlarıyla ebeveyn tutumları ilişkisini incelemiştir. Çocukların cinsiyeti, yaşı, kişilik özellikleri, doğum sırası, kardeş sayısı, ebeveynlerinin öğrenim durumu, ailenin geliri ve annenin çalışma durumu değişkenlerinin

çocukların sosyal davranışlarında farklılık sebep olduğunu belirlemiştir. Çocuğun cinsiyeti ve yaşı, çocuğun doğum sırası, annenin çalışma durumu, ailenin gelir düzeyi değişkenlerinin çocuğun sosyal davranışında yordayıcılığa sahip olduğuna ulaşmıştır. Aile algılarında çocukların sosyal davranışları açısından anlamlı bir farklılığa sahip olduğu görülmüştür. Çocukların sosyal davranışları ile anne baba tutumları ilişkisi incelendiğinde; annenin tutumunun çocuğun iş birliği, çekingenlik, saldırganlık, uyum davranışı, liderlik ile ilişkili olduğunu; babanın tutumunun saldırganlık, iş birliği, çekingenlik ve uyum davranışı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların sosyal davranışlarında; annenin demokratik, otoriter ve izin verici tutumuyla babanın demokratik tutumunun yordayıcılığa sahip olduğunu gözlemlemiştir. Bu sonuçlara ek olarak çocukların saldırganlık, iş birliği, destek ve uyum davranışlarıyla aile içi örüntüleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Doğruyol, Aka ve Tilbe (2018), “Kafa Ayaklar Dizler Omuzlar Ölçümü (KADO)”, “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (AHÇYT)” araçları ile 143 çocuk ve annelerinden veri toplayarak okul öncesi dönem çocuklarının davranışsal düzenleme yetkinlikleri ile anne ve baba tutumlarının etkilerini incelemiştir. Araştırmada; alt boyutlardan sıkı disiplinin çocukların davranışlarında anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada annelerin sıkı disiplin uygulamalarının çocukların davranışsal kontrol becerisini düşürdüğü tespit edilmiştir.

Özen Altıncaynak ve Akman (2019), “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “Okula Uyum Algısı Belirleme” araçları ile 150 çocuk, ebeveynleri ve öğretmenlerinden veri toplayarak okul öncesi dönemde yer alan çocukların okula uyumlarına anne babalarının tutumlarının etkisini incelemişlerdir. Araştırmada; koruyucu ve otoriter tutumları arttıkça çocukların okula uyum düzeylerinin azaldığı, izin verici ve demokratik tutumları arttıkça çocukların okula uyum düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldızbaş ve Şahin Sak (2020), “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “36-72 Aylık Çocuklara Yönelik Saldırganlık Yönelim Ölçeği” araçlarını kullanarak 506 okul öncesi çocuğu, 297 ane ve 209 babadan veriler toplayarak bu dönem içerisinde yer alan çocukların saldırganlık yönelimleriyle anne baba tutumları ilişkisini incelemiştir. Araştırmada; otoriter ebeveyn tutumu ile başkalarına yönelik fiziksel ve nesneye yönelik saldırganlıklar alt boyutları arasında pozitif yönlü orta düzeyde, başkalarına yönelik ilişkisel ve kendine yönelik saldırganlıklar alt boyutları arasında ise pozitif yönlü düşük bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Rolü İle İlgili Yapılan Araştırmalar

Austin, Bolls, Fujioka ve Engelbertson (1999)'da 2-17 yaş aralığında çocuğu olan 225 anne ve baba ile telefon anketi kullanarak bir araştırma yürütmüşlerdir. Ebeveyn çocuk etkileşimi arasındaki tutumları televizyon bağlamında inceleme amaçlanmıştır. Televizyon içeriği ile ilgili ebeveyn çocuk iletişiminin, “olumlu ve olumsuz aracılık” şeklinde olduğu belirtilmiştir. Televizyon içeriği ile ilgili onaylayıcı iletişim “olumlu aracılık”, eleştirel ve onaylamayan iletişim “olumsuz aracılık” sınıflarında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Amerika Pediatri Akademisi'nin çocukların televizyon (TV) izlemesini günde 2 saat veya daha azıyla sınırlama önerisine ebeveynlerin ve çocukların tepkisinin incelenmesi amacıyla 180 ebeveynle görüşmeler yapmışlardır. Araştırma sonucunda; çocukların televizyon izleme sürelerini sınırlandırılması için belirlenen kurallar çocukların, ebeveynleri ve kardeşleri ile çatışma yaşamasına neden olduğuna ulaşılmıştır (Evans, Jordan ve Horner, 2011).

Amerika'da yürütülen bir çalışmada; ebeveynlerin internete, akıllı telefonlara ve tabletlere aracılık etme yollarını keşfetmek için 6-12 yaş arası çocukların televizyon (N=301) ve dijital medyada (N=299) ebeveynlerine çevrimiçi anketler uygulanmıştır. Araştırmada “Robinson ve arkadaşlarının (1995) Ebeveynlik Stil Ölçeği”, “Çocukların Saldırganlık Ölçeği”, “Çocuk Davranışı Ölçeği” ve Howard Gardner'ın modeline dayanan sorular sorularak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda; çocukların medya araçlarından akıllı telefonları kullanmaları durumunda ebeveynlerin büyük çoğunluğunun medya aracılık stratejilerini kullanmayı tercih etmediğini ancak internet ve tablet kullandıkları zaman en sık birlikte kullanma stratejisi ile öğretici aracılığı tercih ettiklerine ulaşılmıştır (Liebeskind, 2013).

Connell, Lauricella ve Wartella (2015), 0-8 yaş arası çocuğu olan 2326 ebeveynle, çocukların kullandıkları medya türüne göre katılımlarını “Ebeveynlerin çocuklarla geçirdiği zaman, ebeveynlerin medya ile geçirdikleri zaman ve ebeveyn ortak kullanımı” soruları sorularak araştırılmıştır. Çalışmalarında; ebeveynlerin televizyon ve kitap gibi geleneksel medya araçlarını birlikte kullanma davranışlarının daha yüksek seviyede olduğu fakat video oyunlarında birlikte kullanma davranışlarının daha düşük seviyede olduğuna ulaşılmışlardır. Çocukların video oyunu oynama gibi medya deneyimlerini babaları ile gerçekleştirdiklerini ve yaşı genç anne ve babaların çocukları ile birlikte izleme tarzında deneyimleri daha fazla tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Brito, Francisco, Dias ve Chaudron'un (2017) Avrupa'daki 14 ülkeden 140 aileyle medya aracılıklarını bazı alt boyutlara ayırarak incelediği araştırmasında incelenen alt boyutlar;

müşamahakar aracılık, otoriter aracılık ve yetkili aracılıktır. Araştırma verilerine aileye ziyaretleri, derinlemesine görüşmeler ve gözlem yoluyla ulaşılmıştır. Bu çalışmada teknoloji kullanımında en yaygın olan aracılığın “otoriter aracılık” olduğu tespit edilmiştir. Yetkili aracılığı benimseyen anne babalar, teknolojinin olumlu özelliklerinin bilincindedir ve kendilerinin de sıklıkla teknolojik araçları kullandıklarını; otoriter ebeveynlerin çocuklarını çoğunlukla çeşitli tehlikelerden korumak istedikleri için bu katı kuralları benimsediklerini belirtmişlerdir.

Livingstone vd. (2017), ebeveynlerin arabuluculuklarını ortaya çıkarmak için sekiz Avrupa ülkesinde 6400 ebeveynle araştırma yapmışlardır. Araştırmada “Ebeveyn Arabuluculuk Stratejileri Ölçeği” kullanılmış ve bir faktör analizi, 2 ebeveyn arabuluculuk stratejisi ortaya çıkarılmıştır. Çalışmada “İnternet kullanımında aktif aracılık”, “çocuk tarafından başlatılan destek”, “internet güvenliği için aktif aracılık”, “teknik kontrol”, “ana baba izlemesi” ve “kısıtlayıcı aracılık” boyutları ortaya çıkmıştır.

Merdin (2017), 0 ila 6 yaş arası ne kadar erken ve ne kadar televizyon, bilgisayar ve tablet/akıllı telefon kullandığını incelemiştir. Araştırmaya 0-6 yaş aralığında çocuğu olan 412 ebeveyn katılmıştır. Araştırmada “Küçük Çocukların Elektronik Medya Kullanımı” ve “Ebeveyn Arabuluculuk Anketi” kullanılmıştır. Çalışmasında anne ve babaların bilgisayar benzeri karmaşık medya araçlarını kullandıkları zaman çocuklarının yanında olma ve onlara rehberlik etme olasılıklarının daha fazla olduğunu ancak televizyon benzeri daha uzun süredir kullanılan geleneksel medya araçlarında yalnız başına bırakma eğiliminin olduğunu tespit etmiştir.

Demir, Ocak Karabay ve Şahin Ası’nın (2017), araştırmada “Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)” ve “Marmara Sosyal Duygusal Uyum Ölçeği (MASDU)” ölçeklerini kullanarak 5 yaşındaki çocukların okuldaki sosyal duygusal uyumlarıyla ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları ilişkisini incelemiştir. Araştırmada 5 yaşında 50 çocuğun ebeveynleri ve öğretmenleri yer almıştır. Çalışmada; demokratik ebeveyn tutumunu benimseyen ebeveynlerin çocuklarının okuldaki sosyal ve duygusal uyumları; aşırı koruyucu, izin verici ve otoriter tutum benimseyen ebeveynlerin çocuklarına göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tatar (2018), annelerin çocuklarının medya kullanımındaki rolünü incelemek üzere gerçekleştirmiştir. Araştırmaya 165 anne katılmıştır. Araştırmada “Anne Katılım Ölçeği”, “Medyaya Yönelik Ebeveyn Tutumları” ve “Çocukların Davranış Ölçeği” kullanılmıştır. Ayrıca çocukların elektronik medya cihazlarını kullanma alışkanlıkları bir günlüğe kaydedilerek ölçülmüştür. Bu çalışmada annelerin çocuklarına karşı pozitif davranışlarının

medya araçlarını kullanımlarının arttırmasına, kullanımlarına izin verilmesine ve daha fazla sayıda dijital medya aracına sahip olmalarına yol açtığı sonucuna varılmıştır.

Van Petegem ve arkadaşları (2019), ebeveynlerin kısıtlayıcı arabuluculuk derecesi ile (özerkliği destekleyici veya kontrol edici) bunu yapma tarzları arasındaki bağıntıları incelemişlerdir. 3 ila 9 yaş arası çocuğu olan 762 ebeveyne; kısıtlayıcı arabuluculuk dereceleri ve tarzları, oyun oynama konusundaki tutumları ve çocukların muhalif meydan okuma, sorunlu oyun oynama ve sosyal oyuna ilgileri konusundaki algıları hakkında anketler uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda dijital oyunlara karşı daha olumsuz tutuma sahip olan ebeveynlerin, çocuklarının oyunlarına aracılık ederken kontrol edici bir tarz kullanma olasılıklarının daha yüksek olduğunu bulunmuştur. Ayrıca daha yüksek derecede kısıtlayıcı arabuluculuk genellikle daha uyumlu çocuk sonuçlarıyla (yani, algılanan meydan okuma ve sorunlu oyun oynamanın daha düşük seviyeleri, sosyal oyuna daha yüksek algılanan ilgi seviyeleri) ilişkiliyken, ebeveynlerin kontrol edici arabuluculuk stili için tam tersi bir model bulunmuştur. Son olarak, bu ilişkilendirmeler çocukların yaşı veya cinsiyeti ya da ebeveynlerin cinsiyeti veya eğitim düzeyine yönelik olarak yapılamamıştır.

Vural Şenel (2020), erken çocukluk döneminde çocuğu bulunan ebeveynlerin medya ve teknolojiye karşı tutumlarının medya aracılık rolleriyle ilişkisini incelemiştir. Araştırmada “Medya ve Teknoloji Tutum Ölçeği”, ‘Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği’ ve ‘Erken Çocukluk Medya Aracılık Ölçeği’ kullanılmıştır. Araştırmada 60-72 ay aralığında çocuğu olan 596 ebeveyn yer almıştır. Araştırmanın sonucunda; ebeveyn medya aracılık ölçeği alt boyutları üzerinde; ebeveyn rolü, ebeveyn yaşı, ebeveyn eğitim durumu, ebeveyn çocuk sayısı değişkenleri ile çocuk cinsiyet ve doğum sırası değişkenlerinin rolü belirlenmiştir. Annelerin babalardan; genç ebeveynlerin yaşı büyük olan anne ve babalardan, yüksek eğitim düzeyine sahip olan anne ve babaların düşük olanlardan daha fazla destekleyici ve aktif aracılıkları tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte ebeveynlerin, erkek çocuklara daha fazla sınırlayıcı aracılık uyguladığı, çocuklarının sayısı arttıkça daha fazla aktif ve destekleyici aracılıklarının azaldığı sonucuna da ulaşılmıştır. Bu çalışma, erken çocukluk ebeveyn medya aracılık rolü üzerinde yordayıcı etkisi sınanan; medya ve teknoloji tutumu ve dijital ebeveynlik tutumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucunu ortaya koymuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölüm içerisinde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelindedir. Bir konuya veya olaya dair katılımcıların görüşlerinin, beceri, ilgi, tutum, yetenek vb. özelliklerinin belirlendiği çoğunlukla diğer araştırmalarla kıyaslandığında daha büyük örneklem grupları ile gerçekleştirilen araştırmalar tarama araştırmaları şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca tarama araştırmaları genellikle araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapma amacıyla gerçekleştirilmektedir (Büyüköztürk vd., 2012).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Kayseri ili İncesu ilçesinde ikamet eden okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 ay aralığında çocuğu olan anne ve babalar oluşturmaktadır. Uygun örnekleme modeli kullanılarak 455 ebeveyne ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynlere ait demografik bilgiler Tablo 1’ de verilmiştir (f, %).

Tablo 1. Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Frekans ve Yüzde Dağılımları

		<i>f</i>	%
Cinsiyet	Kadın	258	56,7
	Erkek	197	43,3
Yaş	25-30	123	27,0
	31-35	175	38,5
	36 ve Üzeri	157	34,5
Öğrenim Durumu	Okuryazar Değil	7	1,5
	İlkokul	102	22,4
	Lise	138	30,3
	Ön Lisans	63	13,8
	Lisans ve Üzeri	145	31,9
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	229	50,3
	Erkek	226	49,7
Çocuğun Kardeş Sayısı	Yok	55	12,1
	1	233	51,2
	2	106	23,3
	3 ve Üzeri	61	13,4
Çocuğun Doğum Sırası	1	257	56,5
	2	129	28,4
	3 ve Üzeri	69	15,2
Kendinizin dijital medya araçlarını günlük kullanım süresi kaç saat?	1-2 Saat	228	50,1
	3-4 Saat	161	35,4
	5 Saat ve Üzeri	66	14,5
Çocuğunuzun dijital medya araçlarını günlük kullanım süresi kaç saat?	1-2 Saat	278	61,1
	3-4	141	31,0
	5 ve Üzeri	36	7,9
Çocuğunuzun günlük olarak en çok kullandığı dijital medya aracı	Televizyon	234	51,4
	Telefon	139	30,5
	Bilgisayar/Tablet	82	18,1
Toplam		455	100,0

Tablo 1’de çalışmaya katılan ebeveynlerin demografik özellikleri görülmektedir. Tabloya göre, ebeveynlerin %56,7’si (258) kadın ve %43,3’ü (197) erkektir. Ebeveynlerin %27’si (123) 25-30 yaş aralığında, %38,5’i (175) 31-35 yaş aralığında ve %34,5’i (157) 36 yaş ve üzerindedir. Ebeveynlerin %1,5’i (7) okuryazar değil, %22,4’ü (102) ilkokul, %30,3’ü (138) lise, %13,8’i (63) ön lisans ve %31,9’u (145) lisans ve üzeri öğrenim durumuna sahip olduğunu belirtmiştir. Çalışmaya katılan ebeveynlerin %50,3’ü (229) kız çocuğuna, %49,7’si (226) erkek çocuğuna sahiptir. Çocukların %12,1’inin (55) kardeşi yok, %51,2’sinin (233) bir, %23,3’ünün (106) 2, %13,4’ünün (61) 3 ve üzeri kardeşi vardır. Çocukların %56,5’i (257) birinci, %28,4’ü (129) ikinci, %15,2’si (69) üçüncü ve üzeri çocuktur. Ebeveynlerin %50,1’i (228) günlük 1-2 saat, %35,4’ü (161) 3-4 saat, %14,5’i (66) 5 ve üzeri dijital medya araçlarını kullandıklarını belirtmiştir. Çocukların ise %61,1’i (278) günlük 1-2 saat, %31’i (141) 3-4 saat, %7,9’u (36) 5 ve üzeri dijital medya araçlarını

kullandıklarını belirtmiştir. Son olarak çocukların %51,4'ü (234) günlük olarak en çok televizyonu, %30,5'i (139) telefonu, %18,1'i (82) bilgisayar/tablet kullanmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verileri toplamak amacı ile çalışma grubunun demografik bilgilerine ulaşmak için “Demografik Bilgi Formu”, ebeveynlerin ebeveyn tutumlarını tespit edebilmek için “Ebeveyn Tutum Ölçeği”, medya aracılıklarını belirlemek için “Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği” kullanılmıştır.

Demografik Bilgi Formu

Demografik bilgi formu, araştırmanın çalışma grubunun; cinsiyetini, yaşını, öğrenim durumunu, çocuğun yaşını, çocuğun cinsiyetini, çocuğun kardeş sayısını, çocuğun doğum sırasını, kendisinin dijital medya araçlarını günlük kullanım süresini, çocuğun dijital medya araçları günlük kullanım süresini, çocuğun günlük olarak en çok kullandığı dijital medya aracını içeren 9 sorudan oluşmaktadır (Ek 2).

Ebeveyn Tutum Ölçeği

Ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla Karabulut Demir ve Şendil'in (2007) geliştirmiş olduğu Ebeveyn Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek ebeveynlerin, 2-6 yaş aralığında çocuklarına karşı benimsedikleri tutumlarını belirlemek için 46 maddenin yer aldığı bir ölçme aracıdır. Ebeveyn Tutum Ölçeğinde; otoriter tutumda 11 madde, demokratik tutumda 17 madde, izin verici tutumda 9 madde ve aşırı koruyucu tutumda 9 madde olmak üzere 4 alt boyut ve 46 maddeden meydana gelmektedir. Bu ölçekte yer alan sorular ebeveynler tarafından cevaplanmıştır. Her madde likert skalasına göre 1-5 arasında puanlanmaktadır. Ölçekte yer alan maddeler ebeveynlerin çocuklarına karşı tercih ettikleri davranışları biçimlendirme şekilleridir ve her davranışın sıklık oranlarına göre farklılık gösteren seçenekleri yer almaktadır (“Her zaman böyledir” 5; “Çoğunlukla böyledir” 4; “Bazen böyledir” 3; “Nadiren böyledir” 2 ve “Hiçbir zaman böyle değildir” 1). Maddeler için sunulan bu seçenekler ebeveynlerin davranış biçimlerini hangi sıklıkla kullandıklarını belirtme imkanı sağlamaktadır. Her boyut için elde edilen puanlar kendi aralarında hesaplanarak, her boyuta belirli bir puan elde edilmiştir. Herhangi bir boyutta

yüksek puan almış olmak ebeveynin tutumunun bu olduğu anlamına gelmektedir.

Çalışmada kullanılan ebeveyn tutum ölçeğine ait güvenirlik katsayıları Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Ebeveyn Tutum Ölçeğine Ait Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı

	<i>Madde Sayısı</i>	<i>Güvenirlik Katsayısı</i>
Demokratik Tutum	17	.879
Otoriter Tutum	11	.860
Aşırı Koruyucu Tutum	9	.813
İzin verici Tutum	9	.738

Tablo 2’de ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyutlarına ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları verilmiştir. Ölçeğin “Demokratik Tutum” alt boyutunun güvenirlik katsayısı .879, “Otoriter Tutum” alt boyutunun güvenirlik katsayısı .860, “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunun güvenirlik katsayısı .813 ve “İzin Verici Tutum” boyutunun güvenirlik katsayısı .738 olduğu görülmektedir. Analizler sonucunda ölçeğin yüksek güvenirliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Ebeveyn tutum ölçeği puanlarına ilişkin sonuçlar Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puanlarına İlişkin Betimsel Sonuçlar

	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maximum
Demokratik Tutum	75,10	7,959	34,00	85,00
Otoriter Tutum	23,17	6,930	11,00	45,00
Aşırı Koruyucu Tutum	32,84	6,309	15,00	45,00
İzin Verici Tutum	20,92	5,295	9,00	43,00

Tablo 3’te çalışmaya katılan ebeveynlerin ebeveyn tutum ölçeğinin alt boyutlarına ait betimsel istatistikleri yer almaktadır. Analiz sonucunda ölçeğin “Demokratik Tutum” alt boyutunun puan ortalaması $75,10 \pm 7,959$, “Otoriter Tutum” alt boyutunun puan ortalaması $23,17 \pm 6,930$, “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunun puan ortalaması $32,84 \pm 6,309$ ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunun puan ortalaması $20,92 \pm 5,295$ olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara bakıldığında ebeveynlerin daha çok demokratik tutumu benimsedikleri görülmektedir.

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği

Şen ve arkadaşlarının (2020) geliştirmiş olduğu Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek aktif ve kısıtlayıcı aracılık olmak üzere iki temel boyuttan oluşmaktadır. Bu ana boyutlar aktif destekleyici, aktif yorumlayıcı, aktif sınırlayıcı, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı ve kısıtlayıcı engelleyici aracılık alt boyutlarına ayrılmaktadır. Aktif destekleyici 14 madde, kısıtlayıcı destekleyici 11 madde, kısıtlayıcı sınırlayıcı 6 madde, kısıtlayıcı engelleyici, aktif yorumlayıcı ve aktif sınırlayıcı alt boyutlarının her biri ise 4 madde ile ölçülmektedir. Araştırmada kullanılan erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya aracılık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelemek için kullanılan ölçek 5’li likert bir ölçektir. 5’li likert ölçeği “Her zaman, çoğunlukla, zaman zaman, nadiren ve hiçbir zaman” seçeneklerinden oluşmaktadır. Çalışmada erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeğine ait güvenirlik katsayıları Tablo 4’ te verilmiştir.

Tablo 4. *Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeğine Ait Cronbach Alpha Güvenirlik Katsayısı*

	<i>Madde Sayısı</i>	<i>Güvenirlik Katsayısı</i>
Aktif Destekleyici (ADES)	14	.926
Kısıtlayıcı Destekleyici (KDES)	11	.871
Kısıtlayıcı Sınırlayıcı (KSIN)	6	.719
Aktif Yorumlayıcı (AYOR)	4	.834
Kısıtlayıcı Engelleyici (KENG)	4	.770
Aktif Sınırlayıcı (ASIN)	4	.629
Ölçek Toplamı	43	.929

Tablo 4’te ebeveyn medya aracılık ölçeğinin ve alt boyutlarının Cronbach Alpha güvenirlik katsayıları verilmiştir. Ölçeğin toplamı için Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .929 olduğu görülmektedir. Alt boyutlara bakıldığında en yüksek güvenirlik katsayısı “Aktif-Destekleyici (ADES)” alt boyutunda (.926), en düşük güvenirlik katsayısı ise “Aktif-Sınırlayıcı (ASIN)” alt boyutunda (.629) olduğu görülmektedir. Analizler ebeveyn medya aracılık ölçeğinin yüksek güvenirliğe sahip olduğunu söylenebilir.

Tablo 5. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puanlarına İlişkin Betimsel Sonuçlar

	Ortalama	Std. Sapma	Minimum	Maximum
Aktif Destekleyici (ADES)	50,78	10,454	18,00	70,00
Kısıtlayıcı Destekleyici (KDES)	44,14	7,018	22,00	55,00
Kısıtlayıcı Sınırlayıcı (KSIN)	26,09	3,827	11,00	30,00
Aktif Yorumlayıcı (AYOR)	16,95	2,922	5,00	20,00
Kısıtlayıcı Engelleyici (KENG)	13,08	4,051	4,00	20,00
Aktif Sınırlayıcı (ASIN)	14,16	3,219	4,00	20,00
Ölçek Toplamı	165,22	22,538	86,00	214,00

Tablo 5’te çalışmaya katılan ebeveynlerin ebeveyn medya aracılık ölçeği ve alt boyutlarına ait betimsel istatistikleri görülmektedir. Analiz sonucunda ölçeğin toplam puan ortalamasının ($165,22 \pm 22,538$) yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Alt boyutlara bakıldığında en yüksek ortalama “Aktif-Destekleyici (ADES)” alt boyutunda ($50,78 \pm 10,454$), en düşük ortalama ise “Kısıtlayıcı-Engelleyici (KENG)” alt boyutunda ($13,08 \pm 4,051$) olduğu görülmüştür.

Verilerin Toplanması

Araştırma kapsamında öncelikle Kayseri ili İncesu İlçesindeki, 2021-2022 Eğitim Öğretim yılında Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı okullar arasından araştırmaya dahil edilecek eğitim kurumları tespit edilmiştir. Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu ve Kayseri Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırma izinleri alınmıştır (Ek 5 ve 6). Okul müdürleri ve öğretmenlerle görüşülerek çalışmanın önemi, amaçları ve alanyazına katkıları ile ilgili bilgi verilmiştir. İncesu ilçesinde okul öncesi eğitim kurumlarına devam 48-72 aylık çocukların anne ve babalarına doldurmaları için demografik bilgi formu, ebeveyn tutum ölçeği ve erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği bırakılmıştır. Ebeveynler gönüllülük esasına göre çalışmaya katılmıştır. Araştırmaya ise gönüllü olarak katılım gösteren 258 anne ve 197 baba olmak üzere toplamda 455 ebeveyn dahil edilmiştir. Okulların bilgilendirmelerine göre birkaç hafta sonra tekrar okullara gidilerek dağıtılan formlar toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmanın veri analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Yapılan çalışmalarda araştırmacılar çoğunlukla istatistiksel açıdan daha kuvvetli, birinci ve ikinci tip hatalara karşı daha dirençli olan parametrik testleri seçme eğilimindedirler. Bu testleri tercih etme adına bazı varsayımların gerçekleşip gerçekleşmediğini kontrol ederler. Bu varsayımlar;

örneklemin çekildiği evrenin normal dağılım göstermesi ve evren varyanslarının homojen olmasıdır. Bu nedenle araştırmacılar ilk olarak verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı varsayımını araştırmalıdır (Alpar, 2013). Katılımcı grubun sayısı 50’den büyük olduğu için verilerin dağılımlarının normal olup olmadığını anlamak amacıyla Kolmogorov-Smirnov değerlerine bakılmalıdır. Elde edilen p değerinin .05’ten büyük olması verilerin normal dağıldığını göstermektedir. Verilerin normalliği ile ilgili bir diğer varsayım ise basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerine bakılarak ulaşılmalıdır. Veriler, normal dağılım gösterdiklerinde parametrik testlere, normal dağılım göstermemesi durumunda non-parametrik testlere başvurulmalıdır (Özdemir, 2018).

Tablo 6. *Ebeveyn Tutum Ölçeğine ve Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeğine Ait Normallik Testi Sonuçları*

	Madde Sayısı	Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
Demokratik Tutum	17	-1,098	1,469
Otoriter Tutum	11	,633	,404
Aşırı Koruyucu Tutum	9	-,113	-,365
İzin Verici Tutum	9	,669	1,375
Aktif Destekleyici (ADES)	14	-,430	,005
Kısıtlayıcı Destekleyici (KDES)	11	-,663	,127
Kısıtlayıcı Sınırlayıcı (KSIN)	6	-1,081	,871
Aktif Yorumlayıcı (AYOR)	4	-,820	,257
Kısıtlayıcı Engelleyici (KENG)	4	-,380	-,597
Aktif Sınırlayıcı (ASIN)	4	-,305	-,332
Ölçek Toplamı	43	-,498	,239

Tablo 6’da çalışmaya ait ölçeklerin çarpıklık ve basıklık değerleri verilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığının tespiti için ilk olarak Kolmogorov- Smirnov analiz sonuçlarına bakılmış olup, analiz sonucunda verilerin normal dağılmadığı görülmüştür ($p<.05$). Fakat örneklem sayısının 50’den büyük olması ve Skewness (Çarpıklık) ve Kurtosis (Basıklık) değerlerinin -1.5 ile +1.5 arasında olması durumunda verinin normal dağıldığı kabul edilebilir olduğu belirtilmektedir (Tabachnich ve Fidell, 2013). Tablo 6 incelendiğinde iki ölçeğin ve alt boyutlarının çarpıklık ve basıklık değerleri -1.5 ve +1.5 arasında olup, normal dağılıma sahip olduğu kabul edilmiştir. Bu sonuca göre ikili gruplarda bağımsız gruplar t testi, üç ve üzeri gruplarda tek yönlü varyans (ANOVA), değişkenlerin birbiriyle ilişkilerini belirlemek için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır (Özdemir, 2018).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmanın elde edilen bulguları üç başlık altında açıklanmaktadır. Birinci başlıkta, ebeveyn tutumları ile erken çocukluk ebeveyn medya aracılığı arasındaki ilişki (korelasyon) katsayıları yer almaktadır. İkinci başlıkta, çalışma grubunda yer alan ebeveynlerin demografik özellikleri ile ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek için yapılan analizler bulunmaktadır. Üçüncü başlıkta, ebeveynlerin demografik özellikleri ile erken çocukluk ebeveyn medya aracılıkları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek için yapılan analizler bulunmaktadır.

Ebeveyn Tutumları ile Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılığına İlişkin Bulgular

Ebeveyn tutumları ile ebeveyn medya aracılığı arasındaki ilişkiyi belirlemek için korelasyon analizi sonuçlarına Tablo 7’de yer verilmiştir.

Tablo 7. Ebeveyn Tutum Ölçeği ile Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Korelasyon Testi Sonuçları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
(1) Demokratik Tutum	1										
(2) Otoriter Tutum	-,434*	1									
(3) Aşırı Koruyucu Tutum	,175*	,125*	1								
(4) İzin Verici Tutum	-,148*	,483*	,091	1							
(5) Aktif Destekleyici	,416*	-,271*	,064	-,130*	1						
(6) Kısıtlayıcı Destekleyici	,369*	-,287*	,097*	-,304*	,558*	1					
(7) Kısıtlayıcı Sınırlayıcı	,310*	-,257*	,138*	-,205*	,359*	,411*	1				
(8) Aktif Yorumlayıcı	,386*	-,172*	,183*	-,195*	,543*	,399*	,382*	1			
(9) Kısıtlayıcı Engelleyici	,105*	,002	,118*	-,036	,127*	,144*	,227*	,197*	1		
(10) Aktif Sınırlayıcı	,346*	-,144*	,168*	-,084	,588*	,493*	,295*	,377*	,065	1	
(11) Medya Aracılık Ölçeği Toplam	,479*	-,301*	,152*	-,234*	,876*	,788*	,597*	,660*	,357*	,680*	1

Not:*=p<.05

Tablo 7 incelendiğinde, “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin “Demokratik Tutum” alt boyutu ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplam puanı arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r_{(455)} = ,479$; $p < .05$]. “Demokratik Tutum” ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında, genel olarak pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. En yüksek ilişkinin “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda olduğu [$r_{(455)} = ,416$; $p < .05$], en düşük ilişkinin ise “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda olduğu [$r_{(455)} = ,105$; $p < .05$] görülmüştür. Demokratik tutumda; çocuğun yaşıyla doğru orantılı olarak kendisi hakkındaki kararları verme yetkisinin verildiği, çocuğun görüşlerine değer verildiği, kararlı, tutarlı ve güven aşılayan ebeveyn tutumlarının sergilendiği görülmektedir (Yeniay, 2018, s.20). “Medya aracılık” kavramı medyanın çocuklar üzerindeki olumlu etkilerinin ortaya çıkarılıp olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla kullanılan ebeveynlik davranış ve stratejileri şeklinde tanımlanmaktadır (Clark, 2011). Alanyazındaki yapılmış çalışmalara göre; demokratik tutumu benimseyen ebeveynlerin çocuklarının görüşlerine değer verip, süreçte çocuklarıyla kararlar almasının onların medya aracılıkları ile pozitif yönlü ilişkisini açıkladığı söylenebilir.

“Otoriter Tutum” alt boyutu ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplam puan arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r_{(455)} = -,301$; $p < .05$]. “Otoriter Tutum” ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında, genel olarak negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. En yüksek ilişkinin “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda olduğu [$r_{(455)} = -,287$; $p < .05$], en düşük ilişkinin ise “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda olduğu [$r_{(455)} = -,144$; $p < .05$] görülmüştür. Baskıcı otoriter olarak tanımlanan ebeveyn tutumuna sahip bireyler çocuğun gelişim düzeylerini, kişilik özelliklerini ve istek-arzularını dikkate almazlar, çocuklarının kendi istek ve arzuları yönünde davranmasını beklemektedirler (Ünlü, 2020). Otoriter tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarının isteklerini göz ardı ederek sadece kendi düşüncelerine odaklandıkları için medya aracılıklarıyla ilişkilerinin negatif olduğu söylenebilir.

“Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutu ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplam puan arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r_{(455)} = ,152$; $p < .05$]. “Aşırı Koruyucu Tutum” ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında, genel olarak pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. En yüksek ilişkinin “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda olduğu [$r_{(455)} = ,183$; $p < .05$], en düşük ilişkinin ise “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda olduğu [$r_{(455)} = ,097$; $p < .05$] görülmüştür. Ebeveynlerin çocuğunu aşırı kontrol altında tutması ve her bakımını üstlenmesi onu aşırı koruması anlamına gelmektedir (Yavuzer, 2015). Alan yazında yapılmış olan çalışmalara göre; aşırı koruyucu tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarının medya kullanımını kontrol altında tuttukları için medya aracılığıyla pozitif yönlü bir ilişki göstermiş olabilir ancak medya kullanımı sırasında koruyucu tutumları fazla olduğu için düşük düzeyde kalmış olabileceği söylenebilir.

“İzin Verici Tutum” alt boyutu ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplam puanı arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r_{(455)} = -,234$; $p < .05$]. “İzin Verici Tutum” ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında, genel olarak negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. En yüksek ilişkinin “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda olduğu [$r_{(455)} = -,304$; $p < .05$], en düşük ilişkinin ise “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda olduğu [$r_{(455)} = -,130$; $p < .05$] görülmüştür. İzin verici tutum, anne ve babaların çocuklarını aşırı kabul edici bir yaklaşımda yetiştirdikleri, çocuk üzerinde kontrollerinin düşük olduğu bir tutum şeklindedir (Ünlü,2020). İzin verici tutumu benimseyen ebeveynler çocuklarının medya kullanımını kontrol etmedikleri için medya aracılığı ile negatif yönde bir ilişkiye sahip olduğu düşünülmektedir.

Alan yazın ebeveyn tutumları ve ebeveyn medya aracılık arasındaki ilişkisi açısından incelendiğinde hem paralel olan hem de olmayan bulgulara rastlanmıştır. Ebeveynlerin aşırı izin verici tutum dışındaki tutumlarında medya aracılığını çocukların davranışlarına göre geri çekme veya çocuklara verme, (uygunsuz) içeriği ve kullanım zamanını kontrol etme

şeklinde çocukların yönlendirdiği bulgusuna ulaşan bir araştırmaya ulaşılmıştır (Brito vd., 2017). Valcke ve arkadaşları (2010), internet ebeveynlik stilleri ile ilgili yapmış oldukları araştırmalarında otoriter internet ebeveynlik stiline baskın olarak gözlemlendiklerini belirtmiştir. Ele almış oldukları ebeveynlik tutumlarına ek olarak, karma bir internet ebeveynlik stiline sahip ebeveynleri de beşinci bir ebeveynlik stili kategorisine yerleştirmişlerdir. Eastin ve arkadaşları (2006), internet kullanımı ve ebeveyn stilleri ile ilgili yapmış oldukları çalışmalarında hem otoriter hem de otoriter ebeveynlik tarzının baskın olduğu bulgusuna ulaşmışlardır. Chaudron ve arkadaşları (2015) yapmış oldukları çalışmalarında, en yaygın ebeveyn arabuluculuk tarzının otoriter tutum olduğuna ulaşmışlardır. Otoriter tutumu benimseyen ebeveynlerin kendine güvenen kullanıcılar oldukları ve teknoloji kullanımıyla ilgili olumlu algılara (örneğin eğitim görevleri, kaliteli aile zamanı) sahip oldukları ancak aynı zamanda bazı olumsuz algılarının da (örneğin bağımlılık, şiddete maruz kalma) olabildiği bu sebeplerden dolayı da ebeveynlerin aktif aracılığı tercih ettiği düşünülmektedir (Brito ve arkadaşları, 2017). Otoriter tutuma sahip ebeveynlerin, bilişim teknolojileri kullanımıyla ilgili çoğunlukla olumsuz risklerden kaynaklanan endişelerinin olduğu ve bu da ebeveynlerin çocukları ile tartışılmayan katı kurallar koyulmasına yol açmaktadır. Bu araştırma ebeveynlerin otoriter tutum düzeyleri arttıkça medya aracılık düzeylerinin azaldığı bulgusu ile paralellik gösteren bir çalışmadır. “Demokratik Tutum” ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında, genel olarak pozitif yönde orta düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir. En yüksek ilişkinin “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda olduğu, en düşük ilişkinin ise “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda olduğu görülmüştür. Bilge (2021)’nin yapmış olduğu çalışmasıyla “Aktif Destekleyici” ve “Kısıtlayıcı Engelleyici” alt boyutlarındaki bulgular paralellik gösterirken; “Aktif Yorumlayıcı” boyutundaki bulgular paralellik göstermemektedir. “Otoriter Tutum” ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında, genel olarak negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu; en yüksek ilişkinin “Kısıtlayıcı Destekleyici” alt boyutunda, en düşük ilişkinin ise

“Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda olduğu görülmüştür. Bulgularla paralellik gösteren bir çalışmada Otoriter Tutum alt boyutuyla Aktif Destekleyici, Kısıtlayıcı Destekleyici, Kısıtlayıcı Sınırlayıcı, Aktif Yorumlayıcı ve Aktif Sınırlayıcı alt boyutlar arasında negatif yönde çok zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Bilge, 2021). “Aşırı Koruyucu Tutum” ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında, genel olarak pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu; en yüksek ilişkinin “Aktif Yorumlayıcı” alt boyutunda olduğu, en düşük ilişkinin ise “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda olduğu görülmüştür. Alan yazında koruyucu tutum alt boyutuyla kısıtlayıcı destekleyici alt boyutu arasında negatif yönde çok zayıf düzeyde bir ilişki bulmuş olan çalışma bulgularıyla paralellik gösteren bir araştırmaya ulaşılmıştır (Bilge, 2021). “İzin Verici Tutum” ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında, genel olarak negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu; en yüksek ilişkinin “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda olduğu, en düşük ilişkinin ise “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda olduğu görülmüştür. Bu bulguyla paralellik gösteren bir çalışmada İzin Verici Tutum alt boyutuyla Aktif Destekleyici, Kısıtlayıcı Destekleyici, Kısıtlayıcı Sınırlayıcı, Aktif Yorumlayıcı ve Aktif Sınırlayıcı alt boyutları arasında negatif yönde çok zayıf düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Bilge,2021). Ebeveynlerin benimsemiş oldukları tutumları medya aracılıklarında da sürdürdükleri görülmektedir. Bunun nedeninin ise her iki yaklaşımında temelinde anne ve babaların çocukları ile ilişkilerinin ve onlara karşı sergilemiş oldukları tutumların yer almasından kaynaklandığı söylenebilir.

Ebeveynlerin Demografik Özellikleri ile Ebeveyn Tutumlarına İlişkin Bulgular

Bu bölümünde, ebeveynlerin demografik ve ebeveyn tutumlarına ait özelliklerin farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için T-testi ya da Anova testi uygulanmıştır. Aşağıda bu analizlere ait bilgiler yer almaktadır.

Ebeveynlerin cinsiyet açısından ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, bağımsız örneklem t-testi ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. *Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Cinsiyetlerine İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları*

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	p
Demokratik Tutum	Kadın	258	75,99	6,963	2,654	,008*
	Erkek	197	73,94	8,987		
Otoriter Tutum	Kadın	258	22,67	6,318	-1,740	,083
	Erkek	197	23,83	7,624		
Aşırı Koruyucu Tutum	Kadın	258	33,23	6,208	1,506	,133
	Erkek	197	32,33	6,419		
İzin Verici Tutum	Kadın	258	20,44	4,801	-2,144	,033*
	Erkek	197	21,54	5,833		

Not: *=p<.05

Tablo 8’de “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin “Demokratik Tutum” alt boyutunda [$t_{(455)}= 2,654$; $p<.05$] ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunda [$t_{(455)}= -2,144$; $p<.05$] ebeveyn cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın “Demokratik Tutum” alt boyutunda kadınların lehine, “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ise erkeklerin lehine olduğu görülmektedir. “Otoriter Tutum” alt boyutunda [$t_{(455)}= -1,740$; $p>.05$] ve “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda [$t_{(455)}= 1,506$; $p>.05$] ise ebeveyn cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Alan yazında anne ve babaların yaklaşımlarıyla ilgili yapılan çalışmalarda babaların, annelere göre çocuklarına karşı daha fazla otoriter, koruyucu ve izin verici; annelerin babalara göre daha demokratik bir tutum sergilediği bulgularıyla paralellik gösteren sonuçlara ulaşılmıştır (Bilge,2021). Alan yazında bundan farklı sonuçlar da yer almaktadır. Ünlü (2020) yapmış olduğu çalışmasında, otoriter alt boyut puan ortalamasının annelerde anlamlı derecede daha yüksek; aşırı koruyucu alt boyut puan ortalamasında ise babalarda anlamlı derecede yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada demokratik alt boyutunda çalışmayla paralel ve izin verici alt boyutunda ise farklı bulgulara ulaşılmıştır.

Ebeveynlerin yaşları açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. *Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Yaşlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Yaş	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Demokratik Tutum	(1) 25-30	123	76,66	6,748	4,833	,008*	1>3
	(2) 31-35	175	75,25	7,590			
	(3) 36 ve Üzeri	157	73,72	9,980			
Otoriter Tutum	(1) 25-30	123	22,73	6,720	,854	,426	
	(2) 31-35	175	22,97	6,746			
	(3) 36 ve Üzeri	157	23,74	7,290			
Aşırı Koruyucu Tutum	(1) 25-30	123	34,01	6,487	3,328	,037*	1>3
	(2) 31-35	175	32,69	6,051			
	(3) 36 ve Üzeri	157	32,08	5,841			
İzin Verici Tutum	(1) 25-30	123	20,19	5,509	1,958	,142	
	(2) 31-35	175	20,95	5,069			
	(3) 36 ve Üzeri	157	21,45	5,337			

Not: *=p<.05

Tablo 9’da “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin “Demokratik Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 4,833$; $p<.05$) ve “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 3,328$; $p<.05$) yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Aralarında farklılık olan grupları belirlemek için varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, her iki alt boyutta da yaşları 25-30 aralığında olanlar ile yaşları 36 ve üzeri olanlar arasında, yaşları 25-30 aralığında olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Otoriter Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= ,854$; $p>.05$) ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 1,958$; $p>.05$) yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazında ebeveyn tutumları ile ebeveynlerin yaşları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara bakıldığında bulgularla paralellik gösteren çalışmalara ulaşılmıştır. Akyol (2021) ve Çoruk (2018), yapmış oldukları çalışmalarında ebeveyn tutumlarıyla yaş arasında anlamlı bir farklılık olmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Sever (2020), yapmış olduğu

araştırmasında “Otoriter, İzin Verici ve Demokratik Tutum” alt boyutlarına ait puanlarda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık yaratmadığını ancak “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyut puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık görüldüğünü belirtmiştir. Bu farklılığın 18-24 yaş-25-31 yaş arasındaki ikililerde ve 46 yaş ve üstü ebeveynlerde diğer yaş gruplarına göre daha fazla aşırı koruyucu tutum sergiledikleri şeklinde olduğunu ifade etmiştir. Erdoğan (2019), yapmış olduğu çalışmasında da benzer sonuçlara ulaşmıştır. Gölçük (2014), yapmış olduğu çalışmasında küçük yaşta anne olan bireylerin tutumlarının daha otoriter oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Ebeveynlerin öğrenim durumları açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Öğrenim Durumlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Öğrenim Durumu	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Demokratik Tutum	(1) Okur Yazar Değil	7	75,85	7,603	,062	,993	
	(2) İlkokul	102	75,34	7,551			
	(3) Lise	138	75,12	9,137			
	(4) Ön Lisans	63	74,82	7,784			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	75,01	7,190			
Otoriter Tutum	(1) Okur Yazar Değil	7	22,42	8,866	,524	,718	
	(2) İlkokul	102	23,56	6,842			
	(3) Lise	138	23,22	6,843			
	(4) Ön Lisans	63	23,87	8,215			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	22,58	6,401			
Aşırı Koruyucu Tutum	(1) Okur Yazar Değil	7	33,42	7,412	15,047	,000*	2>3
	(2) İlkokul	102	36,02	6,282			2>4
	(3) Lise	138	33,36	6,178			2>5
	(4) Ön Lisans	63	32,69	5,449			3>5
	(5) Lisans ve Üzeri	145	30,14	5,623			4>5
İzin Verici Tutum	(1) Okur Yazar Değil	7	23,14	8,112	2,485	,043*	4>2 5>2
	(2) İlkokul	102	19,72	4,977			
	(3) Lise	138	20,77	5,493			
	(4) Ön Lisans	63	21,93	6,137			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	21,35	4,630			

Not: *=p<.05

Tablo 10’da “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda ($F_{(4-450)}=15,047$; $p<.05$) ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ($F_{(4-450)}=2,485$; $p<.05$) öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Ortaya çıkan farklılığın hangi gruplar arasında olduğu tespit etmek için varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda ilkokul mezunu ebeveynlerle lise, ön lisans ve lisans ve üzeri mezunu olanlar arasında ilkokul mezunu olanların lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer sonuç ise lisans ve üzeri mezunu ebeveynler ile lise ve ön lisans mezunları arasında lise ve ön lisans mezunlarının lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ise ilkokul mezunu ebeveynler ile ön lisans ve üzeri mezunu

olan ebeveynler arasında ön lisans ve lisans ve üzeri mezunu olanların lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Demokratik Tutum” alt boyutunda ($F_{(4-450)} = ,062$; $p > .05$) ve “Otoriter Tutum” alt boyutunda ($F_{(4-450)} = ,524$; $p > .05$) öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazın eğitim seviyeleri açısından incelendiğinde; Bilge (2021), ebeveyn tutum ölçeğinde yer alan demokratik ve koruyucu tutum alt boyutlarının ortalama değerlerinin eğitim seviyesi açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiğini belirtmiştir. İlköğretim mezunu ebeveynlerin demokratik tutum alt boyutunun ortalama değerinin, lise, lisans ve lisansüstü mezunu olan ebeveynlerinkinden düşük olduğunu gözlemlemiştir. Ebeveynlerden lisans mezunu olanların koruyucu tutum alt boyutunun ortalama değerinin, ilköğretim ve lise mezunu olanlardan düşük olduğunu gözlemlemiştir. Aynı araştırmasında otoriter ve izin verici tutum alt boyutlarında ortalama değerlerin eğitim seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığını ifade etmiştir. Eğitim seviyeleriyle ilgili yapılan farklı araştırmalardan eğitim seviyesinin yüksek olduğu ebeveynlerin demokratik tutumlara daha fazla sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kaya, Bozaslan ve Genç, 2012, Bronstein ve Zlotnik, 2008). Yaprak (2007), tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin eğitim düzeyleri ile demokratik tutum sergileme özelliklerinin paralellik gösterdiği belirtilmiştir. Alpoğuz (2014), yapmış olduğu çalışmada eğitim seviyesinin artmasıyla çocukların algılanan ebeveyn demokratik tutumları ile eğitim düzeylerinin azalmasıyla otoriter tutum algılarının arttığını ifade etmiştir. Alisinaoğlu ve Ulutaş (2000), ilkokul ve yüksekokul mezunu ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri tutumların farklılıklar barındırdığını; anne babaların eğitim düzeyindeki artışın çocuklarına daha demokratik davranışlar sergilemesine ve çocuk gelişimi konusunda daha fazla bilgi sahibi olmasına destek olduğunu belirtmiştir (Özyürek ve Tezel Şahin, 2005). TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995) verilerinde, anne babaların olumlu ebeveyn davranışları (açıklayıcı olma, akıl yürütme gibi) eğitim düzeyleri ile ilişkilidir. Araştırmalar, annenin eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuğa ayırdığı süre ve gösterdiği destekleyici davranışların da

arttığını ortaya koymuştur (Yağmurlu vd., 2009). Yapılan güncel bir araştırmada Erşahin (2019), ebeveynlerin eğitim düzeyleriyle aşırı koruyuculuk ile baskı disiplin tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmada düşük eğitim seviyesindeki ebeveynlerin, çocuklarına daha fazla baskıcı ve koruyucu tutum gösterdikleri belirtilmiştir.

Ebeveynlerin çocukların cinsiyeti açısından ebeveynlik tutumları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını, bağımsız örneklem t-testi ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. *Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Cinsiyetlerine İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları*

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	p
Demokratik Tutum	Kız	229	74,77	8,380	-,892	,373
	Erkek	226	75,44	7,512		
Otoriter Tutum	Kız	229	23,48	7,011	,971	,332
	Erkek	226	22,85	6,847		
Aşırı Koruyucu Tutum	Kız	229	33,37	6,532	1,799	,073
	Erkek	226	32,30	6,042		
İzin Verici Tutum	Kız	229	21,27	5,459	1,456	,146
	Erkek	226	20,55	5,109		

Tablo 11’de çocukların cinsiyetine göre “Ebeveyn Tutum” ölçeğine ait alt boyutların puan ortalamalarının farklılaşma durumuna yönelik yapılan bağımsız gruplar t-testi sonucu görülmektedir. Bağımsız gruplar t-testi sonucuna göre; “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin “Demokratik Tutum” alt boyutunda [$t_{(455)} = -,892$; $p > .05$], “Otoriter Tutum” alt boyutunda [$t_{(455)} = ,971$; $p > .05$], “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda [$t_{(455)} = 1,799$; $p > .05$] ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunda [$t_{(455)} = 1,456$; $p > .05$] çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Ebeveyn tutumlarının çocukların cinsiyetleri açısından alan yazın çalışmaları incelendiğinde; İnanlı (2015); otoriter, demokratik, koruyucu ve izin verici tutum alt boyutlarının ortalama değerlerinin çocukların cinsiyetleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yaratmadığını ifade etmiştir. Demiriz ve Öğretir (2007), Şanlı (2007) ve

Uyanık Balat (2007), yapmış oldukları araştırmalarında da çocuğun cinsiyeti bağlamında anne tutumlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığını belirtmişlerdir. Bu bulgular, çalışmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Bulgularla paralel olmayan bir çalışmada Erşahin (2019), okul öncesi ve ilkokul çocuklarının ebeveyn tutumlarını incelemiş anne ve babaların kız çocuklarına karşı daha demokratik, erkek çocuklarına karşı ise daha disiplinli ve kontrolcü davranışlar sergilediklerini ortaya koymuştur. Sunar (2002), üç kuşağın ebeveyn tutumlarını karşılaştırmış ve ebeveynlerin kız ve erkek çocuklarına eşitlikçi tutumlar sergilediklerini ifade etmiştir.

Ebeveynlerin çocuğunun kardeş sayısına göre ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Demokratik Tutum	(1) Yok	55	75,58	7,264	1,472	,221	
	(2) 1	233	75,71	7,638			
	(3) 2	106	73,90	8,376			
	(4) 3 ve üzeri	61	74,44	8,881			
Otoriter Tutum	(1) Yok	55	22,65	5,588	2,249	,082	
	(2) 1	233	22,53	6,743			
	(3) 2	106	23,96	7,131			
	(4) 3 ve üzeri	61	24,72	8,068			
Aşırı Koruyucu Tutum	(1) Yok	55	32,56	5,241	5,246	,001*	2<3 2<4
	(2) 1	233	31,88	6,537			
	(3) 2	106	33,86	5,950			
	(4) 3 ve üzeri	61	34,98	6,254			
İzin Verici Tutum	(1) Yok	55	20,83	5,356	,246	,864	
	(2) 1	233	20,99	4,924			
	(3) 2	106	20,59	5,643			
	(4) 3 ve üzeri	61	21,27	6,039			

Not: *=p<.05

Tablo 12’de “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin sadece “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = 5,246$; $p < .05$) çocukların kardeş sayısı değişkeni açısından anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda çocuğunun 1 kardeşi olan ebeveynler ile diğer ebeveynler arasında çocuğunun 1 kardeşi olan ebeveynlerin aleyhine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Fakat “Demokratik Tutum” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = 1,472$; $p > .05$), “Otoriter Tutum” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = 2,249$; $p > .05$) ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = ,246$; $p > .05$) çocukların kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Ebeveyn tutumları ile çocuk sayısı arasındaki ilişki konusunda alan yazın incelendiğinde “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutundaki bulgularla paralellik gösteren Akbay Postoğlu

(2020) yapmış olduğu çalışmasında; çocuk sayısı bir olan ebeveynlerin koruyuculuk düzeylerinin üç, dört ve daha fazla çocuğu olan ebeveynlere göre daha fazla olduğu; çocuk sayısı iki olan ebeveynlerin aşırı koruyucu tutumlarının seviyesinin dört ve daha fazla çocuğu olanlara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak alan yazında “Demokratik, Otoriter ve İzin Verici Tutum” alt boyutlarında bulgularla paralellik göstermeyen sonuçlara da ulaşılmıştır. “Demokratik Tutum” alt boyutunda çocuk sayısı 1 olan ebeveynlerin düzeylerinin çocuk sayısı dört ve daha fazla olan ebeveynlere göre daha fazla olduğu belirtilmiştir. “Otoriter Tutum” alt boyutunda çocuk sayısı bir olan ebeveynlerin otoriterlik düzeylerinin dört ve daha fazla çocuğu olan ebeveynlere göre daha az olduğu belirlenmiştir. “İzin Verici Tutum” alt boyutunda çocuk sayısı bir olan ebeveynlerin izin vericilik düzeylerinin dört ve daha fazla çocuğu olanlara göre daha fazla olduğuna ulaşılmıştır (Akbaş Postoğlu, 2020). Aktürk (2015) yapmış olduğu araştırmasında, bir ve iki çocuğa sahip annelerin üç çocuğa sahip olan annelere göre daha demokratik tutum sergiledikleri, benzer şekilde bir ve iki çocuğa sahip annelerin üç çocuğa sahip annelere göre daha otoriter tutum sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Sak ve arkadaşları (2015), çalışmalarında; bir, iki ve üç çocuğu olan ebeveynlerin otoriter tutumlarının dört ve üzeri çocuğu olan ebeveynlere göre anlamlı bir farklılık taşıdığını tespit etmiştir. İki çocuğu olan ebeveynlerin dört ve üstü sayıda çocuğu olan ebeveynlere göre daha fazla demokratik tutuma; dört ve daha fazla sayıda çocuğu olan ebeveynlerin bir, iki veya üç çocuğu olan ebeveynlere göre daha otoriter bir tutuma sahip olduklarını belirtmiştir. Bu sonuç tek çocuklu ebeveynlerin çocuklarını yetiştirdiğinde daha olumlu davranışlar benimsemeleri ve çocukları ile daha kaliteli ilişki kurmalarına bağlantılı olduğu söylenebilir. Bir çocuktan daha fazla sayıda çocuğu olan ebeveynler hem maddi hem de manevi olarak bunları gerçekleştirebilmede ve çocuklarının karşı karşıya kaldıkları çeşitli etkilerle (kardeşler arasındaki etkileşimde yaşanan olası çatışmalar gibi) başa çıkabilmede eksikliklerle karşılaşabilmektedirler (Karabulut Demir, 2007).

Ebeveynlerin çocuğun doğum sırası açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark oluşturup olmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 13’te verilmiştir.

Tablo 13. *Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Doğum Sıralarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Doğum Sırası	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Demokratik Tutum	(1) 1	257	75,81	7,319	2,577	,077	
	(2) 2	129	74,45	8,899			
	(3) 3 ve Üzeri	69	73,68	8,211			
Otoriter Tutum	(1) 1	257	23,18	6,892	,074	,928	
	(2) 2	129	23,02	7,121			
	(3) 3 ve Üzeri	69	23,42	6,798			
Aşırı Koruyucu Tutum	(1) 1	257	32,62	6,415	2,496	,084	
	(2) 2	129	32,44	6,385			
	(3) 3 ve Üzeri	69	34,39	5,581			
İzin Verici Tutum	(1) 1	257	21,36	4,981	2,289	,103	
	(2) 2	129	20,16	5,922			
	(3) 3 ve Üzeri	69	20,69	5,085			

Not: *=p<.05

Tablo 13’te “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin “Demokratik Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 2,577$; $p>.05$), “Otoriter Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 0,74$; $p>.05$), “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 2,496$; $p>.05$) ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 2,289$; $p>.05$) çocukların doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazın ebeveyn tutumları ile çocuğun doğum sırası değişkeni açısından incelendiğinde Ünlü (2020) yapmış olduğu çalışmasında; demokratik, otoriter, izin verici tutum ve aşırı koruyucu alt boyutlarına ait bulgularda paralellik göstermektedir. Alan yazında aşırı koruyucu tutum alt boyutunda çalışma bulguları ile paralellik göstermeyen bulgulara sahip bir çalışmaya ulaşılmıştır. Erdoğan (2019) yapmış olduğu çalışmasında; ortanca çocuk olanların aşırı koruyucu tutum alt boyutu puanının, tek, ilk ve son çocuklardan istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Ebeveynlerin benimsemiş oldukları tutumlar onların kişilik özellikleri, bilgi birikimleri ve geçmiş yaşantılarından

etkilenmektedir. Ancak sergiledikleri tutumların kendi yansımaları olduğu düşünüldüğünde bu tutumların karşıdaki çocuğun doğum sırasından bağımsız olduğu söylenebilir.

Ebeveynlerin medya araçlarını kullanma süreleri açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 14. *Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Medya Araçlarını Kullanma Sürelerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Süre	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Demokratik Tutum	(1) 1-2 Saat	228	75,31	7,964	2,039	,131	
	(2) 3-4 Saat	161	75,55	7,834			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	73,30	8,122			
Otoriter Tutum	(1) 1-2 Saat	228	22,71	6,632	6,352	,002*	1<3 2<3
	(2) 3-4 Saat	161	22,69	6,527			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	25,95	8,232			
Aşırı Koruyucu Tutum	(1) 1-2 Saat	228	33,22	6,667	1,069	,344	
	(2) 3-4 Saat	161	32,27	6,235			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	32,89	5,078			
İzin Verici Tutum	(1) 1-2 Saat	228	20,23	5,189	3,940	,020*	1<2
	(2) 3-4 Saat	161	21,66	5,055			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	21,48	5,959			

Not: *=p<.05

Tablo 14’te “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin “Otoriter Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 6,352$; $p<.05$) ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 3,940$; $p<.05$) ebeveynlerin medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Hangi gruplar arasında farklılığın olduğunu belirlemek amacıyla varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, “Otoriter Tutum” alt boyutunda medya araçlarını 1-2 saat kullanan ebeveynler ile medya araçlarını 5 saat ve üzerinde kullananlar arasında, medya araçlarını 5 saat ve üzerinde kullanan ebeveynlerin lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Sonuçlardan bir diğeri ise medya araçlarını 3-4 saat kullanan ebeveynler ile medya araçlarını 5 saat ve üzerinde kullananlar arasında, medya araçlarını 5 saat ve üzeri kullanan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit

edilmiştir. “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ise medya araçlarını 1-2 saat kullanan ebeveynler ile medya araçlarını 3-4 saat kullananlar arasında, medya araçlarını 3-4 saat kullanan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir sonuç ise medya araçlarını 5-6 saat kullanan ebeveynler ile medya araçlarını 7 saat ve üzerinde kullananlar arasında, medya araçlarını 7 ve üzeri saat kullanan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ancak “Demokratik Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 2,039$; $p>.05$) ve “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 1,069$; $p>.05$) ebeveynlerin medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Utüş (2022), okul öncesi dönem çocuklarına ebeveynlerin dijital oyun rehberlik stratejileri ile dijital oyunların etkisine yönelik ebeveynlerin algılarını incelediği çalışmada, ebeveynlerin gün içinde teknoloji kullanım süresi değişkeni; babalarda ebeveynlerin algıladıkları aktif ve teknik ebeveyn rehberlik stratejisini seçmeyi etkilediği; ebeveynlerde dijital oyunların çocuklar üzerindeki fiziksel etkisinin ilişkili olduğu; algıladıkları dijital oyunların sosyal, eğlenme, öğrenme, fiziksel ve duygusal etki düzeyleri arasında ilişkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ebeveynlerin çocukların medya araçlarını kullanma süreleri açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 15’te verilmiştir.

Tablo 15. Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Medya Araçlarını Kullanma Sürelerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Süre	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Demokratik Tutum	(1) 1-2 Saat	278	76,00	7,490	5,642	,004*	1>3
	(2) 3-4 Saat	141	74,14	8,583			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	72,00	7,939			
Otoriter Tutum	(1) 1-2 Saat	278	21,99	6,265	12,107	,000*	1<2
	(2) 3-4 Saat	141	24,63	7,334			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	26,58	8,090			1<3
Aşırı Koruyucu Tutum	(1) 1-2 Saat	278	32,69	6,368	,356	,701	
	(2) 3-4 Saat	141	33,21	6,274			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	32,55	6,091			
İzin Verici Tutum	(1) 1-2 Saat	278	20,41	4,974	3,668	,026*	1<2
	(2) 3-4 Saat	141	21,56	5,350			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	22,33	6,890			1<3

Not: *=p<.05

Tablo 15’te “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin “Demokratik Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 5,642$; $p<.05$), “Otoriter Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 12,107$; $p<.05$) ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 3,668$; $p<.05$) çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Hangi gruplar arasında farklılığın olduğunu belirlemek amacıyla varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, “Demokratik Tutum” alt boyutunda çocuğu medya araçlarını 1-2 saat kullanan ebeveynler ile medya araçlarını 5 saat ve üzeri kullananlar ebeveynler arasında, çocuğu medya araçlarını 1-2 saat kullanan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Otoriter Tutum” alt boyutunda çocuğu medya araçlarını 1-2 saat kullanan ebeveynler ile çocuğu medya araçlarını 3-4 ve 5 saat ve üzerinde kullanan ebeveynler kıyaslandığında, medya araçlarını 3-4 ve 5 ve üzeri saat ebeveynlerin lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ise çocuğu medya araçlarını 1-2 saat kullanan ebeveynler ile medya araçlarını 3-4 saat ve 5 saat ve üzerinde kullanan ebeveynler arasında, çocuğu medya araçlarını 3-4 saat ve 5 ve üzeri saat kullanan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Fakat “Aşırı

Koruyucu Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,356$; $p > .05$) çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Utüş (2022) yapmış olduğu çalışmada çocuğun gün içerisinde teknoloji araçlarıyla geçirdiği süre ile serbest ebeveyn rehberlik stratejisi arasında ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada çocukların gün içinde dijital teknolojiyle geçirdiği sürenin ebeveynlerin algıladıkları dijital oyunların çocuklara fiziksel, duygusal ve sosyal etkileriyle pozitif; eğlenme etkisi ile negatif yönde ilişkisinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ebeveynlerin çocukların medya araçlarını kullanma durumu açısından ebeveyn tutumları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, Tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 16’da verilmiştir.

Tablo 16. *Ebeveyn Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Medya Araçlarını Kullanmalarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Medya Araçları	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Demokratik Tutum	(1) Televizyon	234	75,66	7,459	1,198	,303	
	(2) Telefon	139	74,46	7,967			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	74,60	9,221			
Otoriter Tutum	(1) Televizyon	234	22,84	6,551	2,184	,114	
	(2) Telefon	139	24,17	7,572			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	22,43	6,740			
Aşırı Koruyucu Tutum	(1) Televizyon	234	32,19	6,310	4,464	,012*	1<2
	(2) Telefon	139	34,15	6,026			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	32,46	6,509			
İzin Verici Tutum	(1) Televizyon	234	20,88	4,925	,183	,833	
	(2) Telefon	139	20,79	5,540			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	21,23	5,911			

Not: *= $p < .05$

Tablo 16’da “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin sadece “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 4,464$; $p < .05$) çocukların kullandıkları medya araçlarına göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Hangi gruplar arasında farklılığın olduğunu belirlemek amacıyla varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda çocuğu çoğunlukla televizyon kullanan

ebeveynler ile çocuğu çoğunlukla telefon kullanan ebeveynler arasında çocuğu çoğunlukla telefon kullanan ebeveynler lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ancak “Demokratik Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 1,198$; $p > .05$), “Otoriter Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 2,184$; $p > .05$) ve “İzin Verici Tutum” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,183$; $p > .05$) çocukların kullandıkları medya araçlarına göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazında çocukların kullandıkları medya araçlarına göre ebeveyn tutumlarına dair araştırmalar yapıldığında Bilge (2021), demokratik tutum alt boyutunun ortalama değerinin bilgisayara sahip olan ve olmayan ebeveynlere göre anlamlı bir farklılık göstermediğini; bilgisayarı olan ebeveynlerin demokratik tutum alt boyutuna ilişkin ortalama değerin, bilgisayar bulunmayan ebeveynlere göre yüksek olduğunu; otoriter, koruyucu ve izin verici tutum alt boyutlarının ortalama değerlerinin bilgisayar olan ve olmayan ebeveynler açısından anlamlı bir farklılık göstermediğini; tablet açısında hiçbir alt boyutun istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir.

Ebeveynlerin Demografik Özellikleri ile Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılığına İlişkin Bulgular

Bu bölümünde, ebeveynlerin demografik özellikleri ile erken çocukluk ebeveyn medya aracılıklarına ait özelliklerin farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için T-testi veya Anova testi uygulanmıştır. Aşağıda bu analizlere ait bilgiler yer almaktadır.

Ebeveynlerin cinsiyet açısından medya aracılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, bağımsız örneklem t-testi ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 17’ de gösterilmiştir.

Tablo 17. *Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Cinsiyetlerine İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları*

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	p
Aktif-Destekleyici	Kadın	258	51,13	9,937	,828	,408
	Erkek	197	50,31	11,103		
Kısıtlayıcı-Destekleyici	Kadın	258	44,79	6,633	2,228	,026*
	Erkek	197	43,29	7,423		
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Kadın	258	26,44	3,648	2,250	,025*
	Erkek	197	25,63	4,012		
Aktif-Yorumlayıcı	Kadın	258	16,94	2,758	-,085	,933
	Erkek	197	16,96	3,131		
Kısıtlayıcı-Engelleyici	Kadın	258	13,05	3,956	-,199	,842
	Erkek	197	13,12	4,183		
Aktif-Sınırlayıcı	Kadın	258	14,30	3,052	1,089	,277
	Erkek	197	13,97	3,424		
Ölçek Toplamı	Kadın	258	166,68	20,266	1,533	,126
	Erkek	197	163,32	25,132		

Not: *=p<.05

Tablo 17’de “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında [$t_{(455)} = 1,533$; $p > .05$], “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda [$t_{(455)} = ,828$; $p > .05$], “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda [$t_{(455)} = ,933$; $p > .05$], “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda [$t_{(455)} = -,199$; $p > .05$] ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda [$t_{(455)} = 1,089$; $p > .05$] ebeveyn cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Ancak “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda [$t_{(455)} = 2,228$; $p < .05$] ve “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda [$t_{(455)} = 2,250$; $p < .05$] ebeveyn cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın iki alt boyutun her isinde de kadınların lehine olduğu görülmektedir.

Ebeveynlerin medya aracılılıkları ile cinsiyetleri açısından alan yazın araştırmasında, bulgularla paralel bir şekilde aktif yorumlayıcı, aktif destekleyici, aktif sınırlayıcı, kısıtlayıcı destekleyici, kısıtlayıcı sınırlayıcı ve kısıtlayıcı engelleyici tutum alt boyutlarının ortalama değerlerinin bireylerin cinsiyetleri açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sahip olmadığı bulgusuna rastlanmıştır (Bilge, 2021). Bu bulguların aksine Şenel (2020), yapmış olduğu araştırmasında ebeveyn medya aracılık rolünün, ebeveyn rolü değişkeninden

etkilendiği bulgusuna ulaşarak annelerin altif destekleyici, aktif yorumlayıcı ve kısıtlayıcı destekleyici rolünü babalara göre daha fazla benimsediklerini belirtmiştir. Benzer bir şekilde ebeveyn cinsiyetiyle ilgili Nikken ve de Haan (2015) 0-7 yaş çocuklarına sahip olan 785 ebeveynin çevrimiçi ankete katılımıyla gerçekleştirdikleri araştırmalarında, ebeveynlerin çocukların dijital medya kullanımına aracılık sürecinde yaşadığı sorunları incelemiş ve babaların aracılık sergilemede annelerden daha fazla zorlandıkları bulgusuna ulaşmıştır.

Ebeveynlerin yaşları açısından medya aracılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 18. *Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Yaşlarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Yaş	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Aktif- Destekleyici	(1) 25-30	123	51,41	10,607	,494	,610	
	(2) 31-35	175	50,88	10,433			
	(3) 36 ve Üzeri	157	50,17	10,390			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	(1) 25-30	123	45,53	6,850	5,459	,005*	1>3
	(2) 31-35	175	44,37	7,042			
	(3) 36 ve Üzeri	157	42,80	6,923			
Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	(1) 25-30	123	26,28	3,878	1,403	,247	
	(2) 31-35	175	26,33	3,556			
	(3) 36 ve Üzeri	157	25,68	4,062			
Aktif- Yorumlayıcı	(1) 25-30	123	17,34	2,679	3,346	,036*	1>3
	(2) 31-35	175	17,09	2,815			
	(3) 36 ve Üzeri	157	16,49	3,167			
Kısıtlayıcı- Engelleyici	(1) 25-30	123	13,13	3,952	,991	,372	
	(2) 31-35	175	12,77	4,256			
	(3) 36 ve Üzeri	157	13,39	3,890			
Aktif-Sınırlayıcı	(1) 25-30	123	14,78	3,044	5,650	,004*	1>3
	(2) 31-35	175	14,30	3,287			
	(3) 36 ve Üzeri	157	13,52	3,181			
Ölçek Toplamı	(1) 25-30	123	168,49	21,457	2,901	,056	
	(2) 31-35	175	165,76	22,228			
	(3) 36 ve Üzeri	157	162,07	23,417			

Not:*=p<.05

Tablo 18’de “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 5,459$; $p < .05$), “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 3,346$; $p < .05$) ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 5,650$; $p < .05$) yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Hangi gruplar arasında farklılığın olduğunu belirlemek amacıyla varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, her üç alt boyutta da yaşları 25-30 aralığında olanlar ile yaşları 36 ve üzeri olanlar arasında, yaşları 25-30 aralığında olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Fakat ölçeğin toplamında ($F_{(2-452)} = 2,901$; $p > .05$), “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,494$; $p > .05$), “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 1,403$; $p > .05$) ve “Kısıtlayıcı-Engelleiyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,991$; $p > .05$) yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazın ebeveyn medya aracılığıyla yaş arasındaki ilişki açısından incelendiğinde ebeveynlerin yaşlarındaki artış ile kısıtlayıcı destekleyici davranışları arasında negatif bir ilişki olduğu görülmüştür (Şenel, 2020). Bu bulgular kısıtlayıcı destekleyici alt boyutundaki bulgularla paralellik göstermektedir. Yapılan araştırmalar, medyanın zararlı etkilerinin farkında olan ve bu etkiler hakkında endişesi bulunan ebeveynlerin aracılık yapma ihtimalinin daha yüksek olduğunu (Barkin vd., 2006) ve genç yaştaki ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte izleme davranışına daha eğilimli olduğunu (Connell vd., 2015) göstermektedir.

Ebeveynlerin öğrenim durumları açısından medya aracılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Öğrenim Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Öğrenim Durumu	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Aktif- Destekleyici	(1) Okur Yazar Değil	7	49,00	12,396	1,488	,205	
	(2) İlkokul	102	49,73	11,130			
	(3) Lise	138	49,86	11,126			
	(4) Ön Lisans	63	50,90	11,512			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	52,43	8,481			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	(1) Okur Yazar Değil	7	47,14	7,625	1,894	,110	
	(2) İlkokul	102	45,51	7,492			
	(3) Lise	138	43,26	7,128			
	(4) Ön Lisans	63	44,06	7,326			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	43,91	6,282			
Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	(1) Okur Yazar Değil	7	24,42	5,826	,609	,657	
	(2) İlkokul	102	26,26	3,794			
	(3) Lise	138	26,13	4,043			
	(4) Ön Lisans	63	25,66	4,044			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	26,20	3,439			
Aktif- Yorumlayıcı	(1) Okur Yazar Değil	7	17,14	3,184	1,458	,214	
	(2) İlkokul	102	17,29	2,634			
	(3) Lise	138	17,03	3,062			
	(4) Ön Lisans	63	17,26	2,772			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	16,49	3,009			
Kısıtlayıcı- Engelleiyici	(1) Okur Yazar Değil	7	12,57	3,154	1,369	,244	
	(2) İlkokul	102	12,91	4,656			
	(3) Lise	138	12,82	4,109			
	(4) Ön Lisans	63	12,53	4,011			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	13,71	3,537			
Aktif- Sınırlayıcı	(1) Okur Yazar Değil	7	12,71	2,058	2,786	,026*	2>5 3>5
	(2) İlkokul	102	14,67	3,070			
	(3) Lise	138	14,57	3,150			
	(4) Ön Lisans	63	13,73	3,460			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	13,66	3,240			
Ölçek Toplamı	(1) Okur Yazar Değil	7	163,00	26,639	,375	,826	
	(2) İlkokul	102	166,40	23,475			
	(3) Lise	138	163,71	24,014			
	(4) Ön Lisans	63	164,17	24,416			
	(5) Lisans ve Üzeri	145	166,41	19,358			

Not:*=p<.05

Tablo 19’da “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(4-450)}=2,786$; $p<.05$) öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Hangi gruplar

arasında farklılığın olduğunu belirlemek amacıyla varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, öğrenim durumu ilkokul olan ebeveynler ile öğrenim durumu lisans ve üzeri olanlar arasında, öğrenim durumu ilkokul olanların lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir sonuç, öğrenim durumu lise olan ebeveynler ile lisans ve üzeri olan ebeveynler arasında, öğrenim durumu lise olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Fakat ölçeğin toplamında ($F_{(4-450)} = ,375$; $p > .05$), “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(4-450)} = 1,485$; $p > .05$), “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(4-450)} = 1,894$; $p > .05$), “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(4-450)} = ,609$; $p > .05$), “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda ($F_{(4-450)} = 1,458$; $p > .05$) ve “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda ($F_{(4-450)} = 1,369$; $p > .05$) öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazında ebeveyn medya aracılığı öğrenim durumu açısından araştırıldığında; Livingstone ve diğerleri (2015) çalışmalarında, ebeveynlerin eğitim durumunun mesleklerini, mesleklerinin sosyoekonomik durumlarını ve dijital yetkinliklerini etkilediği bulgusuna ulaşmışlardır. Sosyoekonomik düzeyi daha yüksek olan ebeveynlerin aktif aracılığa yatkınlığının daha fazla olduğunu ancak ebeveyn medya aracılık davranışlarını çoğunlukla karma bir şekilde kullandıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Bu ebeveynler risklerin daha fazla farkında oldukları için çocuklarını koruma amacıyla bazen kısıtlamayı da tercih etmişlerdir. Sosyoekonomik düzeyi düşük olan ebeveynlerin ise evlerinde nispeten daha fazla medya araçlarına sahip olduklarını ve ebeveynlerin medya araçlarını ödül-ceza olarak kullanma eğiliminde olduklarını, bu ebeveynler ile çocuklar arasında medya aracı kullanımda bilgi düzeyi açısından büyük bir fark olduğu, bu ebeveynlerin daha çok kısıtlayıcı aracılığa başvurduğu ifade edilmiştir. Şenel (2020), yapmış olduğu çalışmada ebeveynlerin eğitim durumunun yükseldikçe, kısıtlayıcı destekleyici alt boyutlara ilişkin davranışların, daha az eğitim almış ebeveynlere göre daha fazla benimsendiğini belirtmiştir. Ayrıca bu çalışmada ebeveynlerin eğitim durumu yükseldikçe, aktif destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici alt boyutlara ilişkin davranışların, daha az eğitim almış ebeveynlere

göre daha fazla benimsendiği, kısıtlayıcı engelleyici aracılık için ise tersi durum olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu anlamda elde edilen bulgularla paralellik göstermemektedir. Bilge (2021), yapmış olduğu çalışmada lisans mezunu olan ebeveynlerin aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici ve kısıtlayıcı engelleyici alt boyutlarına ait ortalama değerleri, ilköğretim ve lise mezunu olan ebeveynlerin ortalama değerinden yüksek olduğu; lise ve lisans mezunu olan ebeveynlerin kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutuna ilişkin ortalama değer, ilköğretim mezunu olan ebeveynlerin ortalama değerinden yüksek olduğu; lisans mezunu olan ebeveynlerin aktif sınırlayıcı alt boyutuna ilişkin ortalama değer, lisansüstü mezunu olan ebeveynlerin ortalama değerinden yüksek olduğu belirtilmiştir. Aynı çalışmada daha az eğitim almış ebeveynlerin, kısıtlayıcı engelleyici aracılığı daha fazla eğitim almış ebeveynlere göre daha fazla benimsemekte oldukları da ifade edilmiştir.

Ebeveynlerin çocuğun cinsiyeti açısından medya aracılık düzeyleri arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, bağımsız örneklem t-testi ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20. *Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Cinsiyetlerine İlişkin Bağımsız Gruplar t-Testi Sonuçları*

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	ss	t	p
Aktif-Destekleyici	Kız	229	50,78	10,436	,003	,998
	Erkek	226	50,78	10,495		
Kısıtlayıcı-Destekleyici	Kız	229	44,37	7,119	,698	,485
	Erkek	226	43,91	6,922		
Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı	Kız	229	25,93	4,022	-,897	,370
	Erkek	226	26,25	3,620		
Aktif-Yorumlayıcı	Kız	229	16,85	3,008	-,768	,443
	Erkek	226	17,06	2,835		
Kısıtlayıcı-Engelleyici	Kız	229	13,15	4,003	,390	,697
	Erkek	226	13,00	4,107		
Aktif-Sınırlayıcı	Kız	229	14,48	3,239	2,186	,029*
	Erkek	226	13,83	3,171		
Ölçek Toplamı	Kız	229	165,59	22,857	,348	,728
	Erkek	226	164,85	22,254		

Not: *=p<.05

Tablo 20’de “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında [$t_{(455)} = ,348$; $p > .05$], “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda [$t_{(455)} = ,003$; $p > .05$], “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda [$t_{(455)} = ,698$; $p > .05$], “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda [$t_{(455)} = -,897$; $p > .05$], “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda [$t_{(455)} = -,768$; $p > .05$] ve “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda [$t_{(455)} = ,390$; $p > .05$] çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Fakat “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda [$t_{(455)} = 2,186$; $p < .05$] çocukların cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Farklılığın kız çocuğuna sahip ebeveynlerin lehine olduğu görülmektedir.

Çalışmada kısıtlayıcı sınırlayıcı alt boyutunda çocuğun cinsiyeti bağlamında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ancak alan yazında Bilge (2021) çalışmasında bu alt boyuta ilişkin ortalama değerin, çocuğu erkek olan ebeveynlerin ortalama değerinden yüksek olduğunu gözlemlemiştir. Bilge (2021), çalışmasında aktif sınırlayıcı alt boyuta ilişkin ortalama değerlerin de erkek çocuğu olan ebeveynlerinkinden yüksek olduğunu belirtmiştir. Şenel (2020) yapmış olduğu çalışmasında anne ve babaların erkek çocuklarına aracılık yaparken daha fazla aktif sınırlayıcı tercih ettikleri bulgusuyla bir önceki araştırmaya paralel bulgular elde etmiştir. Bu bulgular, ebeveyn medya aracılığı rolünün çocuk cinsiyet değişkeninden etkilendiğini göstermektedir. Ancak çalışma bulguları aktif sınırlayıcı alt boyutu dışındaki alt boyutlardaki bulgularla paralellik göstermemektedir. Nevski ve Siibak (2016) araştırmalarında, anne ve babaların içerik ve zaman kısıtlamalarını kız çocuklarına daha fazla kullandıklarını bildirmiştir. Bu araştırmadaki bulgular çalışmadaki aktif sınırlayıcı alt boyuttaki bulgularla paralellik göstermektedir. Nikken ve Jansz (2014), anne ve babaların çocuklarının medya kullanımını düzenlemek için, erkek çocuklarına kız çocuklardan daha fazla kural koyma eğiliminde oldukları bulgusuna ulaşmışlardır. Ebeveynlerin kardeş sayısı açısından medya aracılıkları arasında anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 21’de verilmiştir.

Tablo 21. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Kardeş Sayısına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Kardeş Sayısı	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Aktif- Destekleyici	(1) Yok	55	50,94	12,793	1,813	,144	
	(2) 1	233	51,78	9,773			
	(3) 2	106	49,27	10,275			
	(4) 3 ve Üzeri	61	49,42	10,755			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	(1) Yok	55	44,58	7,304	1,006	,390	
	(2) 1	233	44,55	6,846			
	(3) 2	106	43,21	7,484			
	(4) 3 ve Üzeri	61	43,80	6,549			
Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	(1) Yok	55	25,69	3,736	1,529	,206	
	(2) 1	233	26,46	3,710			
	(3) 2	106	25,66	4,093			
	(4) 3 ve Üzeri	61	25,77	3,822			
Aktif- Yorumlayıcı	(1) Yok	55	16,70	3,101	,382	,766	
	(2) 1	233	17,04	2,926			
	(3) 2	106	16,79	2,955			
	(4) 3 ve Üzeri	61	17,13	2,717			
Kısıtlayıcı- Engelleyici	(1) Yok	55	13,36	3,683	1,524	,208	
	(2) 1	233	13,35	4,058			
	(3) 2	106	12,37	4,060			
	(4) 3 ve Üzeri	61	13,01	4,268			
Aktif-Sınırlayıcı	(1) Yok	55	13,65	3,747	,605	,612	
	(2) 1	233	14,30	3,196			
	(3) 2	106	14,16	3,005			
	(4) 3 ve Üzeri	61	14,09	3,186			
Ölçek Toplamı	(1) Yok	55	164,94	24,800	1,944	,122	
	(2) 1	233	167,51	21,544			
	(3) 2	106	161,49	22,950			
	(4) 3 ve Üzeri	61	163,24	22,903			

Tablo 21’de ölçeğin toplamında ($F_{(3-451)} = 1,944$; $p > .05$), “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = 1,813$; $p > .05$), “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = 1,006$; $p > .05$), “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = 1,529$; $p > .05$), “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = ,382$; $p > .05$), “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = 1,524$; $p > .05$) ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(3-451)} = ,605$; $p > .05$) kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazında Şenel (2020), yapmış olduğu çalışmada ebeveyn medya aracılığı rolünün ebeveyn çocuk sayısı değişkeninden etkilendiği bulgusuna ulaşmıştır. Tek çocuğu olan ebeveynler iki çocuğu olan ebeveynlere göre; 2 çocuklu ebeveynler de 3 ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlerle kıyaslandığında bu aracılık rolünü daha fazla benimsediklerini; ebeveynlerin çocuk sayısı arttıkça aktif destekleyici ve kısıtlayıcı destekleyici aracılık davranışları gösterme eğiliminin azaldığını; aktif yorumlayıcı aracılık ile aktif sınırlayıcı aracılıkta da benzer sonuçların görüldüğünü belirtmiştir. Bu bulguların sonucunda, 2 çocuğu olan ebeveynler 3 veya daha fazla çocuğu olan ebeveynlere göre bu aracılık davranışlarına daha fazla başvurduklarını; kısıtlayıcı engelleyici aracılıkta ise 2 çocuğu olan ebeveynlerin, 1 çocuğu olanlardan daha fazla kısıtlayıcı engelleyici aracılık davranışları sergiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Literatürde ebeveynlerin sahip oldukları çocuk sayısının, çocuklarının medya aracı kullanım sürelerinde bir etkiye sahip olduğunu inceleyen araştırmalar yer almaktadır (Davies ve Gentile, 2012; Merdin, 2017). Bu araştırmalar, birden fazla çocuğa sahip olan ailelerin tek çocuklu ailelerle kıyaslandıkları zaman daha sağlıklı medya alışkanlıklarına sahip oldukları belirtilmiştir. Kardeşe sahip olan çocukların birbirleriyle geçirdikleri zamanın, medya cihazlarına daha az zaman ayırmalarına neden olduğu ifade edilmiştir. Bu sonuçlara göre kardeşe sahip olan çocukların medya araçlarında daha az video izleme ve daha az oyun oynama eğiliminde olduklarına yer verilmiştir. Şenel (2020), kardeşi olan çocukların, medya kullanım süresi bakımından avantajlı konumda olduklarını ancak ebeveynlerinin aracılıkları konusunda ise dezavantajlı olduklarını ifade etmiştir. Ev içerisinde yer alan çocuk sayısının artması ebeveynlerin çocukların medya araçlarını kullanırken takip edilmelerini zorlaştırabileceği için ebeveynler çocuklarına eşlik etmek yerine daha kısıtlayıcı yaklaşımları benimseyebilirler.

Ebeveynlerin çocuğun doğum sırası açısından medya aracılıkları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22. *Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Doğum Sıralarına İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Doğum Sırası	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Aktif- Destekleyici	(1) 1	257	51,79	10,524	2,786	,063	
	(2) 2	129	49,38	10,368			
	(3) 3 ve Üzeri	69	49,63	10,071			
Kısıtlayıcı- Destekleyici	(1) 1	257	44,82	7,083	2,787	,063	
	(2) 2	129	43,32	6,904			
	(3) 3 ve Üzeri	69	43,15	6,796			
Kısıtlayıcı- Sınırlayıcı	(1) 1	257	26,30	3,765	1,122	,327	
	(2) 2	129	25,68	4,162			
	(3) 3 ve Üzeri	69	26,05	3,364			
Aktif- Yorumlayıcı	(1) 1	257	17,03	2,919	,277	,758	
	(2) 2	129	16,90	3,057			
	(3) 3 ve Üzeri	69	16,75	2,692			
Kısıtlayıcı- Engelleyici	(1) 1	257	13,33	3,898	1,473	,230	
	(2) 2	129	12,58	4,282			
	(3) 3 ve Üzeri	69	13,10	4,141			
Aktif-Sınırlayıcı	(1) 1	257	14,22	3,350	,151	,860	
	(2) 2	129	14,13	2,904			
	(3) 3 ve Üzeri	69	13,98	3,318			
Ölçek Toplamı	(1) 1	257	167,51	21,977	3,083	,047*	1>2
	(2) 2	129	162,03	23,578			
	(3) 3 ve Üzeri	69	162,69	21,931			

Not:*=p<.05

Tablo 22’de “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında ($F_{(2-452)}= 3,083$; $p<.05$) çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Hangi gruplar arasında farklılığın olduğunu belirlemek amacıyla varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, çocuğu birinci sırada olan ebeveynler ile çocuğu ikinci sırada olan ebeveynler arasında, çocuğu birinci sırada olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ancak “Aktif- Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 2,786$; $p>.05$), “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 2,787$; $p>.05$), “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 1,122$; $p>.05$), “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= ,277$; $p>.05$), “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt

boyutunda ($F_{(2-452)} = 1,473$; $p > .05$) ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,151$; $p > .05$) çocuğun doğum sırasına göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazında ebeveyn medya aracılığının çocuk doğum sırası değişkenine göre araştırmalar yapıldığında; kısıtlayıcı sınırlayıcı, kısıtlayıcı engelleyici, aktif sınırlayıcı ve aktif yorumlayıcı aracılık alt boyutu açısından ebeveynler arasında anlamlı bir fark bulunmadığı görülmüştür (Şenel, 2020). Bu çalışmadaki bulgularla paralellik göstermektedir. Çocukların doğum sırası medya kullanım alışkanlıklarının belirlenmesinde önemli bir etkidir (Pinon, Huston ve Wright, 1989). Büyük kardeşlerin televizyon izlemeyi azalttığı ancak küçük kardeşlerin bu süreyi arttırdığı bulunmuştur. İnanlı (2015) çalışmasında, 0-8 yaş arası çocukları karşılaştırmış, büyük çocukların medya araçlarını küçük çocuklardan daha fazla kullandıkları bulgusuna ulaşmıştır.

Ebeveynlerin medya araçlarını kullanma süreleri açısından medya aracılıkları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 23’te verilmiştir.

Tablo 23. Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Ebeveynlerin Medya Araçlarını Kullanma Sürelerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

	Süre	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamşlı Farklılık
Aktif Destekleyici	(1) 1-2 Saat	228	51,97	10,159	3,775	,024*	1>3
	(2) 3-4 Saat	161	50,13	10,259			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	48,25	11,457			
Kısıtlayıcı Destekleyici	(1) 1-2 Saat	228	45,30	7,005	15,779	,000*	1>3 2>3
	(2) 3-4 Saat	161	44,21	6,003			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	39,96	7,838			
Kısıtlayıcı Sınırlayıcı	(1) 1-2 Saat	228	26,53	3,543	4,047	,018*	1>3
	(2) 3-4 Saat	161	25,86	4,008			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	25,10	4,136			
Aktif Yorumlayıcı	(1) 1-2 Saat	228	17,38	2,785	5,301	,005*	1>2 1>3
	(2) 3-4 Saat	161	16,63	2,953			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	16,27	3,115			
Kısıtlayıcı Engelleyici	(1) 1-2 Saat	228	12,98	4,222	,357	,700	
	(2) 3-4 Saat	161	13,29	3,966			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	12,90	3,669			
Aktif Sınırlayıcı	(1) 1-2 Saat	228	14,66	3,179	6,524	,002*	1>2 1>3
	(2) 3-4 Saat	161	13,82	3,038			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	13,24	3,512			
Ölçek Toplamı	(1) 1-2 Saat	228	168,85	21,466	9,361	,000*	1>2 1>3
	(2) 3-4 Saat	161	163,97	22,219			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	66	155,75	24,131			

Not:*=p<.05

Tablo 23'te "Ebeveyn Medya Aracılık" ölçeğinin toplamında, ($F_{(2-452)} = 9,361$; $p < .05$), "Aktif-Destekleyici" alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 3,775$; $p < .05$), "Kısıtlayıcı-Destekleyici" alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 15,779$; $p < .05$), "Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı" alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 4,047$; $p < .05$), "Aktif-Yorumlayıcı" alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 5,301$; $p < .05$) ve "Aktif-Sınırlayıcı" alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 6,524$; $p < .05$) ebeveynlerin medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Hangi gruplar arasında farklılığın olduğunu belirlemek amacıyla varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, ölçeğin toplamında medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile diğer ebeveynler arasında, medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. "Aktif Destekleyici"

alt boyutunda medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile medya araçlarını kullanma süresi 5 saat ve üzeri olan ebeveynler arasında, medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile medya araçlarını kullanma süresi 5 saat ve üzeri saat olan ebeveynler arasında, medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlardan bir diğeri ise medya araçlarını kullanma süresi 3-4 saat olan ebeveynler ile medya araçlarını kullanma süresi 5 saat ve üzeri olan ebeveynler arasında, medya araçlarını kullanma süresi 3-4 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile medya araçlarını kullanma süresi 5 saat ve üzeri olan ebeveynler arasında, medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile diğer ebeveynler arasında, medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Aktif Sınırlayıcı” alt boyutunda medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile diğer ebeveynler arasında, medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Fakat “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,357$; $p > .05$) ebeveynlerin medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazında ebeveyn medya aracılığında ebeveynin medya kullanım süresinin etkisiyle ilgili yapılan araştırmalardan Yıldırım (2021), araştırmasında ebeveyn medya aracılık alt boyutlarını incelediğinde 3 ve üzeri saat medya araçlarını kullanan annelerin kısıtlayıcı engelleyici ve aktif destekleyici aracılıkları daha çok tercih ettiği bulgusuna ulaşmıştır. “Aktif Destekleyici” alt boyutuna ait bulgularla paralellik göstermemektedir. Ayrıca çalışmanın kısıtlayıcı engelleyici alt boyutunda ebeveynlerin medya araçlarını kullanma süreleriyle anlamlı bir farklılık elde edilememiştir bulgusu ile de paralellik

göstermemektedir. Ebeveynlerin medya araçlarını kullanma süreleri onların medya kullanımına ilişkin benimsemiş oldukları tutumlarının yansıması şeklinde yorumlanabilir. Bu kontrollü yaklaşımın sonucunda da medya araçlarını daha kısa süre kullanmayı tercih eden ebeveynlerin aktif aracılıklarının daha fazla olduğu söylenebilir.

Ebeveynlerin çocukların medya araçlarını kullanma süreleri açısından medya aracılıkları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 24’te verilmiştir.

Tablo 24. *Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Medya Araçlarını Kullanma Süresine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Süre	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Aktif Destekleyici	(1) 1-2 Saat	278	52,57	10,090	12,571	,000*	1>2
	(2) 3-4 Saat	141	48,63	10,497			1>3
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	45,33	9,818			
Kısıtlayıcı Destekleyici	(1) 1-2 Saat	278	46,21	6,145	50,644	,000*	1>2
	(2) 3-4 Saat	141	42,12	6,398			1>3
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	36,11	7,700			2>3
Kısıtlayıcı Sınırlayıcı	(1) 1-2 Saat	278	26,53	3,713	6,487	,002*	1>3
	(2) 3-4 Saat	141	25,65	3,775			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	24,38	4,311			
Aktif Yorumlayıcı	(1) 1-2 Saat	278	17,03	2,976	,508	,602	
	(2) 3-4 Saat	141	16,75	2,772			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	17,11	3,105			
Kısıtlayıcı Engelleyici	(1) 1-2 Saat	278	13,10	4,211	,883	,414	
	(2) 3-4 Saat	141	13,24	3,736			
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	12,25	3,988			
Aktif Sınırlayıcı	(1) 1-2 Saat	278	14,80	2,958	15,774	,000*	1>2
	(2) 3-4 Saat	141	13,25	3,258			1>3
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	12,72	3,731			
Ölçek Toplamı	(1) 1-2 Saat	278	170,28	21,431	24,139	,000*	1>2
	(2) 3-4 Saat	141	159,67	21,438			1>3
	(3) 5 Saat ve Üzeri	36	147,91	21,904			2>3

Not:*=p<.05

Tablo 24’te “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında, ($F_{(2-452)}= 24,139$; $p<.05$), “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)}= 12,571$; $p<.05$), “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt

boyutunda ($F_{(2-452)} = 50,644$; $p < .05$), “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 6,487$; $p < .05$) ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 15,774$; $p < .05$) çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, ölçeğin toplamında çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile diğer ebeveynler arasında, çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir sonuç ise çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 3-4 saat olan ebeveynler ile çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 5 saat ve üzeri olan ebeveynler arasında, çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 3-4 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Aktif Destekleyici” alt boyutunda çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile diğer ebeveynler arasında, çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile diğer ebeveynler arasında, çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Bir diğer sonuç ise çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 3-4 saat olan ebeveynler ile çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 5 saat ve üzeri olan ebeveynler arasında, çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 3-4 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile 5 saat ve üzeri olan ebeveynler arasında, çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Aktif Sınırlayıcı” alt boyutunda çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynler ile diğer ebeveynler arasında, çocuğunun medya araçlarını kullanma süresi 1-2 saat olan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ancak “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,508$; $p > .05$) ve “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt

boyutunda ($F_{(2-452)} = ,883$; $p > .05$) çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazın ebeveyn medya aracılığının çocukların medya kullanım süresi açısından incelendiğinde bulgularda farklılıklar olduğu görülmektedir. Yıldırım (2021) yapmış olduğu çalışmada medya araçlarını 3 saat ve üzeri kullanan çocukların annelerinin medya aracılıklarının diğerlerinden yüksek olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu araştırma alt boyutlar açısından ele alındığında medya araçlarını 3 saat ve üzeri kullanan çocukların annelerinin aktif destekleyici, kısıtlayıcı destekleyici, aktif yorumlayıcı düzeylerinin diğer annelerden yüksek olduğu bulgusuna ulaştığı görülmektedir. Ayrıca aynı araştırmada ebeveynlerin kısıtlayıcı engelleyici alt boyutunun çocuklarının medya araçlarını kullanma sürelerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediğine de ulaşılmıştır. Merdin (2017) çocukların medya kullanım süreleriyle ilgili yapmış olduğu çalışmada, 6 yaş ve altı çocukların günde yaklaşık 1-2 saat televizyon izlediği ve tablet ya da akıllı telefonda yaklaşık olarak 1 saat video izlediğini bulmuştur. Benzer şekilde, Akkuş ve arkadaşları (2015) araştırmalarında, 3-24 aylık çocukların günde ortalama 1,05 saat, 25-60 aylık çocukların ise ortalama 2,9 saat televizyon izlediğini saptamışlardır. Kaiser Aile Vakfı, 6 yaşından küçük çocukların günde ortalama 2 saatini televizyon karşısında geçirdiklerini tespit etmiştir (V. J. Rideout vd., 2003).

Ebeveynlerin çocukların medya araçlarını kullanma durumları açısından medya aracılıkları arasında anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı, tek yönlü ANOVA ile incelenerek elde edilen bulgular Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25. *Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Puan Ortalamalarının Çocukların Medya Araçlarını Kullanma Durumuna İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları*

	Medya Araçları	n	$\bar{X}$	ss	F	p	Anlamlı Farklılık
Aktif Destekleyici	(1) Televizyon	234	50,82	10,974	,168	,845	
	(2) Telefon	139	50,43	9,236			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	51,26	10,969			
Kısıtlayıcı Destekleyici	(1) Televizyon	234	45,17	6,332	6,061	,003*	1>2
	(2) Telefon	139	42,61	7,427			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	43,81	7,714			
Kısıtlayıcı Sınırlayıcı	(1) Televizyon	234	26,08	3,895	,055	,946	
	(2) Telefon	139	26,17	3,637			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	26,00	3,987			
Aktif Yorumlayıcı	(1) Televizyon	234	16,92	3,064	,309	,734	
	(2) Telefon	139	17,10	2,665			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	16,79	2,947			
Kısıtlayıcı Engelleyici	(1) Televizyon	234	12,85	4,112	3,353	,036*	1<2 3<2
	(2) Telefon	139	13,79	3,716			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	12,52	4,298			
Aktif Sınırlayıcı	(1) Televizyon	234	14,21	3,359	,171	,843	
	(2) Telefon	139	14,18	2,930			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	13,97	3,310			
Ölçek Toplamı	(1) Televizyon	234	166,07	22,894	,341	,712	
	(2) Telefon	139	164,30	20,457			
	(3) Bilgisayar/Tablet	82	164,37	24,941			

Not:*=p<.05

Tablo 25’te “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 6,061$; $p < .05$) ve “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = 3,353$; $p < .05$) çocukların medya araçlarını kullanma durumlarına göre anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için varyansların homojenlik durumuna göre Tukey ve Games-Howell testleri yapılmıştır. Test sonuçlarına göre, “Kısıtlayıcı-Destekleyici” alt boyutunda çocuğu televizyon kullanan ebeveynler ile telefon kullanan ebeveynler arasında, çocuğu televizyon kullanan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda çocuğu telefon kullanan ebeveynler ile diğer araçları kullanan ebeveynler arasında, çocuğu telefon kullanan ebeveynlerin lehine anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Fakat ölçeğin toplamında,

($F_{(2-452)} = ,341$; $p > .05$), “Aktif-Destekleyici” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,168$; $p > .05$), “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,055$; $p > .05$), “Aktif-Yorumlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,309$; $p > .05$) ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda ($F_{(2-452)} = ,171$; $p > .05$) çocukların medya araçlarını kullanma durumlarına göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir.

Alan yazın incelemesinde (Merdin, 2017), anne ve babaların bilgisayar gibi daha kompleks medya araçlarından yararlanırken çocuklarına rehberlik etme olasılıklarının daha yüksek olduğunu ancak televizyon izleme gibi daha geleneksel medya araçlarını kullanırken yalnız bırakma eğilimi gösterdikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Araştırmada aktif yorumlayıcı alt boyutunda çocukların kullandıkları medya aracına ilişkin anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ancak Bilge (2021) yapmış olduğu çalışmada bu alt boyutun ortalama değerinin evinde tablet bulunan ve bulunmayan ebeveynlere göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiğini; evinde tablet bulunan ebeveynlerin ortalamasının tablet bulunmayanların ortalamasından yüksek olduğunu gözlemlemiştir. Liebeskind (2013), yapmış olduğu çalışmada, ebeveynlerin çocukların tabletler için öğretici aracılığı en sık kullandıkları bildirmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Sonuç

Bu çalışma okul öncesi eğitime devam eden 48-72 ay aralığında çocuğu olan anne ve babaların ebeveynlik tutumları ile medya aracılıkları arasındaki ilişki ile bunları etkileyebilecek bazı değişkenlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel (korelasyon) tarama modeli kullanılmıştır. Bu çerçevede araştırmacı Kayseri İncesu ilçesinde ikamet eden 258 anneye ve 197 babaya ulaşmıştır. Araştırma verileri “Demografik Bilgi Formu”, “Ebeveyn Tutum Ölçeği” ve “Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılığı Ölçeği” ile toplanmıştır.

Araştırmanın sonucunda elde edilen verilere dayanarak ulaşılan genel sonuçlar şunlardır; “Ebeveyn Tutum” ölçeğinin “Demokratik Tutum” alt boyutu ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplam puanı arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r_{(455)} = ,479$; $p < .05$]. “Otoriter Tutum” alt boyutu ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplam puanı arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r_{(455)} = -,301$; $p < .05$]. “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutu ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplam puanı arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r_{(455)}$

= ,152; $p < .05$]. “İzin Verici Tutum” alt boyutu ile “Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplam puanı arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir [$r_{(455)} = -.234$; $p < .05$].

“Ebeveyn Tutum” ölçeğinin ebeveyn cinsiyet değişkenine göre “Demokratik Tutum” ve “İzin Verici Tutum” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < .05$). “Otoriter Tutum” ve “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutlarında ise ebeveyn cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Tutum” ölçeğinin yaş değişkenine göre “Demokratik Tutum” ve “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p < .05$). “Otoriter Tutum” ve “İzin Verici Tutum” alt boyutlarında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Tutum” ölçeğinin öğrenim durumu değişkenine göre “Aşırı Koruyucu Tutum” ve “İzin Verici Tutum” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p < .05$). “Demokratik Tutum” ve “Otoriter Tutum” alt boyutlarında öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Tutum” ölçeğinin çocukların cinsiyetlerine göre “Demokratik Tutum”, “Otoriter Tutum”, “Aşırı Koruyucu Tutum” ve “İzin Verici Tutum” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Tutum” ölçeğinin çocukların kardeş sayısına göre sadece “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p < .05$). “Demokratik Tutum”, “Otoriter Tutum” ve “İzin Verici Tutum” alt boyutlarında çocukların kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Tutum” ölçeğinin çocukların doğum sıralarına göre “Demokratik Tutum”, “Otoriter Tutum”, “Aşırı Koruyucu Tutum” ve “İzin Verici Tutum” alt boyutlarında çocukların doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Tutum” ölçeğinin ebeveynlerin medya araçlarını kullanma sürelerine göre “Otoriter Tutum” ve “İzin Verici Tutum” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir

($p < .05$). “Demokratik Tutum” ve “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutlarında ebeveynlerin medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Tutum” ölçeğinin çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine göre “Demokratik Tutum”, “Otoriter Tutum” ve “İzin Verici Tutum” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p < .05$). “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Tutum” ölçeğinin çocukların kullandıkları medya araçlarına göre sadece “Aşırı Koruyucu Tutum” alt boyutunda anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p < .05$). “Demokratik Tutum”, “Otoriter Tutum” ve “İzin Verici Tutum” alt boyutlarında çocukların kullandıkları medya araçlarına göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında ebeveyn cinsiyet değişkenine göre, “Aktif-Destekleyici”, “Aktif-Yorumlayıcı”, “Kısıtlayıcı-Engelleyici” ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p > .05$). “Kısıtlayıcı-Destekleyici” ve “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” alt boyutlarında ebeveyn cinsiyeti değişkenine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($p < .05$).

“Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin yaş değişkenine göre “Kısıtlayıcı-Destekleyici”, “Aktif-Yorumlayıcı” ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p < .05$). Ölçeğin toplamında, “Aktif-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” ve “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutlarında yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin öğrenim durumuna göre “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p < .05$). Ölçeğin toplamında, “Aktif-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı”, “Aktif-Yorumlayıcı” ve “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutlarında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p > .05$).

“Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında çocukların cinsiyetlerine göre sadece “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutunda çocukların cinsiyetine göre anlamlı farklılık tespit

edilmiştir ($p<.05$). “Aktif-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı”, “Aktif-Yorumlayıcı” ve “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilememiştir ($p>.05$).

“Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında kardeş sayısına göre, “Aktif-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı”, “Aktif-Yorumlayıcı”, “Kısıtlayıcı-Engelleyici” ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p>.05$).

“Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında çocukların doğum sırasına göre, ölçeğin toplamında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p<.05$). “Aktif-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı”, “Aktif-Yorumlayıcı”, “Kısıtlayıcı-Engelleyici” ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutlarında çocukların doğum sırası değişkenine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p>.05$).

“Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında ebeveynlerin medya araçlarını kullanma sürelerine göre, “Aktif-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı”, “Aktif-Yorumlayıcı” ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p<.05$). “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutunda ebeveynlerin medya araçlarını kullanma sürelerine göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p>.05$).

“Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin toplamında çocukların medya araçlarını kullanma sürelerine göre, “Aktif-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı” ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p<.05$). “Aktif-Yorumlayıcı” ve “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutlarında çocukların medya araçlarını kullanma süreleri açısından anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p>.05$).

“Ebeveyn Medya Aracılık” ölçeğinin çocukların medya araçlarını kullanma durumlarına göre “Kısıtlayıcı-Destekleyici” ve “Kısıtlayıcı-Engelleyici” alt boyutlarında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir ($p<.05$). Ölçeğin toplamında, “Aktif-Destekleyici”, “Kısıtlayıcı-Sınırlayıcı”, “Aktif-Yorumlayıcı” ve “Aktif-Sınırlayıcı” alt boyutlarında çocukların medya araçlarını kullanma durumlarına göre anlamlı bir farklılık elde edilememiştir ($p>.05$).

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre; uygulamaya ve araştırmaya yönelik öneriler aşağıda yer almaktadır.

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Eğitimciler, ebeveynlerle görüşerek çocukların medya araçlarını kullanmalarına ilişkin bilgi sahibi olabilirler; çocukların bireysel ve çevresel farklılıklarını dikkat alarak medyayı doğru bir şekilde kullanmalarına uygun yaklaşımı gösterebilir ve gelişimlerine göre uygun olan yönlendirmeler yapabilirler.
2. Eğitim ortamlarında medya araçlarına daha fazla yer vererek, kullanımlarını arttırmayı sağlayacak materyaller ile düzenleyebilir, sınıfın dışında da medya araçlarını kullanmaları için imkan yaratarak çocukların medyayı kullanmalarında doğru ve etkili aracılığı tercih ederek çocuklarında bu şekilde kullanmalarını destekleyebilirler.

Araştırmaya Yönelik Öneriler

1. Araştırmaya okul öncesi eğitiminde yer alan 48-72 ay aralığındaki çocukların ebeveynleri dahil edilmiştir. Farklı yaş grupları, daha fazla örneklem grubu, değişik iller ya da okul öncesi eğitime devam etmeyen çocukların ebeveynleriyle ilgili çalışmalar yapılabilir.
2. Farklı değerlendirme araçları ile derinlemesine ebeveyn tutumları ve ebeveynlerin erken çocukluk medya aracılıkları karma yöntem kullanılarak incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Abelman, R. (1990). Determinants of parental mediation of children's television viewing. J. Bryant (Eds.) *Television and the American Family* (ss. 311-326). New Jersey, NJ: Hillsdale.
- Adam Karduz, F. (2009). *Evli çiftlerin duygusal zeka düzeyleri ile çift uyum düzeyleri arasındaki ilişki* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Sakarya.
- Akbaba, F. (2012). Avrupa profili: Avusturya. *Medya Okuryazarlığı Avrupa Profili* içinde Editör: Nurdan Öncel Taşkiran. “s. 89-113”. Umuttepe Yayınları, İzmit.
- Akçay, D., Emiroğlu, O.N. (2019). The effect of motivational interviewing with mothers on media interaction and aggression behaviors of preschool aged children. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing*, 43(3), 217-232.
- Akkuş, S. Y., Yilmazer, Y., Şahinöz, A., Sucaklı, İ. A., Çocuk, A., ve, S., Gelişimci, Ç. (2015). *3-60 ay arası çocukların televizyon izleme alışkanlıklarının incelenmesi*. (15), 1700–18.
- Aksoy, M. (2018). *Blok oyunlarının çocukların yaratıcılığına etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Akyol, M. (2021). *Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocukların iletişim becerileri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi. Konya.

- Aktürk, M. F. (2015). *Çocukları Okul Öncesi Eğitime Devam Eden (5 Yaş Grubu) Ebeveynlerinin Ana-Baba Tutumlarının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Eğitimi Anabilim Dalı.
- Alabay, E. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Ebeveynlerin Ebeveynlik Tutumlarının İncelenmesi. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2): 156-174.
- Alisinanoğlu, F. (2003). Çocukların Denetim Odağı ile Algıladıkları Anne Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(1), 97-107.
- Alisinanoğlu, F., & Kesicioğlu, O. S. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Giresun İli Örneği). *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 3 (1), 93-110.
- Alisinanoğlu, F., & Özbey, S. (2011). *Okul öncesi dönemde sosyal beceri ve problem davranış eğitimi program örnekleri*. İstanbul: Morpa.
- Alisinaoğlu, F. ve Ulutaş, İ. (2000). Çocuklarda kaygı ve bunu etkileyen faktörler. *Milli Eğitim Dergisi*, 145, 15-19.
- Alpar R. (2013). *Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Yöntemlere Giriş*. Ankara: Detay.
- Alpoğuz, D. U. (2014). *Algılanan ana-baba tutumlarının ilköğretim öğrencilerinin okumaya yönelik tutumlarına ve Türkçe dersi akademik başarılarına etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- American Academy of Pediatrics Council on Communications and Media. (2010). Media education. *Pediatrics*, 126(5), 1012–1017. doi: 10.1542/peds.2010-1636.
- American Academy of Pediatrics Council on Communications and Media. (2011). Media use by children younger than 2 years. *Pediatrics*, 128(5), 1040–1045. doi: 10.1542/peds.2011-1753.
- American Academy of Pediatrics. (2016). Media and young minds Council on Communications and Media. *Pediatrics*, 138(5), 1-6.

- Aral, N., Kadan, G. (2018). Internet mothers. *Health Sciences Research in the Globalizing World in*. Editor: Elena Alexandrova, N. Lukpanovna, B.Ak., F. Özcanaslan “p. 575-579”. Kliment Ohridski University Press, Sofia, S.T.
- Armer, M. (2003). *A longitudinal investigation of the stability and outcomes of shyness from preschool to early elementary school* (Unpublished Master Thesis). Carleton University, Canada.
- Arı, R. (2006). *Gelişim ve Öğrenme*. (3. Baskı). Ankara: Nobel.
- Armstrong, T. (2009). *Multiple intelligences in the classroom* (3rd Edition). Alexandria, Virginia USA: ASCD.
- Artan, İ. ve San Bayhan, P. (2012). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Morpa.
- Aslan, D., Özgün, Ö. (2017). Sosyal öğrenme kuramı. *Eğitim Psikolojisi* içinde. Editör: Neriman Aral, Tayyip Duman. “s. 320-327”. Pegem Akademi, Ankara.
- Ataseven, H. (2019). *Dil gelişimi destekleyici oyun etkinlikleri programının 5-6 yaş grubu mülteci çocukların dil gelişimlerine ve günlük yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Atay, M., Çelebi- Öncü, E. (2015). *Elektronik bakıcı: Televizyon*. Çocuk ve Medya içinde. Editör: Selda İÇİN- AKÇALI. “s. 69-83”. Nobel, Ankara.
- Ateş, M. A. ve Durmuşoğlu Saltalı, N. (2019). KKTC’de yaşayan 5-6 yaş çocukların tablet ve cep telefonu kullanımına ilişkin ebeveyn görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi (GEBD)*, 5(1), 62-90.
- Austin, E. W. (1993). Exploring the effects of active parental mediation of television content. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 37(2), 147-158.
- Austin, E. W., Bolls, P., Fujioka, Y., & Engelbertson, J. (1999). How and why parents take on the tube. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(2), 175–192.<http://dx.doi.org/10.1080/08838159909364483>’den erişilmiştir.

- Aunola, K., & Nurmi, J. E. (2005). The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child Development*, 76(6), 1144-1159. <https://doi.org/10.1111/j.1467-3386.2005.00840.x-i1>
- Aydeniz, H. (2012). *Bilinçli medya kullanımı*. İstanbul: Nakış Ofset.
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2).
- Aydeniz, H. (2011). *Medyayı Tanımak*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Aytemiz, T. (2010). *Ebeveynin kişiliği, çocuğun mizacı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Psikoloji Anabilim Dalı, Gelişim Psikolojisi Bilim Dalı.
- Bağlı, M.T. (2002). *Okulöncesi Çocukların ve Ailelerinin Televizyon İlintili Etkileşimleri* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Balcı, F., Gergin, N. (2008). *Medya ve çocuk: Medyadaki şiddetin çocuklara etkisi*. Medya ve Çocuk Rehberi içinde. Editör: Yasemin Giritli- İnceoğlu, Nurdan Akıner. “s. 145-170”. Eğitim Kitabevi, Konya.
- Bandura, A. (1969). Social-learning theory of identificatory processes. *Handbook Of Socialization Theory And Research*, 213-262.
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood cliffs, New Jersey: PrenticeHall.
- Banko, Ç., İlhan, T., & Şallı, F. (2017). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveynlerinin Televizyonda Akıllı Sembol Kullanımı ve Çocuklarını Televizyondan Koruma Yöntemleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 45-59.
- Barcus, F. E. (1969). Parental influence on children's television viewing. *Television Quarterly*, 8(3), 63-73.
- Barkin, S., Ip, E., Richardson, I., Klinepeter, S., Finch, S., & Krcmar, M. (2006). Parental media mediation styles for children aged 2 to 11 years. *Archives of Pediatrics &*

- Adolescent Medicine*, 160, 395–401 Retrived from: .http://dx doi.org/10.1001/archpedi.160.4.395
- Bartau-Rojas, I., Aierbe-Barandiaran, A., & Oregui-González, E. (2018). Parental mediation of the internet use of primary students: Beliefs, strategies and difficulties. *Comunicar. Media Education Research Journal*, 26(1).
- Bayraktar, F. (2017). Çevrimiçi riskler ve ebeveyn aracılık stratejileri: Türkiye’de ve Avrupa’da yaşayan Türk kökenli çocuk/ergenlerin karşılaştırılması. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 25- 37. DOI: 10.15390/EB.2017.6323
- Beck, R. J., & Wood, D. (1993). The dialogic socialization of aggression in a family’s court of reason and inquiry. *Discourse Processes*, 16(3), 341–363.
- Begde, Z. (2015). *Öğretmen ve ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı.
- Bee, H. ve Boyd, D. (2009). *Çocuk Gelişim Psikolojisi* (1. Baskı). İstanbul: Kaknüs Yayınları. Çeviri: Gündüz, O.
- Bentzen, R.W. (2005). *Seeing Young Children*. (5th Edition). Thomson, Clifton Park.
- Berk, L. E. (2012). *Child development* (9th Edition). Boston: Pearson.
- Beyens, I., & Beullens, K. (2017). Parent–child conflict about children’s tablet use: The role of parental mediation. *New Media & Society*, 19(12), 2075-2093.
- Bilge, F. (2021). 36-72 Aylık Çocukların Medya İçeriklerine Erişiminde Ebeveyn Aracılıkları ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Bilgin Ülken, F. (2011). Televizyon İzlemede Anne-Baba Aracılığı ile Çocukların Saldırgan Davranışları Arasındaki İlişki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 195-216.
- Bilici, İ. E. (2019). Medya Okuryazarlığında Paydaşlar Arası İşbirliği Ve Anahtar Kriterler. D. D. M. Bostancı (Ed.), *Medya Okuryazarlığı* içinde (ss. 17-48). Ankara: Nobel.

- Binark, M. (2015). Yeni Medya Özel Sayısı Hakkında: Neden?. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 83, s. 9-18.
- Binark, M. (2016). Akıllı Telefonlarla Bağlantılı Olma Hâli ve Yeni Kültür/lenme ve Deney/im/lerimiz.. *Hece Dergisi, Dijital Kültür Özel Sayısı*, Sayı: 234/235/236. s. 131- 137.
- Blum-Ross, A. ve Livingstone, S. (2016). *Families and screen time: Current advice and emerging research*. London: London School of Economics and Political Science.
- Bodrova E., ve Leong, D. J. (2010). Vygotsky Sistemi: Kültürel, Tarihsel Gelişim Kuramı (A. Yılmaz, Çev.) G. Haktanır (Ed.), *Zihin Araçları, Erken Çocukluk Eğitiminde Vygotsky Yaklaşımı* (ss. 1-60). Ankara: Anı.
- Bolattekin, A. (2014). *Anne-Babanın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları ve Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bostancı, M. (2015). Sosyal Medya ve Siyaset. Konya: Palet Yayınları
- Brito, R., Francisco, R., Dias, P., & Chaudron, S. (2017). Family dynamics in digital homes: The role played by parental mediation in young children's digital practices around 14 European countries. *Contemporary Family Therapy*, 39(4), 271-280.
- Bowlby, J. (2008). A secure base: Parent-child attachment and healthy human development. New York: Basic Books.
- Brito, R., Francisco, R., Dias, P., & Chaudron, S. (2017). Family dynamics in digital homes: The role played by parental mediation in young children's digital practices around 14 European countries. *Contemporary Family Therapy*, 39(4), 271-280.
- Bronstein, M.H. & Zlotnik, D. (2008). Parenting styles and their effects. M. M. Haith ve J.B.Benson (Ed.), *Infant and Early Childhood Development*, 496- 509. Elsevier Inc.
- Brooks-Gunn, J., & Donahue, E. H. (2008). The future of children. *Introducing the issue*, 18(1).

- Brooks, J. B. (2012). *The process of parenting* (9th Edition). London: McGraw-Hill Education Companies.
- Buckingham, D. (2003). *Questioning the Media: A Guide for Students*. Europe: UNESCO, March.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Byrne, J., Kardefelt-Winther, D., Livingstone, S. ve Stoilova, M. (2016). *Global kids online: research synthesis 2015-2016*. Italy: UNICEF Office of Research Innocenti and London School of Economics and Political Science.
- Cesur, S., Paker, O. (2007). Televizyon ve çocuk: Çocukların TV programlarına ilişkin tercihleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(19): 106-125.
- Cevheri, C. (2018). *Çocuk Yetiştirme Tutumlarının Çalışan ve Çalışmayan Annelerdeki Obsesif-Kompulsif Belirtiler ve Obsesif İnanışlar ile İlişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Chang, L., Schwartz, D., Dodge, K. A., & McBride-Chang, C. (2003). Harsh parenting in relation to child emotion regulation and aggression. *Journal of Family Psychology*, 17(4), 598. <http://dx.doi.org/10.1037/0893-3200.17.4.598>
- Chaudron, S., Beutel, M.E., Černikova, M., Donoso Navarette, V., Dreier, M., Fletcher-Watson, B., ...& Wölfling, K. (2015). *Young children (0–8) and digital technology: A qualitative exploratory study across seven countries*. JRC; ISPRA, Italy.
- Clark, L. S. (2011). Parental mediation theory for the digital age. *Communication theory*, 21(4), 323-343.
- Collier, K. M., Coyne, S. M., Rasmussen, E. E., Hawkins, A. J., Padilla-Walker, L. M., Erickson, S. E., & Memmott-Elison, M. K. (2016). Does parental mediation of media influence child outcomes? A meta-analysis on media time, aggression, substance use, and sexual behavior. *Developmental Psychology*, 52(5), 798.

- Connor, D. F (2002). *Aggression and antisocial behavior in children and adolescents*. Research and Treatment NY: Guilford Press.
- Connell, S. L., Lauricella, A. R., & Wartella, E. (2015). Parental co-use of media technology with their young children in the USA. *Journal of Children and Media*, 9(1), 5-21.
Retrieved from: doi:10.1080/17482798.2015.997440
- Corbett K (1998). *Motor Development and Attention Capacity in the Young Child: a NeoPiagetian Perspective*. University of Northern Colorado. Doctor of Philosophy, UMI, USA.
- Cousins, J. H., Power, T. G., & Olvera-Ezzell, N. (1993). Mexican-american mothers' socialization strategies: Effects of education, acculturation, and health locus of control. *Journal of Experimental Child Psychology*, 55 (2), 258-276.
- Cowan, P. A., & Cowan, C. P. (1988). Changes in marriage during the transition to parenthood: Must we blame the baby? In G. Michaels and W. A. Goldberg (Eds.), *The transition to parenthood: Current theory and research* (pp. 114–154). Cambridge, England: Cambridge University.
- Crosby Michelle (1996). *Similarities in Early Development of Children With Atypical Prehension*, San Jose State University. Master of Science. UMI, s.8- 10, USA.
- Cüceloğlu, D. (2000). *İçimizdeki Çocuk* (24. b.). İstanbul: Remzi.
- Çağdaş, A. (2002). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. Ankara: Nobel.
- Çağdaş, A., & Seçer, Z. Ş. (2005). *Anne-Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim.
- Çağdaş, A., Seçer, Z. (2010). *Anne- Baba Eğitimi*. Ankara: Kök.
- Çat Şahin, A. (2009). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimi ile annelerin okuma ilgi ve alışkanlıkları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

- Çakır, A. (2011). *Aile içi şiddet mağduru olup boşanma sürecinde bulunan kadınlarda travma sonrası stres belirtileri ve ilişkili özellikler* (Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Anabilim Dalı, Kocaeli.
- Çakır, T. (2013). *Çocukta dil gelişimi ve kuramsal yaklaşımlar*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 0(7), 110-134.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaefd/issue/11208/133844>
- Çakıral, M. (2016). *Televizyon kaskacında çocuk ve Subliminal Mesajlar*. Ferfir, İstanbul.
- Çetintaş, S. (2015). *5 yaş çocuklarında görülen davranış problemleri ile annelerin çocuklarına uyguladıkları disiplin yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çimke, S., Yıldırım- Gürkan, D., Polat, S. (2018). Sosyal medyada çocuk hakkı ihlali: Sharenting. *Güncel Pediatri*, 16(2): 261-267.
- Çoruk, A. (2018). *Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının ilkökula hazır bulunuşluk düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çukur, A. (1994). *Kurum bakımı altında bulunan okul öncesi dönemi çocukların bilişsel gelişim düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Davies, J. J., & Gentile, D. A. (2012). Responses to children's media use in families with and without wiblings: A family development perspective. *Family Relations*, 61(3), 410–425. Retrived from : <https://doi.org/10.1111/j.17413729.2012.00703.x>
- Deloache Js (2002). *Early development of the understanding and use of symbolic artifacts. Blackwell Handbook of Childhood Cognitive Development in*. Ed: Usha GOSWAMI. 206- 226. Blackwell Publishing Malden MA, Wiley.
- Demez, G. (2005). *Kabadayıdan sanal delikanlıya değişen erkek imgesi*. İstanbul: Babil.
- Demir, E. ve Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.

- Demir, M., Celasun, K., Kaçkar, Z., Üzümcü, E., Şahin, B (Çev.) (2014). *Öğrenme Teorileri*. Schkunk, D. H., Şahin M, (ed.), Ankara: Nobel Akademik.
- Demir, T., Ocak Karabay, Ş. & Şahin Ası, D. (2017). 5 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki. *Disiplinlerarası Eğitim ve Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-14.
- Demiriz, Serap ve Öğretir, Ayşe Dilek (2007). Alt ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki 10 yaş çocuklarının anne tutumlarının incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 105-122.
- Demirkan Baytar, B. (2014). *Dil gelişimi sorunlarının ortaya çıkışında bakıcının rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Deniz, A. (2018). *Resimli öykü kitaplarının ve kitap okuma etkinliklerinin niteliğinin beş yaş çocuklarının dil gelişimiyle ilişkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Dereli, B., Dereli, B.M. (2017). Ebeveyn çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV (1): 227-258.
- Desmond, R. J., Hirsch, B., Singer, D., & Singer, J. (1987). Gender differences, mediation, and disciplinary styles in children's responses to television. *Sex Roles*, 16(7-8), 375-389.
- Desmond, R. J., Singer, J. L., & Singer, D. G. (1990). Family mediation: Parental communication patterns and the influences of television on children. *Television and the American Family*, 293-309.
- d'Haenens, L., Vandonink, S. & Donoso, V. (2013). *How to cope and build resilience*. London: EU Kids Online, LSE.
- Dinleyici, M., Carman, K. B., Ozturk, E., & Sahin-Dagli, F. (2016). Media use by children, and parents' views on children's media usage. *Interactive Journal of Medical Research*, 5(2). Retrived from: doi: 10.2196/ijmr.566.

- Djafarova, E., Trafimenko, O. (2017). Exploring the relationships between self-presentation and self- esteem of mothers in social media in Russia. *Computers in Human Behavior*, 73: 20- 27.
- Doğru, D. (2017). *Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumlarının eş seçme stratejileri ve evlilik tutumu ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğruyol, B., Türküler Aka, B. & Tilbe, E. (2018). Okul tipinin okul öncesi dönem davranış düzenleme becerileri üzerindeki etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 23-35.
- Donohue, C., Paciga, K. A. (2017). *Technology and interactive media for young children: A whole child approach connecting the vision of Fred Rogers with research and practice*. Latrobe: PA: Fred Rogers Center for Early Learning and Children's Media at Saint Vincent College.
- Doub, A.E., Small, M., Birch, L.L. (2016). A call for research exploring social media influences on mothers' child feeding practices and childhood obesity risk. *Appetite*, 99: 298-305.
- Dönmez, O., Odabaşı, H. F., Yaman, F. ve Yurdakul, I. K. (2013). Dijital Ebeveynlik ve Değişen Roller. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(4), 883-896.
- Dursun, A. (2010). *Okul öncesi dönemdeki çocukların davranış problemleriyle anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Duygulu, S. (2018). Yeni medya teknolojilerinin k-kuşağının ebeveynleri ile olan iletişimine etkisi. *TRT Akademi*, 3(6), 632-652.
- Eastin, M. S., Greenberg, B. S. ve Hofschire, L. (2006). Parenting the internet. *Journal of communication*. 56(3), 486-504.

- Erdoğdu, Ö. (2019). *5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Ebeveyn Tutumlarının Akran İlişkilerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Ergin, B. (2012). *5-6 yaş çocuklarının dil gelişim düzeyleri ile sosyal kabul durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Erkan, N. S., & Durmuşoğlu, M. C. (2006). *Anne eğitimi programının annenin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi*. O. Ramazan ve R. Zembat (Editörler), Avrupa Birliği Sürecinde Okul Öncesi Eğitimin Bugünü ve Geleceği Sempozyumu biliri kitabı içinde (ss. 349-360). Ankara: Ya-Pa Yayın Pazarlama.
- Ersoy, Ö., Şahin, F. (1999). 0-6 yaş döneminde anne-baba eğitiminin önemi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 1(1), 58-62.
- Erşahin, K. (2019). *Anne Baba Tutumları ile 5-7 Yaş Çocukların Bilişsel İşlemler Performansı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi: İstanbul, Türkiye.
- Ertürk, Y.D., Gül, A.A. (2006). *Çocuğunuzu Televizyona Teslim Etmeyin: Medya Okuryazarı Olun*. Nobel, Ankara.
- Eryılmaz, A. (2016), *Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı. İçinde: Eğitim Psikolojisi*. Şahin C, (ed.), Ankara: Nobel Akademik, s: 305-311.
- Eke, K. (2018). *4-6 yaş sosyal davranış ölçeğinin geliştirilmesi ve çocukların sosyal davranışları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı. Ankara.
- Evans, C. A., Jordan, A. B., & Horner, J. (2011). Only two hours? A qualitative study of the challenges parents perceive in restricting child television time. *Journal of Family Issues*, 32(9), 1223-1244.

- Ferreira, T., Cadima, J., Matias, M., Vieira, J.M. leal, T., Mena Matos, P. (2016). Preschool children's pro-social behavior: The role of mother-child, father-child and teacher-child relationships. *Child Fam. Stud.* 25: 1829-1839.
- Fletcher, A. C., Steinberg, L., Darling, N., & Dornbusch, S. M. (1995). The company they keep: Impact of authoritative parenting in the adolescent's social network on individual adjustment and behavior. *Developmental Psychology*, 31 (2), 300-310.
- Fox, R. A., Platz, D. L., & Bentley, K. S. (1995). Maternal factors related to parenting practices, developmental expectations, and perceptions of child behavior problems. *The Journal of Genetic Psychology*, 156 (4), 431-441.
- Gander, M., Gardiner, H. (2015). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. (Çev. Ed.: Bekir ONUR). İmge, Ankara.
- Gauvain, M., Fagot, B. I., Leve, C., & Kavanagh, K. (2002). Instruction by mothers and fathers during problem solving with their young children. *Journal of Family Psychology*, 16 (1), 81.
- Gentile, D. A., Nathanson, A. I., Rasmussen, E. E., Reimer, R. A., & Walsh, D. A. (2012). Do you see what I see? Parent and child reports of parental monitoring of media. *Family Relations*, 61(3), 470-487.
- Gezgin, S. (2012). Medyanın Toplumsal İşlevi ve Kamuoyu Oluşumu. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1(12), 11-20.
- Goodwin, K. (2018). *Dijital Dünyada Çocuk Büyütmek: Teknolojiyi Doğru Kullanmanın Yolları*. (T. Er, Çev.). İstanbul: Aganta Kitap.
- Goleman, D. (1998). *Duygusal Zeka*. İstanbul: Varlık.
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

- Gölcük, M. (2014). *Predicton of parenting styles from child and maternal temperamental characteristics* (Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Görücü, A. ve Karakuş, N. (2017). Anne tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 37, 316-326.
- Güenalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi: Aksaray ili örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündüz- Kalan, E. (2010). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: Ebeveynlerin medya okuryazarlığı üzerine bir araştırma. *İletişim Fakültesi Dergisi*, 39, 59-73.
- Güneş, S. (2021). *Çocuk kütüphanelerinde okul öncesi dönem için hizmet modeli* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi. İstanbul.
- Güngör, H. (2014). Okulöncesi dönem çocuklarının televizyon izleme alışkanlıkları ve anne baba tutumları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(28): 199–216.
- Günindi, N. (2008). *Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının sosyal uyum becerileri ile anne-babalarının empatik becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürçayır- Teke, S. (2014). Dönüşen anneliğe yönelik netnografik bir analiz: Blogger anneler. *Milli Folklor Dergisi*, 26(103): 32-47.
- Gürşimşek, I. (2002). Öğretmen adaylarında öğrenmeye ilişkin motivasyonel inançlar ve strateji kullanımı. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 135-155.
- Gürsoy, F., & Coşkun, T. (2006). Büyük ebeveynleriyle yaşayan çocukların aile ortamlarını değerlendirmeleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15 (1), 151-164.

- Güzen, M. (2021). *Covid- 19 Pandemi Öncesi ve Pandemi Sürecinde 4-6 Yaş Çocuklarının Dijital Oyun Bağımlılık Eğilimleri ve Ebeveyn Rehberlik Stratejilerinde Görülen Farklılıkların İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi. Denizli.
- Haefner, M. J., & Wartella, E. A. (1987). Effects of sibling coviewing on children's interpretations of television programs. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 31(2), 153-168.
- Hale, R. (2008). Baumrind Parenting Styles and Their Relationship to the Parent Developmental Theory. *Doctoral Dissertation*. New York: Pace University.
- Hayman, S. (2016). *Mutlu Aile Başarılı Çocuk* (Çev. O. Samancı, G. Atik). Ankara: Pegem Akademi.
- Heinicke, C. M. (2002). The Transition to Parenting. In M. H. Bornstein (Eds.), *Handbook of parenting: Volume 3 being and becoming a parent* (pp. 363-388). USA: Lawrence Erlbaum
- Heinowitz, J. (1995). *İmdat Baba Oldum* (Çev. E. Sungur). İstanbul: Beyaz Yayınları.
- Helsper, E. J., Kalmus, V., Hasebrink, U., Sagvari, B. & De Haan, J. (2013). *Country classification: Opportunities, risks, harm and parental mediation*. London: EU Kids Online, LSE.
- Hochschild, A. R. (1979). Emotion work, feeling rules, and social structure. *American Journal of Sociology*, 85(3), 551–575.
- Hochschild, A. R. (1989). *The second shift*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Holloway, D., Green, L., & Livingstone, S. (2013). *Zero to eight: Young children and their internet use*.
<http://ro.ecu.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1930&context=ecuworks2013>
adresinden alınmıştır.
- Hoghughi, M. S., & Long, N. (2004). *Handbook of parenting: Theory and research for practice*. California: Sage.

- Hwang, Y., Choi, I., Yum, J. Y., & Jeong, S. H. (2017). Parental mediation regarding children's smartphone use: Role of protection motivation and parenting style. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 20(6), 362-368. Retrived from: doi:10.1089/cyber.2016.0555
- İnan, G. (2021). Dijital Çağda Çocuk Yetiştirme ve Eğitim: Değişen Roller. *İnsan ve İnsan*, 8(27), 83- 100.
- İnan Kaya, G., Mutlu Bayraktar, D. ve Yılmaz, Ö. (2018). Dijital Ebeveynlik Tutum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 149-173.
- İnal Kızıltepe, G., Uyanık, Ö., Özsüer, S. ve Can Yaşar, M. (2013). 61-72 aylık çocukların demokratik tutum ve davranışlarının anne görüşlerine göre değerlendirilmesi. *TSA Dergisi*, 17(3), 227-244.
- İnanlı, S. (2015). *Preschool-aged children's media use and its relationship to their prosocial and aggressive behavior* (Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi: İstanbul, Türkiye
- İpek, N. ve Bilgin, A. (2007). İlköğretim çağı çocuklarında kelime dağarcığının gelişimi. *İlköğretim Online*, 6(3), 344-365. <http://ilkogretim-online.org.tr>
- Jewell, J. D., Krohn, E. J., Scott, V. G., Carlton, M., & Meinz, E. (2008). The differential impact of mothers' and fathers' discipline on preschool children's home and classroom behavior. *North American Journal of Psychology*, 10(1), 173-188.
- Jiow, H. J., Lim, S. S. ve Lin, J. (2017). Level up! Refreshing parental mediation theory for our digital media landscape. *Communication theory*, 27(3), 309-328.
- Jols T., Thoman E. (2008). *21. yüzyıl okuryazarlığı medya okuryazarlığına genel bir bakış ve sınıf içi etkinlikler*. (Çev. Ed: Cevat ELMA, Alper KESKEN.) Ekinoks, Ankara.
- Kadan, G. (2021). *Medya okuryazarlık aile eğitim programının 48-60 aylık çocuklar ve annelerinin medya okuryazarlık düzeylerine etkisinin incelenmesi* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç., Üskül, A. ve Uzun, E. (2007). *Kültürel Psikoloji: Kültür Bağlamında İnsan Ve Aile*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Kan, A. (2014), *Albaert Bandura ve Sosyal Öğrenme Kuramı*. İçinde. Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları, S. Büyükalın Filiz (eds.), Ankara: Pegem Akademi. s: 76-95.
- Kaptan, F. (1998). *Fen bilgisi öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaboğa, M. T. (2019). Dijital medya okuryazarlığında anne ve baba eğitimi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 2040-2073.
- Karaca, N. H., Gündüz, A., & Aral, N. (2011). Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal davranışının incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4 (2), 65-76.
- Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve Çocuklarda Dil Gelişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*. 3(4), 263- 268.
- Karaca, M. (2016). Sosyolojik Perspektiften İletişim. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:15, Sayı:57, 626-648.
- Karraker, K. H., & Coleman, P. K. (2006). The effects of child characteristics on parenting. *Parenting*, 163-192. Routledge.
- Kaya, A., Bozaslan, H. ve Genç, G. (2021). Üniversite öğrencilerinin anne- baba tutumlarının problem çözme becerilerine, sosyal kaygı düzeylerine ve akademik başarılarına etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 208-225.
- Kaya, G. (2020). *Okul öncesi çocuğa sahip annelerin ebeveyn tutumları ile çocukların ayrılık kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kaya, Ş. (2018). *Kadın ve sosyal medya*. Gaziantep University Journal of Social Sciences,
- Kellner, D. (2001). New technologies/new literacies: Restructuring education for a new millennium. *International Journal of Technology and Design Education*, 1-23.

- Kılıç, Ç. (2010). Aile eğitim programları ve Türkiye’deki örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (1), 99-111.
- Kırman, A., Doğan, Ö. (2017). Anne-baba çocuk ilişkileri: Bir meta sentez çalışması. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(1): 28-49.
- Kırmusaoğlu, L. (2021). *Ebeveynlerin medya okuryazarlığına dair bilgi düzeyleri ile medya aracılıkları ve dijital oyunların çocuklarına olan etkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Kızıılışık Kartal, G. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların davranış sorunları ile annelerinin evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kirkorian, H. L., Wartella, A. E., & Anderson, D. L. (2008). Media and young children’s learning. *The Future of Children*, 18,, 39–61.
- Kirwil, L. (2009). Parental mediation of children’s internet use in different European countries. *Journal of Children and Media*, 3(4), 394-409. DOI: 10.1080/17482790903233440.
- Kulaksızoğlu, A. (2011). *Ergenlik Psikolojisi* (13. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Kurulu, B. M. (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme.
- Kuzu, A. (2011). İnternet ve aile. *Aile ve Toplum*, 7(27): 9-31.
- Kürkçüoğlu, B. Ü. (2010). *0-6 yaş arası çocukların temel gelişimsel özellikleri: Bilişsel gelişim ve dil gelişimi*, İ. H. Diken (Ed.), Erken çocukluk eğitimi. Ankara: Pegem.
- Lauricella, A. R., Gola, A. A. H., & Calvert, S. L. (2011). Toddlers' learning from socially meaningful video characters. *Media Psychology*, 14(2), 216-232.
- Lauricella, A. R., Wartella, E. & Rideout, V. J. (2015). Young children's screen time: the complex role of parent and child factors. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 36, 11-17.

- Lee, S. J. (2013). Parental restrictive mediation of children's internet use: Effective for what and for whom?. *New Media & Society*, 15(4), 466-481.
- Lepičnik- Vodopivec, J. (2011). Some aspects of teaching media literacy to pre-school children in Sloven is from a perception stand point of teachers and parents. *Acto Didacto Napocensia*, 4(2-3): 69-78.
- Liebert, M., Robert, N., Wicks, R., & Robert Kail, V. (1986). *Psychology*. USA: Prentice Hall
- Liebeskind, K. M. (2013). *Parental mediation from Looney Tunes to Angry Birds: Examining how parents are dealing with the content-specific issues of old media and the unique challenges of new media* (Yüksek Lisans Tezi). University of Pennsylvania.
- Livingstone, S. (2002). *Young people and new media: Childhood and the changing media environment*. California: Sage Publications.
- Livingstone, S. (2007). Strategies of parental regulation in the media-rich home. *Computers in human behavior*, 23(2), 920-941.
- Livingstone, S., & Helsper, E. J. (2008). Parental mediation of children's internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581-59
- Livingstone, S., & Duerager, A (2012). *How can parents support children's internet safety?* London: EU Kids Online
- Livingstone, S., Mascheroni, G., Dreier, M., Chaudron, S., & Lagae, K. (2015). *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style*. London: EU Kids Online, LSE
- Livingstone, S., Ólafsson, K., Helsper, E. J., Lupiáñez-Villanueva, F., Veltri, G. A. ve Folkvord, F. (2017). Maximizing opportunities and minimizing risks for children online: The role of digital skills in emerging strategies of parental mediation. *Journal of communication*, 67(1), 1-36.

- Lopez, L.K. (2009). The radical act of “mommy blogging” redefining motherhood through the blogosphere. *New Media & Society*, 11(5): 729-747.
- Marsh, J., Plowman, L., Yamada-Rice, D., Bishop, J., & Scott, F. . (2016). Digital play: a new classification. *Early Years*, 36(3), 242-253, doi: 10.1080/09575146.2016.1167675.
- Masullo- Chen, G. (2013). Don’t call me that: A techno- feminist critique of the term mommy blogger. *Mass Communication and Society*, 16: 510-532.
- McLoyd, V. C. (1998). Socioeconomic disadvantage and child development. *American Psychologist*, 53 (2), 185-204. doi: <https://doi.org/10.1037//0003-066x.53.2.185>.
- Mearns, J. (2004). *The social learning theory of Julian B. Rotter*. (Erişim Tarihi: 12.02.2022), <http://psych.fullerton.edu.tr>.
- Media, A. A. (2010). Media Education. *Pediatrics*, 126(5), 1012–1017. doi: 10.1542/peds.2010-1636 .
- Mendoza, K. (2009). Surveying parental mediation: Connections, challenges and questions for media literacy. *Journal of Media Literacy Education*, 1(1), 28-41.
- Merdin, E. (2017). *Young children’s electronic media use and parental mediation* (Yüksek Lisans Tezi). ODTU, Ankara.
- Mishra, R.K. (2013). Vygotskian perspective of teaching-learning. *Innovation: International Journal of Applied Research*, 1(1), 21-28.
- Moilanen, K. L., Shaw, D. S., Dishion, T. J., Gardner, F., & Wilson, M. (2010). Predictors of longitudinal growth in inhibitory control in early childhood. *Social Development*, 19(2), 326–347.
- Morrison GS (2000). Fundamentals of Early Childhood Education. *Merrill and imprint of Prentice Hall, Inc. Second Edition*, s.215, 241-263, USA.
- Muratlı S (1997). *Çocuk ve Spor*. Bağırgan. Ankara.
- Nabavi, R.T. (2012). Bandura’s social learning theory & social cognitive learning theory. *Theory of Developmental Psychology*, 1-24.

- NAEYC. (2012). *Technology in early childhood programs serving children from birth through age 8*. Retrieved.
- Namy LL, Waxman SR (2015). *Symbols re-defined. Symbol Use and Symbolic Representation: Developmental and Comparative Perspectives: Emory Symposia in Cognition in*. Editor: Laura NAMY. “p. 269-277”. Erlbaum Associates, Mahwah NJ.
- Nathanson, A.I. (1999). Identifying and explaining the relationship between parental mediation and children's aggression. *Communication Research*, 26(2), 124-143.
- Nathanson, I. (2001). Parent and Child Perspectives on the Presence and Meaning of Parental Television Mediation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 8151(933803502), 37–41. <https://doi.org/10.1207/s15506878jobem4502>
- Nathanson, A. I. (2013). *Media and the family context*. Lemish, D. (Ed.). The Routledge international handbook of children, adolescents and media. Routledge.
- Neal, J. & Frick-Harbury, D. (2001). The effects of parenting styles and childhood attachment patterns on intimate relationships. *Journal of Instructional Psychology*, 28, (3), 178-183.
- Neumann, M. M. (2015). *Young children and screen time: Creating a mindful approach to digital technology*. Australian Educational Computing, 30(2).
- Nevski, E., & Siibak, A. (2016). The role of parents and parental mediation on 0–3-year olds’ digital play with smart devices: Estonian parents’ attitudes and practices. *Early Years*, 36(3), 227-241.
- Newland, R.P., Crnic, K.A. (2011). Mother-child affect and emotion socialization process across the late preschool period: Predictions of emerging behavior problems. *Infant and Child Development*, 20: 371- 388.
- Nicholson, B. C., Fox, R. A., & Johnson, S. D. (2005). Parenting young children with challenging behaviour. *Infant and Child Development: An International Journal of Research and Practice*, 14(4), 425-428. <https://doi.org/10.1002/icd.403>

- Nikken, P., & de Haan, J. (2015). Guiding young children's internet use at home: Problems that parents experience in their parental mediation and the need for parenting support. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 9(1).
- Nikken, P., ve Jansz, J. (2003). *Parental mediation of children's video game playing: A similar construct as television mediation*. Paper presented at the DiGRA Conference.
- Nikken, P., & Jansz, J. (2014). Developing scales to measure parental mediation of young children's internet use. *Learning, Media and Technology*, 39(2), 250-266.
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). *How and why parents guide the media use of young children*. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423-3435.
- Ocak, M. A. (2013). *Aile ve İnternet: Aile Eğitim Programı*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- OECD. (2016). *Beceriler Önemlidir: Yetişkin Becerileri Araştırmasının Kapsamlı Sonuçları-Türkiye Ülke Notu Raporu*. Çev., Çalışma ve Sosyal Güvenlik.
- Oktay, A., (2013). *İlköğretime Hazırlık ve İlköğretim Programları*. Ankara: Pegem Akademi.
- Oruç, C., Tecim, E., Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15 (48), 281-297.
- Öksüzöğulları, H. (2013). *4-6 yaş grubu çocuğu olan ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Özbey, S. (2010). Okul öncesi çocuklarda uyum ve davranış problemleriyle başa çıkmada ailenin rolü. *Aile ve Toplum Dergisi*, 6 (21), 9-16.
- Özdemir, M. (2018). *Veri analizi yöntemleri: nicel ve nitel veri analizi*. K. Beycioğlu, N. Özer ve Y. Kondakçı (Ed.), *Eğitim yönetiminde araştırma içinde* (s.133-167). Ankara: Pegem Akademi.
- Özel, E. ve Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (36).

- Özen Altınkaynak, Ş., & Akman, B. (2019). Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum becerilerine anne baba tutumlarının etkisi. *Journal of Society & Social Work*, 30(1), 19-36.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Ankara: PDREM.
- Özkan Kunduracı, H.K. (2021). *Anne destek eğitim programının 24-36 aylık çocuğu olan annelerin ebeveynlik bilgileri ile görev öz yeterliliklerine ve çocuklarının gelişimlerine etkisi* (Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi. Ankara.
- Öztürk, M. S. (2020). *Dijital Vatandaşlıktan Dijital Ebeveynliğe Dönüşüm*. A. Görgün Baran, O. Hazer ve S. Öztürk (Ed.), *Gençlik ve Dijital Çağ içinde* (ss. 165-180). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını.
- Özyürek, A., & Şahin, F. T. (2005). 5 ve 6 Yaş Grubunda Çocuğu Olan Ebeveynlerin Tutumlarının İncelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2): 19-34.
- Paulussen-Hoogeboom, M. C., Stams, G. J. J., Hermanns, J. M., Peetsma, T. T., & Van den Wittenboer, G. L. (2008). Parenting style as a mediator between children's negative emotionality and problematic behavior in early childhood. *The Journal of Genetic Psychology*, 169(3), 209-226.
- Pettit, G. S., Harrist, A. W., Bates, J. E., & Dodge, K. A. (1991). Family interaction, social cognition and children's subsequent relations with peers at kindergarten. *Journal of social and personal relationships*, 8 (3), 383-402.
- Phares, V. (1993). Perceptions of Mothers' and Fathers' Responsibility for Children's Behavior. *Sex Roles*, 29(11-12), 839-851.
- Pinon, M. F., Huston, A. C., & Wright, J. C. (1989). *Family ecology and child characteristics that predict young children's educational television viewing*. *Child Development*, 846-856.
- Plowman L. & McPake J. (2013). Seven Myths About Young Children and Technology. *Childhood Education*, 89 (1), 27-33.
- Polat, Ö. (2010). *Okul Öncesinde İlköğretime Hazırlık Etkinlikleri*. İstanbul: İlkadım.

- Potter WJ (2010). The state of media literacy. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54(4): 675-696.
- Poyraz, H., Dere, H. (2001). *Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Anı.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants*. On the Horizon.
- Rideout, V. J. (2013, October 28). *Zero to eight: Children's media use in America 2013*. Common Sense Media. www.commonsensemedia.org adresinden alındı
- Rideout, V. J., Vandewater, E. A., & Wartella, E. a. (2003). *Zero to six. Electronic Media in the Lives of Infants, Toddlers and Preschoolers*. O: The Henry J.Kaiser Family Foundation, (6).
- Ruh Linder, J., & Werner, N. E. (2012). Relationally aggressive media exposure and children's normative beliefs: Does parental mediation matter? *Family Relations*, 61(3), 488-500.
- Sak, R., Şahin Sak, İ. T., Atlı, S. ve Şahin B.K. (2015). Okul Öncesi Dönem: Anne Baba Tutumları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3): 972-991
- Saltuk, M. C. Ve Erciyes, C. (2020). Okul öncesi çocuklarda teknoloji kullanımına ilişkin ebeveyn tutumlarına dair bir çalışma. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 4(2), 106-120.
- Sanders, M. R., & Turner, K. M. T. (2018). *The importance of parenting in influencing the lives of children*. In M. R. Sanders & A. Morawska (Eds.), *Handbook of parenting and child development across the lifespan* (pp. 3-26). New York: Springer.
- Sanlav, Ü. (2014). *Sosyal Medya Savaşları*. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Santrock, J. W. (2016). *Yaşam Boyu Gelişim* (13. Basım; Çev. Ed. Yüksel, G.). Ankara: Nobel.
- Sasson, H. ve Mesch, G. (2017). The role of parental mediation and peer norms on the likelihood of cyberbullying. *The Journal Of Genetic Psychology*, 178(1), 15-27.

- Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn tutumlarının sosyo-kültürel yapı ve aile fonksiyonları ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- Sever, H. (2020). *5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Schaan, V. K. ve Melzer, A. (2015). Parental mediation of children's television and video game use in Germany: Active and embedded in family processes. *Journal of Children and Media*, 9(1), 58-76.
- Schleyer C. (1998). *Comparison of Cognitive Skills Utilized in High School Physical Education, English, Mathematics, and Science Programs*. Texas A ve M UniversityKingsville, Doctor of Education, s.14, UMI, USA.
- Serhatlıoğlu, B. (2006). *Televizyon programlarının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarının zihin ve dil gelişimini etkileme biçimlerine yönelik öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi (Elazığ ili örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Serdaroğlu, H. U. (2019). *Okul öncesi eğitim ortamlarının kalitesi ile çocukların dil gelişim düzeylerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Sever, S. (2011). *Okuma kültürü edindirme sürecinde temel sorunlar ve çözüm önerileri*. (Ed. Suat Hayri Küçük). Okul Öncesi Çocuk Edebiyatı Kitap Kataloğu. Ankara: Eğitim Sen, 21-29
- Shaffer, D. R. (1994). *Social and Personality Development* (3 b.). Pasific Grove, California: Brooks/Cole.
- Sharma, G. ve Pandey, N. (2015). Parenting Styles and Its Effect on Self-Esteem of Adolesents. *The International Journal of Indian Psychology*, 1(7).
- Shin, W., & Li, B. (2017). Parental mediation of children's digital technology use in Singapore. *Journal of Children and Media*, 11(1), 1-19.

- Sop, A. (2016). *Ebeveyn tutumları, davranış problemleri ve okula hazır bulunuşluk arasındaki ilişkinin öz düzenlemenin aracılık etkisi ile incelenmesi* (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı.
- Strader, T. J. (2011). Digital technology in the 21st century. In *Digital Product Management, Technology and Practice: Interdisciplinary Perspectives*, 235-262.
- Strasburger, V.C., Wilson, B.J. (2002). *Children, Adolescent and the Media*. Sage Publications, California.
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S., & Dornbusch, S. M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 65(3), 754-770. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1994.tb00781.x>
- Sümer, N., Gündoğdu Aktürk, E. ve Helvacı, E. (2010). Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*, 13(25): 42-59.
- Sunar, D. (2002). “Change and continuity in the Turkish middle class family”, *Autonomy and Dependence in the Family* (Ed. by Liljeström, R. ve Özdalga, E.), İstanbul, Swedish Research Institute, s.217-237.
- Şahin, F. T. ve Özyürek, A. (2008). 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395-414.
- Şahin Zeteroğlu, E. (2014). *Altı yaşındaki çocukların anne baba tutumları ile çoklu zekâ alanları ve grup içi etkinlik düzeyleri arasındaki ilişkin* (Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı.
- Şanlı, D. (2007). *Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Şehirli, N. (2007). *Çocuk davranışlarını değerlendirme ölçeği'nin geliştirilmesi ve bazı değişkenlere göre incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şen, M. (2017). *Ev ve Ev Dışındaki Ortamlarda Öğrenme Etkinlikleri*. T. G. (Editör) içinde, Anne Baba Eğitimi (s. ss. 191-214). Ankara: Pegem Akademi.
- Şen, M., Demir, E., Teke, N. & Yılmaz, A. (2020). Erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği geliştirme çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 228-265.
- Şenel, B. V. (2020). *Erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya ve teknolojiye yönelik tutumlarının medya aracılık rolleri ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara.
- Şendoğdu, M. C. (2000). *Anaokuluna devam eden 5-6 yaş grubu çocukların anne babalarını algılamaları ile anne babaların kendi tutumlarını algılamaları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı.
- Şentürk, M., Turgut, M. (2011). Televizyon programları, reklamlar ve çocuklar. *Aile ve Toplum*, Yıl: 12 Cilt: 7 Sayı: 27.
- Taçgın, Z. (2019). *Çocukların eğitiminde mobil teknolojilerin kullanımı*. A. M. Kırık (Ed.), Yeni Medyada Çocuk Ve İletişim içinde (ss. 169-201). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Tam, C.L., Lee, T.H., Kumarasuriar., Har, W.M. (2012). Parental authority, parent-child relationship and gender differences: A study of college students in the Malaysian context. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 6(2): 182-189.
- Taner Derman, M ve Başal, H. (2013). Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 115-144.
- Tarkoçin, S. (2014). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-66 aylık çocukları olan ebeveynlerin çocukları ile iletişim kurma düzeyleri ve davranış sorunları arasındaki*

- ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tatar, B. H. (2018). *Why young children use electronic media? Maternal attitudes and competence* (Yüksek Lisans Tezi). METU: Ankara, Türkiye.
- TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu (1995). *Ailede Çocuk Eğitimi Araştırması: Aralık 1992-Aralık 1993* (Yayın No. 84, ISBN: 975-19-1230-X).
- Temel, D. (2018). *Yerleşim Yerlerine Göre Anne Baba Tutumlarının Okul Öncesi Çocukların Sosyal Becerilerine Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Tetik, G. (2015). *Diálogo dayalı hikâye okuma tekniği ile okunan öykülerin 4-5 yaş (48-60 ay) çocukların dil gelişimine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Timisi, N. (2011). Medyada Çocukları Koruyucu Önlemler. M. N. (Editör) içinde, *Çocuk Hakları ve Medya El Kitabı* (s. 141-162). İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Tomczyk, Ł. & Wasinski, A. (2017). Parents in the process of educational impact in the area of the use of new media by children and teenagers in the family environment. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 305-323.
- Topses, G. (2009). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. 3 Baskı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Tümkaya, S. (2008). *Dil Gelişimi- Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. Ankara: Maya Akademi.
- Tokgöz, İ. (2006). *Okul öncesi çocuklarına yönelik kitapların dil gelişimi ve anlambilimi açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Tufan-Yeniçifti, N. (2014). İletişimsel eylem ve facebook: Gezi parkı olaylarında sosyal medyanın gücü. *Selçuk İletişim*, 8(2): 263-284.
- Türkçe Sözlük, (2019). “*Medya*”. Ankara: Türk Dili Kurumu.

- Türkiye İstatistik Kurumu. (2021). *Hanelerde bilişim teknolojileri bulunma oranı, 2004-2019*. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2021-37437](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2021-37437) adresinden alındı.
- Uçur, Z. E. (2005). *Farklı aile tutumlarının okulöncesi dönem 5 yaş çocuklarının bilişsel performans düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ulusoy, M. D., Demir, N. Ö. ve Baran, A. G. (2005). Ebeveynin çocuk yetiştirme biçimi ve ergen problemleri: Ankara ili örneği. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(3): 367-386.
- United Nations International Children's Emergency Fund. (2017). *The State of the World's Children 2017: Children in a Digital World*. New York: UNICEF.
- Utuş, T. (2022). *Ebeveynlerin dijital oyun rehberlik stratejileri ile dijital oyunların okul öncesi dönem çocuklarına etkisine yönelik ebeveynlerin algılarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi. Malatya.
- Uyanık Balat, G., (2007). İlköğretime başlayan çocukların anne babalarının çocuk yetiştirme tutumlarının okul öncesi eğitimden yararlanma düzeylerine göre incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 32, 143, 89-99.
- Uyanık-Aktulun, Ö. ve Elmas, R. (2019). 21. yüzyıl okul öncesi öğretmenleri için sosyal medya araçları: Muhtemel faydalar. *Temel Eğitim Dergisi/Journal of Primary Education*, 1(4), 6-20.
- Ülken, F. B. (2011). Televizyon izlemede anne-baba aracılığı ile çocukların saldırgan davranışları arasındaki ilişki. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 195-216.
- Ünal, S. (2000). *Okul öncesi eğitim kurumlarında yöneticilerin kişilik özellikleri ile toplam kalite yönetimi ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi.
- Ünal, N. & Durualp, E. (2012). Televizyonun okul öncesi çocuklar üzerindeki etkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 2- 66.

- Ünlü, N. (2020). *Ebeveyn tutumlarının okul öncesi dönemdeki 36-69 ay aralığında olan çocukların davranış problemlerine etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünsal, F. Ö. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 60-72 aylık çocukların sosyal duygusal uyumları ile davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Valkenburg, P. M., Krcmar, M., Peeters, A. L., & Marseille, N. M. (1999). Developing a scale to assess three styles of television mediation: "Instructive mediation", "restrictive mediation," and "social coviewing". *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 43(1), 52-66. Retrieved from: doi: 10.1080/08838159909364474
- Van den Bulck, J., & Van den Bergh, B. (2000). The influence of perceived parental guidance patterns on children's media use: Gender differences and media displacement. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 44(3), 329-348.
- Van Petegem, S., de Ferrerre, E., Soenens, B., Van Rooij, A. J., & Van Looy, J. (2019). Parents' degree and style of restrictive mediation of young children's digital gaming: Associations with parental attitudes and perceived child adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 28(5), 1379-1391.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55 (2), 454-464. doi:10.1016/j.compedu.2010.02.009.
- Vural, B.A., Bat, M. (2010). Yeni bir iletişim ortamı olarak sosyal medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi'ne yönelik bir araştırma. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 20(5), 3348-3382.
- Vural Şenel, B. *Erken çocukluk döneminde çocuğu olan ebeveynlerin medya ve teknolojiye yönelik tutumlarının medya aracılık rolleri ile ilişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi. Ankara.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Socio-cultural theory*. Mind in society. Erişim adresi:

<http://etec.cltl.ubc.ca/510wiki/Sociocultural-Constructivist>

- Warren, R. (2001). In words and deeds: Parental involvement and mediation of children's television viewing. *Journal of Family Communication*, 1(4), 211-231
- Williams, M. (2017). John Dewey in the 21st century. *Journal of Inquiry and Action in Education*, 9(1), 91-102.
- Wu, C. S. T., Fowler, C., Lam, W. Y. Y., Wong, H. T., Wong, C. H. M., & Loke, A. Y. (2014). Parenting approaches and digital technology use of preschool age children in a Chinese community. *Italian Journal of Pediatrics*, 40(1), 44.
- Yağmurlu, B., Çıtlak, B., Dost, A. ve Leyendecker, B. (2009). Türk Annelerin Çocuk Sosyalleştirme Hedeflerinde Eğitime Bağlı Olarak Gözlemlenen Farklılıklar. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63), 1-15
- Yalçın, V. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının okula uyum süreci ile ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin algıladıkları anne-baba tutumunun diskriminant analiziyle belirlenmesi ve benlik saygısı ile olan ilişkisinin değerlendirilmesi üzerine bir uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Yavuzer, H. (2001). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2004). *Ana-Baba ve Çocuk* (17. Basım). İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2008). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2009). *Ana-Baba ve Çocuk* (20. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2017). *Çocuk Psikolojisi*. 41. Basım. İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2019). *Çocuk Psikolojisi* (43. Baskı). İstanbul: Remzi.
- Yavuzer, H. (2019b). *Ana baba ve çocuk*. İstanbul: Remzi.
- Yeniçun, Y. (2018). *Genç Yetişkinlerde Anne – Baba Tutumu ve Duygu Düzenlemenin*

- Dikkat Eksikliği ve Hiperkaktivite Bozukluğu ile İlişkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yenibaş, R. (2007). *Çocuk Gelişimi Eğitimi ve Sağlığı*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.
- Yıldırım, B. (2021). *Okul öncesi çocukların medya araçları kullanımlarında Annelerin medya aracılık rolleri ve bilinçli farkındalıklarının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi.
- Yıldız, N. (1999). *Çocukların okul başarısında aile ve çevresel faktörlerin rolü* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, M. T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin öz-anlayışları (self-compassion) ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yıldızbaş, C. E. & Şahin Sak, İ. T. (2020). Okul öncesi dönem çocuklarının saldırganlık yönelimleri ile ebeveynlerinin anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 64-92.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk ruh sağlığı*. (27. Baskı). Ankara: Özgür.
- Yörükoğlu, A. (1990). *Gençlik çağı, ruh sağlığı ruhsal sorunlar*. İstanbul: Özgür.
- Yücel, D. (2012). *Yeni medya sanatı ve yeni müze*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası.
- Zaman, B., Nouwen, M., Vanattenhoven, J., De Ferrer, E., & Looy, J. V. (2016). A qualitative inquiry into the contextualized parental mediation practices of young children's digital media use at home. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 60(1), 1-22.

EKLER

EK 1. Katılımcılar İçin Bilgilendirilmiş Gönüllü Olur Formu

Sayın Katılımcımız

Katılacağınız bu çalışma, "Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Anne ve Babalarının Ebeveynlik Tutumları ile Medya Aracılık Rollerinin İncelenmesi" adıyla, Gülden Erdoğan tarafından 01/03/2022-30/08/2022 tarihleri arasında yapılacak bir araştırma uygulamasıdır.

Araştırmanın Hedefi: Bu çalışma, okul öncesi eğitimine devam eden 48-72 ay aralığında çocuğu olan anne ve babaların ebeveynlik tutumlarıyla medya aracılık rollerinin incelenmesidir.

Araştırmanın Nedeni: O Bilimsel araştırma ● Tez çalışması

Araştırmanın Yapılacağı Yer(ler): Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Bağımsız Anaokulları, İlkokul ve Ortaokul bünyesinde yer alan anasınıfları

Araştırma Uygulaması: ● Anket

O Görüşme

O Gözlem O.....

Araştırma T.C. Milli Eğitim Bakanlığı'nın ve okul/kurum yönetiminin izni ile gerçekleştirilmektedir. Araştırma uygulamasına katılımı tamamiyle gönüllülük esasına dayalı olmaktadır. Çalışmada sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplar tamamiyle gizli tutulacak ve sadece araştırmacılar tarafından değerlendirilecektir. Veriler sadece araştırmada kullanılacak ve üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır.

Uygulamalar, kişisel rahatsızlık verecek sorular ve durumlar içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden rahatsız hissederseniz cevaplama işini yarıda bırakabilirsiniz.

Katılımı onaylamadan önce sormak istediğiniz herhangi bir konu varsa sormaktan çekinmeyiniz. Çalışma bittikten sonra bizlere telefon veya e-posta ile ulaşarak soru sorabilir, sonuçlar hakkında bilgi isteyebilirsiniz. Saygılarımızla,

Araştırmacı : Gülden Erdoğan

İletişim Bilgileri :

Yukarıda bilgileri bulunan araştırmaya katılmayı kabul ediyorum.

.....
İsim-Soyisim İmza:

Katılımcı Adı-Soyadı :

Telefon Numarası :

EK 2. Demografik Bilgi Formu

Değerli Ebeveynler,

Bu araştırma, okul öncesi eğitime devam eden 48-72 aylık çocukların anne ve babalarının ebevenylik tutumları ile medya aracılık rollerinin incelenmesi amacıyla yürütülmektedir. Ebeveynlerin “Demografik Bilgi Formu”nu, “Ebeveyn Tutum Ölçeği”ni ve “Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği”ni yanıtlamaları beklenmektedir. Soruları içtenlikle yanıtlamanız araştırma sonuçlarını olumlu yönde etkileyecektir. Tüm soruları yanıtlamanız önem taşımaktadır. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

Gülden ERDOĞAN

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ayşe Belgin AKSOY

Gazi Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölüm

1. Demografik Bilgi Formu

A. Cinsiyetiniz	(K) (E)
B. Yaşınız	() 25-30 () 31-35 () 36 ve üzeri
C. Öğrenim Durumunuz	() Okuryazar değil () İlkokul () Lise () Önlisans () Lisans ve üzeri
D. Çocuğunuzun Cinsiyeti	(K) (E)
E. Çocuğunuzun Kardeş Sayısı	() Kardeş yok () 1 () 2 () 3 ve üzeri
F. Çocuğunuzun Doğum Sırası	(1) (2) (3 ve üzeri)
G. Kendinizin dijital medya araçlarını günlük kullanım süresi kaç saattir?	(1-2 saat) (3-4 saat) (5 saat ve üzeri)
I. Çocuğunuzun dijital medya araçları günlük kullanım süresi kaç saattir?	(1-2 saat) (3-4 saat) (5 saat ve üzeri)
H. Çocuğunuzun günlük olarak en çok kullandığı dijital medya aracını seçiniz?	() Televizyon () Telefon () Bilgisayar/Tablet

EK 3. Ebeveyn Tutum Ölçeği Kullanım İzni

Telat Gül Şendil

Alıcı: ben +

19 Ocak Çar 15:01 (19 saat önce)

Merhaba Gülden,

ölçeğimizi kullanmandan memnuniyet duyarız. İlgili materyaller ektedir. Ayşe hocana sevgi ve saygılarımı ilet lütfen... Kolaylıklar dilerim..

Prof. Dr. T. Gül Şendil

İstanbul Ticaret Üniversitesi

İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi

Psikoloji Bölümü

EK 4. Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Düzeyi Ölçeği Kullanım İzni

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
TEMEL EĞİTİM BÖLÜMÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

19/01/2022

Sayın Gülden Erdoğan,

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması¹ çalışmamızın, ilgili yerlerde kaynak gösterilme şartıyla kullanılması uygun bulunmuştur. Adı geçen çalışmadaki ölçme aracı sadece yüksek lisans tez çalışmasında kullanılabilir ve başkalarına verilemez. Tezin tamamlanmasından sonra birer örneğinin tarafımıza gönderilmesini rica ederiz.

İmza

Sorumlu Araştırmacı
Doç. Dr. Müge ŞEN
Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi
Temel Eğitim Bölümü
Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

Sayın Doç. Dr. Müge ŞEN,

Erken Çocukluk Ebeveyn Medya Aracılık Ölçeği Geliştirme Çalışması² isimli ölçme aracı yüksek lisans tez çalışmam dışında başka bir araştırmada, izin alınmadan kullanılmayacak ve tarafından başkalarına verilmeyecektir.

İmza

Araştırmacı

Gülden Erdoğan

¹ Şen, M., Demir, E., Tekin, N. & Yılmaz, A. (2020). Erken çocukluk ebeveyn medya aracılık ölçeği geliştirme çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 53, 228-265.

EK 5. Kayseri Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü İncesu İlçesi Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 07.04.2022-E.334748

Evrak Tarih ve Sayısı: 06.04.2022-E.334059

T.C.
KAYSERİ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-47882400-602.04.01-47230905

05.04.2022

Konu : Araştırma Uygulama İzni Hk.
(Güliden ERDOĞAN)

GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: 29/03/2022 tarihli ve 326777 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Güliden ERDOĞAN, Prof. Dr. Ayşe Belgin AKSOY danışmanlığında yürüttüğü "Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Anne ve Babalarının Ebeveynlik Tutumları ile Medya Aracılık Rollerinin İncelenmesi" konulu araştırmanın uygun görüldüğüne dair Valilik Oturu ekte gönderilmiştir.

Söz konusu araştırma ile ilgili sonuç raporunun, çalışma bitiminden itibaren en geç 30 gün içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Ayhan TELTİK
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- Araştırma İzni Onayı (1 Sayfa)
- Yazı ve Ekleri (48 Sayfa)
- Mühürlü Ölçek Örnekleri (12 Sayfa)

Bu belge gırtlalı elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK 6. Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu Araştırma İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 28.02.2022-E.300499

T.C. GAZİ ÜNİVERSİTESİ Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-300499

28.02.2022

Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Gülden ERDOĞAN'ın, Prof.Dr.Ayşe Belgin AKSOY'un** danışmanlığında yürüttüğü **"Okul Öncesi Eğitimine Devam Eden 48-72 Aylık Çocukların Anne ve Babalarının Ebeveynlik Tutumları ile Medya Aracılık Rollerinin İncelenmesi"** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **25.01.2022** tarih ve **02** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2022 - 259

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste

DAĞITIM

Gereği:

Sayın Prof. Dr. Ayşe Belgin AKSOY

Bilgi:

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Belge Doğrulama Kodu :BSD03BZSZZ

Bu belge, güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/gazi-universitesi-cbys>

EK 7. Araştırmaya Katılan Okullar

İncesu

Ertuğrul Gazi Anaokulu
Fatih Sultan Mehmet İlkokulu
Karamustafapaşa İlkokulu
Namık Kemal Anaokulu
Osmangazi İlkokulu
Örenşehir Çinkom İlkokulu
Saraycık İlkokulu
Şeyhşaban İlkokulu
Şehit Yusuf Özmen İlkokulu
Yavuz Sultan Selim İlkokulu

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...